

ZMĚNY ZPŮSOBU ZAJIŠŤOVÁNÍ OCHRANNÉ FUNKCE STÁTU V PRŮBĚHU STALETÍ

Bc. Petra Šťastníková

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

Ústav elektroniky a měření

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Petra Štastníková
Osobní číslo: A19504
Studijní program: N3902 Inženýrská informatika
Studijní obor: Bezpečnostní technologie, systémy a management
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Změny způsobu zajišťování ochranné funkce v průběhu staletí
Téma práce anglicky: Changes in the way the protective function is provided over the centuries

Zásady pro vypracování

1. Objasněte podstatu a příčiny vzniku ochranné funkce jako jedné z funkcí státu. Diskutujte její souvztažnost s právem a dalšími aspekty společnosti.
2. Diskutujte možnosti způsobu zajišťování ochranné funkce na hlavních analytických rovinách do úrovně státu. Zaměřte se na vnější a zejména vnitřní bezpečnost státu.
3. Zvolte tři vhodné státy a v nich proveďte komparaci zajišťování ochranné funkce v průběhu staletí, včetně současnosti. Do komparace zahrňte jak úroveň státu, tak region i možnosti jedince. Identifikujte základní změny způsobu zajišťování ochranné funkce.
4. Na základě provedených analýz vytvořte základní modely způsobu zajišťování ochranné funkce ve státě, specifikujte jejich podstatu, výhody a zápory.
5. S využitím vhodné prognostické metody specifikujte faktory a způsob zajištění ochranné funkce státu v České republice v roce 2050.

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. FILIP, Jan a Jan SVATOŇ. Státověda. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-685-1.
2. LUKÁŠ, Luděk. Teorie bezpečnosti I. Zlín: Radim Bačuvčík – VeRBuM, 2017. ISBN 978-80-87500-89-7.
3. MACEK, Pavel a UHLÍŘ, Lubomír. Dějiny policie a četnictva. I., Habsburská monarchie (1526-1918). Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-52-4.
4. MACEK, Pavel a UHLÍŘ, Lubomír. Dějiny policie a četnictva. II., Československá republika (1918-1939). Praha: Police history, 1999. ISBN 80-902670-0-9.
5. MACEK, Pavel a UHLÍŘ, Lubomír. Dějiny policie a četnictva. IV., Československo (1945-1989). Praha: Police history, 2011. 291 s. ISBN 978-80-86477-55-8.
6. RESCHOVÁ, Jana, Miluše KINDLOVÁ, Jan GRINC, Ondřej PREUSS a Marek ANTOŠ. Státověda: stát, jednotlivec, konstitucionalismus. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7552-695-3.
7. SLUŠNÝ, Jaromír. Světové dějiny policie – starověk. Praha: Orac, 2002. ISBN 80-86199-42-8.
8. SLUŠNÝ, Jaromír. Světové dějiny policie: středověk, novověk. Praha: Slávy dcera, 2006. ISBN 80-903725-2-X.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Luděk Lukáš, CSc.**
Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **17. května 2021**

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Milan Navrátil, Ph.D. v.r.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2021

Jméno, příjmení: Petra Šťastníková

Název diplomové práce: Změny způsobu zajišťování ochranné funkce v průběhu staletí

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byla jsem seznámena s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala. V případě publikace výsledků budu uvedena jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne 20.5.2021

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá změnami způsobů zajišťování ochranné funkce státu v průběhu staletí. Teoretická část popisuje podstatu a příčiny vzniku ochranné funkce státu a specifikuje možnosti způsobů zajišťování ochranné funkce na hlavních analytických rovinách do úrovně státu. Praktickou část tvoří komparace vybraných evropských států v průběhu jednotlivých období. Následuje zpracování základních modelů způsobu zajištění ochranné funkce ve státě. Závěr práce tvoří formulace dvou možných scénářů budoucnosti České republiky v roce 2050.

Klíčová slova: ochranná funkce, stát, bezpečnost, analytické roviny, vnitřní bezpečnost, vnější bezpečnost.

ABSTRACT

The master's thesis deals with changes in the ways of ensuring the protective function of the state over the centuries. The theoretical part describes the nature and causes of the protective function of the state and specifies the possibilities of ways to ensure the protective function at the main analytical levels to the level of the state. The practical part consists of comparisons of selected European countries during individual periods. The following is the elaboration of basic models of the method of ensuring the protective function in the state. The conclusion of the work is the formulation of two possible scenarios for the future of the Czech Republic in 2050.

Keywords: protective function, state, security, analytical levels, internal security, external security.

Tímto velmi děkuji vedoucímu práce panu doc. Ing. Luďkovi Lukášovi, CSc. za cennou metodickou pomoc, lidský přístup a trpělivost. Velké poděkování patří také mé rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PODSTATA A PŘÍČINY VZNIKU OCHRANNÉ FUNKCE	11
1.1 OCHRANNÁ FUNKCE STÁTU	11
1.2 VZNIK STÁTU	12
1.3 ŘÍMSKÁ ŘÍSE	12
1.3.1 Historický vývoj.....	13
1.3.2 Bezpečnost v Římské říši	15
1.3.2 Právo v římské říši	17
1.4 VELKOMORAVSKÁ ŘÍSE	17
1.4.1 Historický vývoj.....	18
1.4.2 Bezpečnost ve Velkomoravské říši	20
1.4.2 Právo ve Velkomoravské říši	21
1.5 ETAPY VÝVOJE BEZPEČNOSTI.....	22
1.5.1 Přirozená etapa	22
1.5.2 Institucionalizační etapa.....	23
1.5.3 Technologická etapa.....	24
1.5.4 Virtuální etapa	25
2 ZPŮSOBY ZAJIŠŤOVÁNÍ OCHRANNÉ FUNKCE V ANALYTICKÝCH ROVINÁCH BEZPEČNOSTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	27
2.1 ANALYTICKÁ ROVINA NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI	27
2.1.1 Organizace spojených národů	28
2.1.2 Severoatlantická aliance.....	28
2.1.3 Evropská unie.....	28
2.2 ANALYTICKÁ ROVINA NA ÚROVNI STÁTU	29
2.2.1 Ozbrojené síly	29
2.2.2 Prezident ČR	30
2.2.3 Parlament ČR	30
2.2.4 Vláda ČR.....	31
2.2.5 Ozbrojené bezpečnostní sbory	33
2.2.6 Záchranné sbory	34
2.2.7 Havarijní služby	35
2.3 ANALYTICKÁ ROVINA NA ÚROVNI KRAJŮ	36
2.3.1 Krizové řízení.....	36
2.4 ANALYTICKÁ ROVINA NA ÚROVNI ORGANIZACÍ	36
2.5 ANALYTICKÁ ROVINA NA ÚROVNI JEDINCE	37

II PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
3 KOMPARACE ZAJIŠŤOVÁNÍ OCHRANNÉ FUNKCE V PRŮBĚHU STALETÍ PO SOUČASNOST	39
3.1 ČESKO	39
3.1.1 15. století	39
3.1.2 19. století	44
3.1.3 Současnost.....	51
3.2 VELKÁ BRITÁNIE	56
3.2.1 15. století	56
3.2.2 19. století	59
3.2.3 Současnost.....	63
3.3 FRANCIE.....	67
3.3.1 15. století	67
3.3.2 19. století	71
3.3.3 Současnost.....	75
3.4 STRUČNÉ SHRNUÍ	80
4 ZÁKLADNÍ MODELY ZPŮSOBU ZAJIŠŤOVÁNÍ OCHRANNÉ FUNKCE VE STÁTĚ	82
4.1 OŠETŘENÍ RIZIKA	82
4.2 VNĚJŠÍ BEZPEČNOST	83
4.3 VNITŘNÍ BEZPEČNOST	85
5 SCÉNÁŘE ZAJIŠTĚNÍ OCHRANNÉ FUNKCE ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2050.....	89
5.1 ČR JAKO SOUČÁST EU	89
5.2 ČR JAKO SAMOSTATNÝ STÁT PO VYSTOUPENÍ Z EU	92
5.3 ZAMYŠLENÍ	95
ZÁVĚR	96
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	97
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	102
SEZNAM OBRÁZKŮ	103
SEZNAM TABULEK.....	104

ÚVOD

Bezpečnost patří k člověku již od prvopočátku jeho vývoje. Je to jedna ze základních životních potřeb jedince a ruku v ruce s evolučním vývojem se vyvíjely i jednotlivé druhy bezpečnosti. Potřeba se chránit je zásadní podmínkou pro přežití člověka především v současné době, kdy je vystavován hrozbám prakticky na každém kroku. Jedním z prvků zajišťujících bezpečnost a ochranu je stát. Ten je hlavním představitelem v utváření a realizaci ochranných funkcí tak, aby zajistil svému obyvatelstvu bezpečí.

V první kapitole je pozornost soustředěna na objasnění a příčiny vzniku ochranné funkce jako jedné z funkcí státu a přiblížení jednotlivých etap vývoje bezpečnosti.

Druhá kapitola je tvořena strukturou bezpečnostního systému České republiky. Jednotlivé subjekty, které se podílí na zajištění ochranné funkce státu, jsou rozebrány v dílčích analytických rovinách, obsahujících prvky jak vnitřní, tak vnější bezpečnosti státu.

Praktickou část tvoří třetí kapitola, jejíž obsahem je provedení komparace států – České republiky, Spojeného království Velké Británie a Francie v období 15., 19. a 21. století doplněna o přehledné tabulky. Závěrem kapitoly je stručné shrnutí vývoje ochranných funkcí napříč sledovaným obdobím.

Čtvrtá kapitola představuje základní modely způsobu zajišťování ochranné funkce ve státě. Tyto modely jsou výsledkem provedených analýz komparace.

Práce je zakončena scénáři, formulujícími alternativy možnosti způsobů zajištění ochranné funkce v České republice v roce 2050.

Celková podoba práce je v podstatě historickým průřezem událostí, jejich výsledků a schopnost státu reagovat na možné hrozby. V práci lze nalézt kompetence subjektů povinných pro zajišťování bezpečnosti v současné době.

Stát je povinen přizpůsobovat své činnosti nastalým událostem a vyhledávat, posuzovat a vyhodnocovat rizika a přijímat opatření, která snižují tato rizika na minimum. Veškeré tyto činnosti jsou pak výsledkem spolupráce jednotlivých složek zajišťujících bezpečnost a ochranu státu, včetně jeho obyvatel.

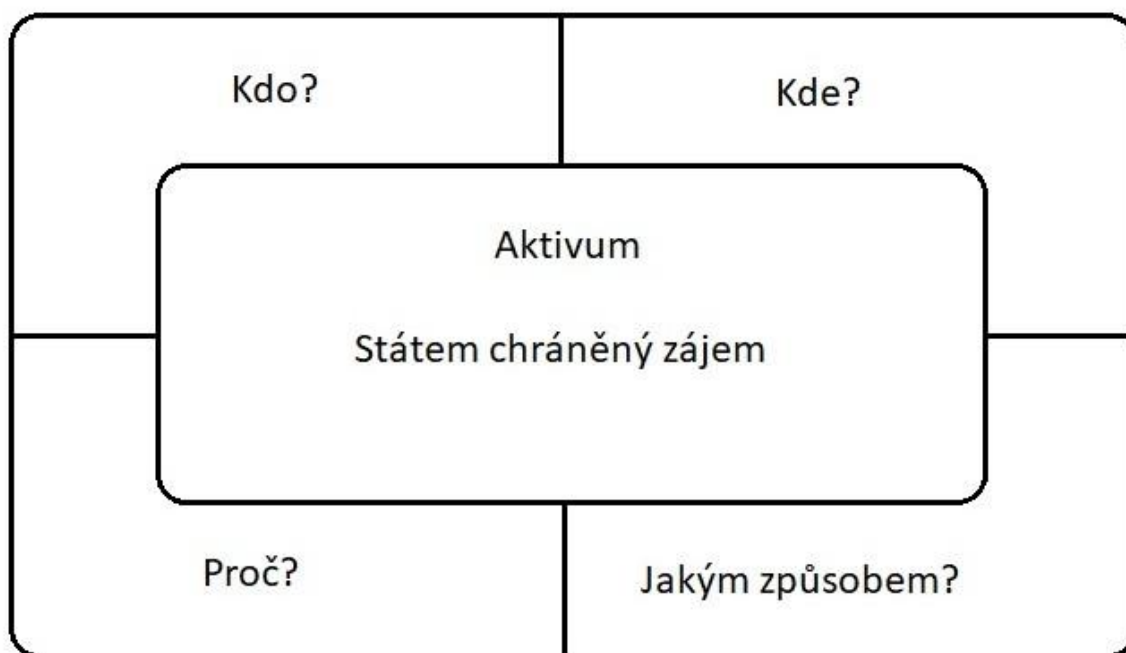
I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PODSTATA A PŘÍČINY VZNIKU OCHRANNÉ FUNKCE

Bezpečnost jde s lidstvem ruku v ruce již od samého počátku existence člověka. Je to jedna ze základních lidských potřeb, která je člověkem vyžadována ve všech situacích. Smyslem bezpečnosti je chránit určitý zájem a v co největší míře snížit možnost rizika. Ochranná funkce provázela člověka od nepaměti, ať už se jednalo o ochranu při obstarávání potravy či zabezpečení sebe samého například při nepřízni počasí. S rozvojem lidstva se rozvíjela i ochranná funkce státu.

1.1 Ochranná funkce státu

Ochranná funkce neboli také „bezpečnost“ je jednou ze základních životních potřeb člověka. Vlivem rozvoje společnosti čím dál víc vyvstávala potřeba bezpečí a jeho zajištění. Důvody pro vznik ochranné funkce státu souvisely s častými boji mezi jednotlivými národy, vytvoření morálních pravidel společnosti, jejich dodržování, případně sankcionování. Stát byl reprezentován vůdcem či panovníkem, jehož moc spočívala také v zajištění bezpečnosti svého lidu. Stát se tedy stal realizátorem tvorby ochranné funkce. V případě napadání svého území spočívala realizace ochranné funkce v zajištění bezpečnosti tohoto území, aby nedocházelo k ohrožení, bojům, ztrátám případně zabrání. Výsledkem mohlo být například opevnění státu a zajištění stráží, budování ozbrojených armád apod. Ochranná funkce představuje soubor činností k zajištění aktiva nebo zájmu.

Obrázek 1. Utváření ochranné funkce státu

1.2 Vznik státu

Člověk je tvor společenský a tak tomu bylo už od prvopočátku lidstva. Vznik prvních států sahá daleko do minulosti, a to až do období 4 tisíce let před naším letopočtem. Lidé zakládali svá společenství v příznivých podmínkách pro život, přičemž stačilo, aby v jejich blízkosti byla voda a vhodná půda. S rozvojem zemědělství docházelo k rozvoji způsobu života lidstva.

V období starověku vznikla dvě nejstarší civilizační centra. Jednalo se území mezi řekami Eufrat a Tigris, nazývané Mezopotámie, a území dnešního Egypta. Budovala se celá města, počet obyvatel dávno přesahoval tisíce a společnost byla rozdělena do vrstev zemědělců, řemeslníků, obchodníků a úředníků. Proces vzniku prvních starověkých státních útvarů uspíšily příznivé přírodní podmínky, ale zejména s nimi spojená nutnost organizovat zavlažovací práce, a tedy shromáždit a ovládat velké masy lidí [1]. Bylo nutno nastolit institucionální uspořádání, rozdělit role skupinám, které budou mít na starost například vojenství či zajištění pořádku a bezpečnosti. Obyvatelstvo mezi sebou začalo řešit konflikty a bylo třeba zřídit instituci, která by se zabývala rozhodováním sporů. S rostoucí vahou nových elit, zastávající úředníky či vojenské náčelníky, se rodila mocenská vrstva a právě toto období je považováno za vznik státu.

Starověké státy, ať už to byly malé městské státy nebo velké říše, měly svá ohraničená území, což je dodnes považováno za jeden ze základních pilířů státního uspořádání. Mezi významné rozdíly oproti státu předcházející rodové společnosti byly výraznější majetkové rozdíly a s nimi související členění mezi společenskými vrstvami obyvatelstva. Z Chamurappiho zákoníku lze vyčíst dělení obyvatel starobabylonské říše na tři skupiny: avilum, muškenum a vardum, zpravidla charakterizované jako plnoprávní, poloprávní (zřejmě disponující majetkem, který ji svěřil panovník nebo chrám) a otroci [1]. Stát se tak stal institucí, která zajišťovala organizaci společnosti a naplňoval základní znaky pro něj charakteristické. Měl svoje ohraničené území, obyvatelstvo a správní úřednictvo, které se podílelo na státním řízení. Důležitou součástí úřednictva byly náboženští hodnostáři, kteří byly úzce spjati s panovníkem jako nejvyšším představitelem státu a mohli tak zasahovat do správy a hospodářství státu.

Jak se vyvíjely jednotlivé státy lze spatřovat v historickém vývoji států. Pro představu byly vybrány Římská říše a Velkomoravská říše, které jsou popsány níže.

1.3 Římská říše

Na vzniku samotného Říma měli velký podíl Etruskové, kteří se zasloužili o významný rozvoj města v oblasti řemeslné výroby, obchodu a hospodářství.

1.3.1 Historický vývoj

V pokusech o historické vylíčení římských počátků se badatelé shodují vcelku v tom, že Řím vznikl spojením několika vesnic (tzv. synoikismem), jež se vytvořily na některých pahorcích ležících v areálu pozdějšího městského centra [2]. Díky své geografické poloze mělo město zajištěno optimální podmínky ke svému rozvoji. Řeka Tibera nabízela své obchodní trasy, vnitrostátní umístění pak omezovalo možnosti nečekaných napadení piráty a přesto bylo možno využívat moře pro hospodářské styky s Řeckem.

Obyvatelstvo se dělilo na tři kmeny v závislosti na rodové příslušnosti. Tyto kmeny se nazývaly tribua a každý z nich se dále skládal z deseti kurií a každá z kurií se pak skládala z deseti rodů. V této organizaci fungoval kuriijní sněm, složený z obyvatel schopných výkonu vojenské služby, který měl možnost volit krále. Ten byl považován za nejvyššího představitele města a symbolem svrchované moci. Jeho poradní orgán tvořili zástupci jednotlivých rodů a nazýval se senát. Král tak měl možnost řešit zásadní otázky rozhodování spolu se senátem i kuriijním sněmem.

Obyvatelstvo bylo děleno na urozené plnoprávné občany – patricie a občany, kteří byly na svých právech omezeni – plebeje. V době počátků Říma existovalo i otroctví, které však mělo patriarchální povahu a v případě velkých staveb, které byly realizovány pro rozvoj města, museli přidat ruku k dílu i svobodní Římané. V souvislosti s majetkem pak vznikl nový sociální vztah, kdy nemajetní Římané začali využívat hospodářské podpory bohatých a stali se tak jejich chráněnci neboli klienty. Bohatí v tomto vztahu vyžadovali po svých svěřencích poslušnost a podporu, později pak pro plnění různých úkolů v rámci politického boje.

S vyhnáním Tarquinia Superba – posledního římského krále etruského původu a ovládnutím Itálie se začala utvářet Římská republika.

Přes rozpad původního rodového zřízení bylo zachováno dělení na patricie a plebeje. Plnoprávní patriciové umocnili svá neomezená římská občanská práva, nadále zastávali vysoké politické, správní i vojenské pozice. Z řad patriciů vycházel zřejmě i důstojnický sbor rané republiky. Patriciové působili jako soudci, kteří rozhodovali podle nepsaného zvykového práva, a byli jedinými přípustnými členy v republikánských kněžských kolegiích [2]. Plebejové měli také svá římská občanská práva, ovšem značně omezená. Nemohli zastávat úřednické funkce a nebylo jim ani přiznáno právo na sňatek s patricií. Plebejové usilovali o dosažení stejných práv jako měli patriciové, což se jim po mnohaletých snahách podařilo a bylo prosazeno zrovnoprávnění a začalo se formovat zřízení klasické Římské republiky.

Výkon politických funkcí byl výsadou pouze pro bohaté plebeje a patricie. Byly to sice funkce placené, ale vyžadovaly notnou dávku vlastních investic, které si méně majetní mohli jen stěží dovolit. Tím se vytvořila privilegovaná patricijsko-plebejská úřední honorace, která se označovala jakožto nobilita (lat. nobilis = vznešený) [2].

Odpovědnost za rozhodování důležitých otázek vnitřní i zahraniční politiky státu nesl senát. K řešení občanských otázek byly zřízeny občanské sněmy, kam se mohli občané obracet k řešení závažných problémů nejen občanských, ale i obecních. Jednou ročně pak byl systematicky volen úřednický aparát. Úředníci byli důsledně voleni tak, aby jejich prostřednictvím nedocházelo ke zneužití úřední moci a přesně po roce pak byli vystřídáni.

V čele republiky nestál král, ale dva konzulové, z nichž každý byl nejvyšší politický představitel Říma, velitel římské armády a současně mu byla udělena i soudní pravomoc. Aby nedocházelo k útisku plebejů mocnými patricii, byl zřízen lidový tribunál, který později dosáhl přístupu do senátu a možnosti podávat zákony.

Důležitým prvkem římské republiky byla armáda skládající se z pěších legií, která zajišťovala ochrannou funkci státu a díky své propracované organizovanosti jí jen stěží byla schopna odolat etruská města a středoitalské kmeny. Slabou stránkou armády bylo římské loďstvo a římská občanská jízda.

Zemědělství tvořilo hospodářský základ státu. Hlavním zemědělským produktem se stalo obilí a chov dobytka. Půda mohla být součástí soukromého vlastnictví pouze pro příslušníky občanského kolektivu. Lidé, kteří neměli možnost vlastnit alespoň část půdy, mohli využívat pastvin a lesů, které byly veřejné. V rámci směnného obchodu se původně využíval dobytek, později se využívala vážená měď, poté měděné cihly předepsané váhy s vyobrazeným motivem. Mezi tyto motivy patřil býk, kotva a další vyobrazení. Mince byly v Římě raženy až poměrně pozdě – měděné od roku 289 a stříbrné až od roku 269 př.n.l. [2].

Vzhledem k odlišným vrstvám společnosti často docházelo k tomu, že vlastníky půdy se stávali pouze majetní občané a proto byl v rámci omezení nabývání vlastnictví půdy přijat zákon, který stanovil limit výměru vlastněné půdy.

Období rané republiky bylo etapou, v níž se Řím vyvinul v silný městský stát, který ovládal Apeninský poloostrov, aniž sáhl k přímé vojenské okupaci obytných území a aniž přeměnil všechna tato teritoria v integrální části římského státního území [2]. S dynamikou rozvoje státu a jeho politikou se rozmáhaly i interní konflikty. Následkem vyústění jednoho z těchto konfliktů vznikla občanská válka, kdy Gaius Julius Caesar v touze podmanit si Galii, vedl tažení

s jasným cílem. Caesarových úspěchů se však obával senát a spolu s konzulem Pompeiem Caesarovi nařídil vzdát se své funkce. Odmítavá reakce mocného vojevůdce byla upevněna tažením legií k římským hradbám, což bylo přísně zakázáno všem armádám mimo městských sborů. Reakce Pompea na sebe nenechala dlouho čekat a po poražení Pompea se Caesar ujal role diktátora, převzal pravomoc úřadů a zastával tak veškeré rozhodovací funkce. Senát se ocitl v roli formálního poradního orgánu bez pravomocí, a proto někteří jeho členové neváhali a po důkladném plánování Caesara zavraždili.

Moci se však ujal Caesarův adoptivní syn Gaius Octavianus Augustus, který spolu s bývalým vojenským velitelem Caesarovi armády Marcem Antoniem a Caesarovým přítelem Marcem Aemiliem Lepidem vytvořil vládnoucí spojenectví tří – tzv. druhý triumvirát [3]. V touze samostatně vládnout se Augustovi podařilo zbavit se Lepida a díky podpoře senátu pak roku 31 př.n.l. v bitvě u Actia porazil i Marca Antonia. Vedení státu se opět ujal senát, republika byla obnovena a Augustus díky republikovému uspořádání dosáhl ovládnutí veškerých úředních funkcí, které mu byly svěřeny doživotně a tím zahájil etapu římského císařství, také nazývaného principát.

Římská říše byla vysoce organizovaným celkem, který formalizoval a institucionalizoval své fungování, včetně ochranné funkce státu.

1.3.2 Bezpečnost v Římské říši

Po celou dobu římského principátu se výrazně formovala politika a vojenství. Bylo třeba zajišťovat bezpečnost na hraničních územích, kde stále docházelo ke snahám o zabránění území jinými kmeny, naopak vnitrozemí státu bylo bezpečnostně stabilní a klidné. Pro podporu bezpečnosti a zamezení konfliktům se Řím snažil o diplomatická vyjednávání s ostatními kmeny, uzavírání mírových smluv a stát tak nabýval na své politické, ekonomické i hospodářské síle.

S přílivem nových kmenů, které měly snahu usadit se na římském území, se začala projevovat vojenská a ekonomická nestabilita, začalo upadat zajištění vnitřní bezpečnosti, narůstala kriminalita a armáda začala ztrácet disciplínu. Řím se ocitl v krizi, kterou značným úsilím zvládl později ovládnout, ovšem nikdy však už nedosáhl svého pevného a silného postavení.

Řím si po dlouhá léta upevňoval svou sílu prostřednictvím systemizované armády. Náklady na její efektivní fungování byly značně vysoké, ale příjem byl zajišťován hlavně formou zisků ze zabraných území, kterým na oplátku Řím sliboval zajištění bezpečnosti a ochrany. Armáda sestávala z legií, které byly rozmístěny na strategických místech Římské říše, aby udržovaly

pořádek a sloužily pro případnou obranu státu vlivem možného napadení cizími kmeny. Tyto jednotky tvořili nejvýše 45-letí muži římského občanství a jejich služba trvala 25 let. Skupinu tvořilo 8 legionářů obývajících jeden stan a tzv. centurie sestávala z deseti plně obsazených stanů. Velitel centurie – setník, měl svého zástupce – optia a každá centurie měla svého signifera, jehož úkolem bylo nošení standardy a signalizování rozkazů jednotce. Manipul byla jednotka tvořena dvěma centuriemi, kohorta pak šesti centuriemi, celá legie byla tvořena deseti kohortami, 120 jezdcí (pomocné sbory tvořené z rekrutů podobných etnik), kterým velel legát, který byl současně římským senátorem. Nebyl-li přítomen, velení převzal prefekt. Legionáři byli vybaveni efektivní zbrojí, uzpůsobenou k snadnějšímu pohybu a efektivní ochraně. Z výbavy využívali oválného štítu (parma), obdélníkového štítu (scutum), helmy, bodného meče (gladius), kopí (pilum), dýku (pugio).

Vnitřní bezpečnost státu byla zajišťována pretoriánskou gardou, které veleli dva konzulové. Další jednotkou, která měla za úkol zajišťovat veřejný pořádek, byly městské kohorty.

Zprvu bylo úkolem pretoriánské gardy zajišťovat bezpečnost císaře a jeho nejbližších. Císařova garda sestávala z tří kohort, z nichž každá měla 500 mužů. Tato garda byla vyňata ze zákazu přítomnosti armád v hlavním městě. Další kohorty působily pro zajištění bezpečnosti v blízkých městech na příkaz císaře. Vlivem vznikajících centrálních nepokojů po Augustově smrti byly veškeré kohorty staženy do římských kasáren. Seianus, prefekt a druhý nejmocnější muž Říma, se snažil o upevnění své moci zbavováním se nepohodlných osob, nechával vraždit i císařovy nástupce. Tyto hrůzné praktiky byly odhaleny a následné věznění a Seianova poprava vynesla pretoriánské gardě silnou politickou moc včetně dosazování a sesazování příštích císařů na trůn.

Městská kohorta působila obdobně jako městská policie. Sestávala z tří kohort o 1000 mužích a zajišťovala ochranu významných městských míst i vysoce postavených občanů – senátorů. Vzhledem ke zvýšené míře kriminality ve městě bylo úkolem městských kohort také potírání zločinu a trestání pachatelů.

Požární ochrana byla zajišťována prostřednictvím požárních sborů. V nich působilo 7 vigilů, kteří měli na starost nejen likvidaci požárů a kontrolu dodržování požární prevence, ale spolupracovali s městskými kohortami v oblasti potírání zločinu.

Bezpečnost v přístavech zajišťovala ostraha, která měla za úkol dohlížet na přepravovaný náklad, osoby a bránit své přístavy v případě napadení piráty.

V oblasti civilní byly zřízeny úřady mající povinnost zabezpečit optimální chod svého působišť. V těchto úřadech sloužili edilové, kteří na základě přijatých trestních oznámení měli

vyšetřovat tyto případy a vynášet rozsudky. Nejzávažnější činy předávali soudům. Do kompetence edílů spadala také logistika, zdravotnictví. Zabývali se rozvojem města i stavebním plánováním.

Mimo výše uvedené složky měla Římská říše další potřebné služebníky jako byli kurýři, vymahači, informátoři i špioni.

1.3.3 Právo v Římské říši

Oporu v efektivním fungování státu nalézali Římané v právu. Původní nepsané zvykové právo bylo propojeno s náboženstvím a odkazovalo na vůli bohů. Prvním písemným dokumentem vycházející z římského práva je Zákon dvanácti desek (449 př.n.l.), který vznikl na popud svobodných plebejců [4]. Soudní moc byla svěřena senátem do rukou praetora, který se stal představitelem soudní moci a dohlížel na dodržování práva v průběhu procesů a zajišťoval občanům jejich právní ochranu. Do doby jmenování praetora byli považováni za nejvyšší soudní moc kněží - pontifikové. Funkce praetora ovšem značně umírnila jejich dosavadní moc. Po ustanovení Tiberia Coruncania hlavním pontifikem v roce 254 př.n.l. byl umožněn vstup veřejnosti na porady pontifiků, čímž došlo k absolutnímu odloučení světského práva (ies) od moci pontifiků, kterým zůstala autorita pouze v právu náboženském (fas) [4]. Tato událost se stala stěžejní, protože od této chvíle mohl být právníkem kdokoli z římských občanů.

Soudní proces měl ucelená pravidla, o výši trestů se hlasovalo. Soud se zabýval obdobnými činy jako v současnosti – vraždami, krádežemi, loupežemi a dalšími, které byly trestány uvězněním, pokutami či smrtí.

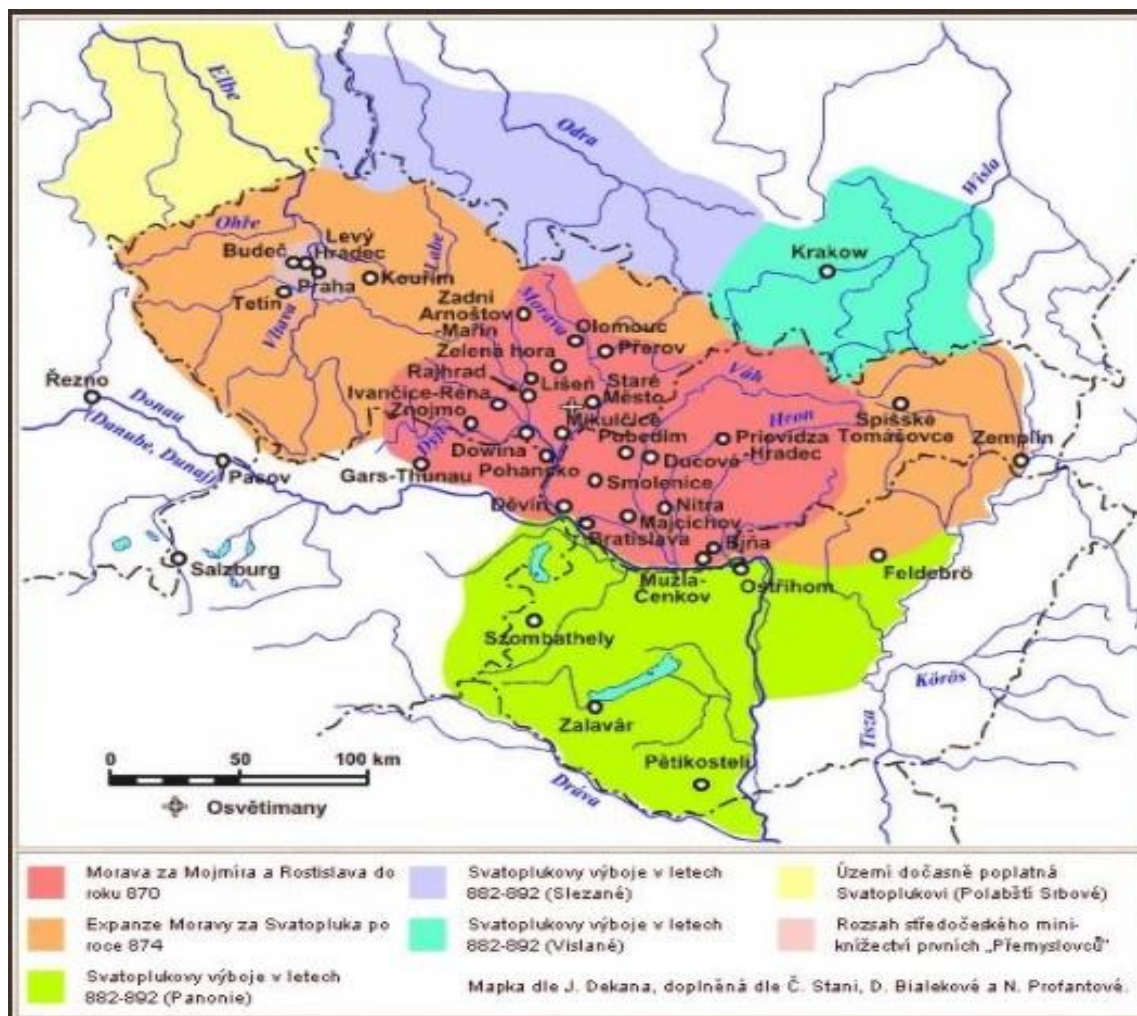
Římská říše dala základy současnému fungování státu, právní ochraně i bezpečnosti. Mnohé prvky prošly během staletí korekcí, ale ze zkušeností Římanů může dnešní společnost čerpat dodnes.

1.4 Velkomoravská říše

Území dnešního Maďarska, Slovenska a Moravy, nazýváno Velkomoravská říše, vzniklo roku 833 n.l. spojením moravského a nitranského knížectví, kdy moravský kníže Mojmír I. vyhnal nitranského knížete Pribinu. Sousední říši byla Východofranská říše v čele s králem Ludvíkem II. Němcem, které mu se podařilo sesadit vládnoucího velkomoravského knížete Mojmíra.

1.4.1 Historický vývoj

Mojmírova místa se ujal jeho synovec – kníže Rastislav, který vládl až do roku 870 n.l. . Následovníkem Rastislava byl jeho syn Svatopluk, ujal se vládnutí, ovšem Ludvík II. Němec ve snaze ovládnout Velkomoravskou říši Svatopluka zajal a posléze jej propustil s dohodou, že Svatopluk potáhne s franskými vojsky proti Moravanům. Tuto dohodu však Svatopluk nedodržel a pevně spjat s Moravany vyhnal franská vojska roku 874 a kníže Ludvík II. Němec byl nucen k podepsání mírové dohody. Kníže Svatopluk se tak stal vládcem nezávislé říše a za jeho vlády došlo k velkému rozvoji státu sahajícímu od Čech, Moravy, přes část Rakouska, Slovensko, Maďarsko až po Srbsko. Velkomoravská říše upadá za vlády Svatoplukova syna knížete Mojmíra II., kdy se po částech oddělují některá území, narůstají konflikty s maďarskými nájezdníky a probíhají válečné konflikty s Mojmírovým bratrem. Mojmír II. umírá v roce 906 a spolu s ním i Velkomoravská říše. Jak pro římskou říši, tak pro Velkou Moravu bylo zásadní zemědělství. Pro zachování obživy i hospodářský růst bylo důležité udržovat zemědělství i řemeslnou výrobu v produkci. Proto také i vojenská tažení byla realizována v dobách, kdy byla hojnost plodin a dobytka i v závislosti na ročním období. V období Velké Moravy fungovala směna a země ještě nedisponovala řádným platidlem, doposud postačovaly plátěné šátečky, hřivny - železné, možná stříbrné plíšky.

Obrázek 2. Území Velké Moravy [5]

Společnost se dělila na několik vrstev v závislosti na majetku, společenském i sociálním postavení. Nejvyšší postavení ve společnosti měl samozřejmě panovník – kníže. Ten měl také největší pravomoci. Zastával soudní moc a byl zároveň vrchním velitelem armády. Disponoval panskými sídly a rozsáhlými pozemky. Další vrstva byla tvořena knížaty, kteří sice nebyli panovníky státu, ale disponovali určitým bohatstvím, byli taktéž vlastníky pozemků a sídel (včetně otroků) a pro svou ochranu měli vlastní bojovníky. Panovník měl pod sebou také skupinu velmožů, kteří tvořili samostatnou společenskou vrstvu. Byli to bohatí příslušníci vysoké šlechty. Velmoži obývali tzv. hradiska (centra řemesel a kultury) a sloužili panovníkovi ve vojenských družinách. Specifickou funkci ve společnosti měl tzv. župan, kterého si panovník vybíral pro správu určitého regionu. Župani zastávali mnoho funkcí – od správních, přes vojenské až po soudní. Vzhledem k obsáhlosti svých kompetencí, měli župani své kmety. Kmeti představovali nižší regionální úředníky, odpovídající za organizaci aktivit županů a

mohli spravovat menší územní regiony (skupiny osad) v rámci žup [4]. Součástí správního úřednictva byli vojvodové a další úřednictvo. Největší skupinou byli svobodní lidé – skupina hospodářů, řemeslníků obchodníků a kupců. Tito svobodní lidé měli povinnost odvádět daně a museli se účastnit vojenské služby. Poslední a zároveň nejchudší skupinou byli poddaní.

1.4.2 Bezpečnost ve Velkomoravské říši

Vzhledem k neustálým snahám východofranského krále Ludvíka II. Němce ovládnout území velkomoravské říše, byli Moravané často napadáni a sužováni boji. Ludvík II. Němec byl pro říši po mnoho let největší hrozbou. Velký rozruch vyvolal v roce 885 křest knížete Bořivoje, kdy lid reagoval povstáním a muselo být povoláno Svatoplukovo vojsko. Další velkou hrozbou se stali Maďaři. Po jejich nájezdech zůstaly z některých hradišť jen zpustošené trosky. V roce 906 dochází k rozhodující bitvě (pravděpodobně u Nitry) a následnému vypálení a vyrabování dalších moravských center (Mikulčice, Pohansko, Strachotín, Staré zámky u Lišně, Hradiště svatého Hypolita u Znojma, Sady u Uherského Hradiště [4].

Přestože období Velkomoravské říše nemělo takový časový rozptyl jako říše římská, i zde došlo v průběhu let k mnoha změnám struktury vojenských organizací. Na změny struktury mělo vliv rozšiřování území a celkový vývoj státu.

Stěžejním místem obrany a vojenské organizace se stala hradiska, kde sídlily knížecí družiny. Panovník byl vrchním vojenským velitelem a byla zřízena vojenská rada složená ze stařešinů, jejichž úkolem bylo svolávat obyvatelstvo a vést bojovníky k bitvě. Vojsko bylo rozděleno na dvě skupiny. Jednu skupinu tvořily knížecí družiny, ty byly stálé a měly neměnné bojovníky, druhou skupinu tvořili dočasné povolání bojovníci povolávání z řad svobodného lidu. Stařešinové byli v období restrukturalizace vojenství nahrazeni župany či kmety a setníky.

Knížecí družinu vedl vojvoda a družina zdaleka nedosahovala počty bojovníků římských legií. Knížecí družinu tvořily desítky, někdy stovky bojovníků, z nichž jedna skupina plnila ochrannou funkci obrany panovníka a druhá skupina byla připravena na hradisku či panské pevnosti. Družiny tvořili bojovníci vybavení meči, sekerami, sečnými a bodnými zbraněmi, štíty, vojenskými opasky. Tělo měli chráněno koženým kabátcem, na kterém byly našity železné pláty. Zbraně nebyly majetkem knížecí družiny nýbrž panovníka.

Branná hotovost byla početnější oproti knížecí družině. Do hotovosti byli povolávání muži, ale nastala-li situace, kdy byla říše vážně ohrožena, byly povolány i ženy. Vybavení branné hotovosti bylo prostší a využívaly se zejména kyje, nože, luk a šípy.

Při bojích docházelo k velkým ztrátám. Přeživší bojovníci knížecí družiny byli placeni válečnou kořistí či držbou pozemků včetně jeho obyvatelstva.

Celkové počty vojska se odhadují na 30 000 bojovníků, z toho 5 – 8 000 jezdců. Celkový počet obyvatelstva Velké Moravy v době panování knížete Svatopluka se odhaduje na 160 – 200 000 osob. [4]

1.4.3 Právo ve Velkomoravské říši

V období Velké Moravy dlouho převažovalo právo nepsané a postupně bylo prosazováno právo psané. O psané právo se zasloužil zejména sv. Metoděj, který byl pravděpodobně autorem či překladatelem většiny dochovaných textů.

Z dochovaných právnických textů lze zmínit Zákon sudnyj ljudem, jehož sepsání si u Cyrila Metoděje objednal kníže Rastislav a je považován za jednu z cenných památek Velké Moravy. Jednotlivé odstavce řešily právo:

- trestní
- majetkové
- manželské [6].

Zákon byl jen podpůrným pramenem práva, tj. byl užíván jen tehdy, když měnil dosavadní právo obyčejové nebo když pro řešení některých právních otázek obyčej chyběl [7].

Další památkou je Nomokánon, text církevního práva, který přeložil sv. Metoděj z řečtiny do staroslovenštiny. Církevní právo bylo sepsáno ve Velkomoravském penitenciálu. Jeho obsahem byl soupis hříšných skutků nejčastěji sexuálních (což církev zapovídala), doplněný o způsob pokání -trestů, které ukládal samotný kněz.

V soupisu Anonymní homilie, jejíž autorem je nejspíš sv. Metoděj, jsou uvedeny morální povinnosti vladaře – soudce.

Nejvyšší soudní moc byla v rukou panovníka a právo úzce souviselo s náboženstvím. Stíhány a souzeny byly krádeže, vraždy, vlastizrady a tresty za tyto činy se velmi lišily. Nejvíce se provinili vlastizrádci a zloději, na které čekal rozsudek smrti, případně beztrestné zabití jinou osobou přímo na místě činu. Bezrestné bylo též zabití cizoložníka.

Státního práva bylo využíváno při řešení otázky následovnictví panovníka. Předpokládalo se, že panovník si určil následovníka za života a nebylo tedy nutnou podmínkou, že právo vládnutí zemi bylo přeneseno na panovníkova potomka. Mezinárodní právo se zaměřovalo na způsoby

jednání panovníků zemí zejména v období válek – uzavírání smíru, smluv, dohodnutí spojenectví apod.

1.5 Etapy vývoje bezpečnosti

Ochranná funkce obecně vznikala ruku v ruce s vývojem samotného lidstva. Už mnoho milionů let zpět, kdy člověk ještě nebyl zdaleka vyvinut do dnešní podoby, byl nucen využívat prostředky ke své ochraně. Bezpečnost se tedy vyvíjela spolu s lidskými potřebami. Člověk si uvědomoval nástrahy a problémy, se kterými se musel potýkat a snaha o jejich řešení dala vzniku bezpečnosti jako ochrannému prvku. Druhy bezpečnosti vzniklé v jednotlivých etapách nezanikaly, naopak upevňovaly a prohlubovaly svůj význam a rozšiřovaly se o další typy.

1.5.1 Přirozená etapa

Počátek přirozené etapy lze spojit s prvotní existencí člověka. Potřeba primitivního člověka zajistit si bezpečí spočívala ve využití prostředků k ochraně před přírodními hrozbami. Při obstarávání potravy byl schopen se proti zvěři bránit jednoduchými nástroji, objevil možnosti ohně, naučil se opatřit si kůži k ochraně těla před zimou, dokázal si postavit základní přístřeší. To vše byla velmi dlouhá etapa lidského vývoje, která ovlivnila další existenci člověka.

Obrázek 3. Vesnice prvních zemědělců v Evropě [7].

Později se člověk naučil využívat přírodní zdroje ve svůj prospěch a na přelomu 10. a 9. tisíciletí př.n.l. došlo k tzv. neolitické revoluci. Lidé objevili způsob obživy v pěstování obilí a chovu

zvírat, což velmi urychlilo vývoj lidského společenství. Bylo třeba začít uplatňovat jistou míru organizace.

Začala se uplatňovat dělba práce. Muži a ženy zastávali rozdílné práce, stejně tak lidé mladí a staří. Z člověka se stává zemědělec a začíná přeměňovat zalesněnou půdu v půdu obdělávanou. Právě obdělávání půdy znamenalo to, že se lidé začali usazovat v oblastech, kde byly pro zemědělství příhodné podmínky a jeho komunita se díky způsobu obživy začala rozrůstat. Přebytky v zemědělství daly možnost vzniku řemesel a směnnému obchodu. V období okolo 5. tis. př.n.l. přirozená etapa přechází v etapu následující.

Druh bezpečnosti vycházející z přirozené etapy:

- fyzická bezpečnost.

1.5.2 Institucionalizační etapa

Počátek institucionalizační (státotvorné) etapy se datuje okolo 5. tis. př.n.l. a trvá do 16. století. Základ institucionalizační etapy lze spatřovat v rozvoji zemědělství, což dávalo základ pro institucionalizaci a utváření státu. Rozrůstající se obyvatelstvo osídlených území už je čítáno na stovky a tisíce, vzkvétá zemědělství a rozšiřuje se řemeslná výroba. Směnný obchod je důkazem majetku a společnost má své rodové uspořádání pozvolna měnící se ve státní organizaci. Vznikají základní řídicí funkce mající za úkol regulovat činnost jednotlivých skupin obyvatel. Orgány, které za tímto účelem vznikaly, začaly konat nejen činnosti spojené s vlastními zavlažovacími pracemi, ale přirozenou cestou zasahovat také do sfér, jejichž regulaci tradičně přičítáme státu – organizovat vojenské akce, dbát na pořádek a bezpečnost, rozhodovat spory, vybírat naturální či jiné dávky [1].

Právě stát upevňuje zajištění fyzické bezpečnosti jeho obyvatel, buduje armády pro ochranu a rozšiřování svého území a tím realizuje bezpečnost vojenskou a mezinárodní. S rozvojem státu se začíná formovat právo, které utváří základní principy pravidel sociálních vztahů ve společnosti.

Velkým mezníkem pro společnost se stal vynález písma. Z nepsaného práva se stává právo psané a postupem času jsou tvořeny další dokumenty. Tento okamžik můžeme považovat za vznik administrativní i informační bezpečnosti. Už sám Caesar je znám svou vojenskou komunikací, když dokázal svým bojovníkům poslat zašifrovanou zprávu. Jde o tzv. substituční šifru, při níž se každé písmeno otevřeného textu nahradí jiným písmenem [8].

Z výše uvedeného textu už známe i důkaz o požární bezpečnosti zajišťované vigily v římské říši.

Otevřená abeceda	a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z
Šifrová abeceda	D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z A B C
Otevřený text	v e n í, v í d í, v í c í
Šifrový text	Y H Q L, Y L G L, Y L F L

Obrázek 3: Aplikace Caesarovy šifry na krátkou zprávu. Caesarova šifra využívá šifrovou abecedu, jež se vytvoří z otevřené abecedy posunem o určitý počet míst – v tomto případě o tři. V kryptografii existuje konvence zapisovat znaky otevřené abecedy malými a znaky šifrové abecedy velkými písmeny. Podobně se původní zpráva – otevřený text – píše malými písmeny, zatímco zašifrovaná zpráva – šifrový text – velkými.

Obrázek 4. Princip Caesarovy šifry [8]

Druhy bezpečnosti vycházející ze státotvorné etapy:

- vojenská bezpečnost,
- mezinárodní bezpečnost,
- právní bezpečnost,
- administrativní bezpečnost,
- informační bezpečnost,
- požární bezpečnost.

1.5.3 Technologická etapa

Tato etapa probíhala v období od 17. století do 60. let 20. století. Vyznačovala se velkým průmyslovým, ekonomickým, sociálním i environmentálním pokrokem. Obzvláště průmyslová revoluce se stala bohatým producentem na utváření nových druhů bezpečností. Doba technologické etapy sebou přinesla mnoho vynálezů, které lidem usnadňovaly život, ale zvyšovaly se také možnosti hrozeb. Lidé dokázali sestrojít různé stroje – strojní průmysl, vynalezli automobil – automobilový průmysl, objevili sílu chemických prvků a sloučenin, z kterých bylo možno vyrábět například léky – chemický průmysl. Technologie se neustále rozvíjely, postupem času byla objevena elektřina, rozvíjel se zbraňový průmysl a při každém

novém objevu bylo třeba zajistit jeho správné fungování, účelné využívání a taky znát efektivní způsob zajištění bezpečnosti.

Druhy bezpečnosti vycházející z technologické etapy:

- bezpečnost silniční dopravy,
- průmyslová bezpečnost,
- energetická bezpečnost,
- bezpečnost zdraví a ochrana při práci
- bezpečnost výrobků,
- zdravotnická bezpečnost,
- lidská bezpečnost a další.

1.5.4 Virtuální etapa

Éra virtuální etapy probíhá od 70.let 20. století až po současnost. Je spojena s vynálezem počítačů a počítačových sítí. Doposud existující fyzický prostor byl rozšířen o internetem a počítači tvořený „virtuální“ prostor. Ovšem nelze říci, že v toto období se rozvíjela bezpečnost pouze v rámci výpočetní techniky. Události od 70.let 20. století sebou přinesly mnoho rozvoje v oblasti ekonomické, politické, sociální i hospodářské. V souvislosti s takovým rozmachem vznikaly další druhy bezpečnosti.

V současnosti můžeme s jistotou říci, že dnešní doba nabízí více než 40 jednotlivých druhů bezpečnosti.

Virtuální etapa je mimořádná svým technologickým rozvojem, který díky užívání výpočetní techniky umožňuje lidem existovat v imaginárním prostoru. S objevením přenosu dat, využitím internetu, sociálních sítí vznikla možnost nové komunikace, obchodování, výměny informací, vytváření identit a dokonce i zajištění bezpečnosti. Existence kyberprostoru nabízí jeho uživatelům spojení s celým světem aniž by museli cestovat, využívat platební možnosti aniž by hmotně použili peníze, získat cenné informace za minimální čas. To vše a mnohem více nabízí kyberprostor. Lidstvo zaznamenalo obrovskou úlevu v nákladech na čas i finance.

Užívání informačních a komunikačních technologií ovšem také přineslo nové druhy bezpečnosti. S užitkem informačních a komunikačních technologií se objevily i nové hrozby.

Hrozby malého i mezinárodního rozsahu, které mají vliv jednotlivce, skupiny, stát a v konečném důsledku i svět.

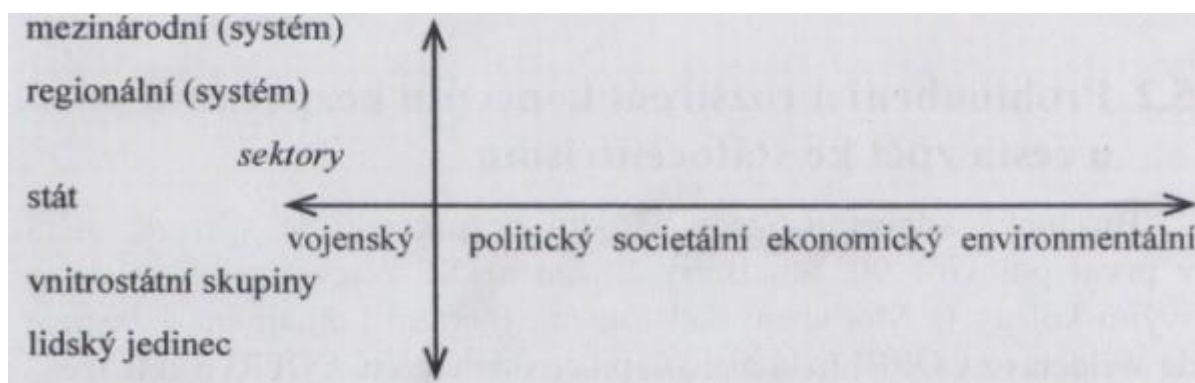
Druhy bezpečnosti vycházející z virtuální etapy:

- kybernetická bezpečnost,
- počítačová bezpečnost,
- datová bezpečnost,
- síťová bezpečnost,
- programová bezpečnost.

Rozvoj jednotlivých druhů bezpečností jde ruku v ruce s rozvojem lidstva a je ovlivňován zejména využíváním inovativních technologií, které ovlivňují činnosti člověka. Vědecká činnost jde neustále kupředu, proto se v budoucnu předpokládá existence dalších nových druhů bezpečností.

2 ZPŮSOBY ZAJIŠŤOVÁNÍ OCHRANNÉ FUNKCE V ANALYTICKÝCH ROVINÁCH BEZPEČNOSTNÍHO PROSTŘEDÍ

Stát je povinen zajistit bezpečnost svého území včetně jeho obyvatel. Aby byla ochrana státu efektivně zajištěna, bylo třeba vymezit působnost bezpečnosti. Tam kde jsou rizika spatřována v působení na stát z vnějšku, je stát povinen zajistit vnější bezpečnost. Zde si můžeme představit například útok armády jiného státu, ohrožení státu migrací či nastavení ultimát jinými státy a další hrozby. Naopak tam, kde jsou rizika nebo hrozby spatřovány v působení uvnitř státu, lze hovořit o nutnosti zajištění vnitřní bezpečnosti. Systém zajištění bezpečnosti státu je utvářen na analytických rovinách a zajišťován mocí zákonodárnou, výkonnou i soudní. Analytické roviny tak působí na úrovni mezinárodní, a to v rámci spolupráce s mezinárodními organizacemi podílejícími se na zajištění bezpečnosti, na úrovni státní i vnitrostátní, v souladu s územním uspořádáním státu.

Obrázek 5. Analytické roviny a sektory bezpečnosti [9].

V následném rozpracování jednotlivých analytických rovin je popsán systém zajištění ochranné funkce státu. Ve vlastním zpracování práce je sloučena úroveň mezinárodní a regionální, poté každá z následujících analytických rovin je zpracována samostatně.

2.1 Analytická rovina na mezinárodní úrovni

Vnější bezpečnost státu je utvářena činnostmi zahraniční politiky a bezpečnostní politiky státu a je zajišťována především Armádou České republiky (dále jen AČR). Zajištění bezpečnosti vyplývá i z členství v mezinárodních organizacích. V případě České republiky (dále jen ČR) jsou těmito organizacemi Organizace spojených národů (dále jen OSN), Severoatlantická

aliance (dále jen NATO) a Evropská unie (dále jen EU). Pro ujasnění je třeba zmínit, co je vlastně vnější bezpečnost. Vnější bezpečnost je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby zvnějšku pro objekt (zpravidla národní stát, popř. mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních vnějších hrozeb efektivně vybaven a ochoten [10].

2.1.1 Organizace spojených národů

ČR byla přijata za řádného člena OSN na obnoveném 47. zasedání Valného shromáždění dne 19. ledna 1993 [11].

Cíle OSN jsou následující:

- udržovat mezinárodní mír a bezpečnost;
- rozvíjet mezi národy přátelské vztahy založené na respektování zásad rovnoprávnosti a práva na sebeurčení národů;
- spolupracovat při řešení mezinárodních ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních otázek a podpoře základních lidských práv a svobod;
- být centrem pro koordinaci kroků, které národy podnikají v zájmu dosažení těchto společných cílů. [12]

2.1.2 Severoatlantická aliance

Smyslem existence NATO je závazek spolupráce jejich členských států v oblasti bezpečnosti a kolektivní obrany států včetně zachování míru. Členstvím v NATO se ČR stala poprvé v historii československého a pak i českého státu součástí fungujícího systému kolektivní obrany [11]. Listina o přistoupení do mezinárodní organizace byla předána 12. března 1999 a tímto dnem se ČR stala právoplatným členem NATO.

2.1.3 Evropská unie

Společenství, které usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku, s vysokým stupněm ochrany a zlepšováním kvality životního prostředí [11]. Naše země se stala součástí EU 1. května 2004.

Další bezpečnostní složky, spadající do druhé analytické roviny se podílejí na zajištění vnitřní bezpečnosti státu. Co je vlastně vnitřní bezpečnost státu?

Vnitřní bezpečnost státu je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující objekt (zpravidla národní stát, popř. mezinárodní organizaci) a jeho zájmy akcemi zevnitř a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních vnitřních hrozeb efektivně vybaven a ochoten [11].

2.2 Analytická rovina na úrovni státu

Druhá analytická rovina je utvářena vedením státu – ozbrojenými silami, prezidentem, parlamentem, vládou, ozbrojenými bezpečnostními sbory, záchrannými sbory a havarijními službami. Všechny tyto instituce jsou hlavními prvky v utváření bezpečnosti státu. Z jejich činností se odvíjí jednotlivé postupy pro další kroky v bezpečnostním systému ať už se jedná o vnitřní či vnější bezpečnost. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů, stanoví, že základní povinností státu je zajištění svrchovanosti a územní celistvosti ČR, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot [13]. Ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je svěřena nejen ozbrojeným silám, ale též ozbrojeným bezpečnostním sborům a záchranným sborům. Doplňkovou ochrannou funkci zajišťují havarijní služby.

2.2.1 Ozbrojené síly

Ozbrojené síly zastávají v bezpečnostním systému ČR funkci obrannou. Jejich úkolem je příprava na obranu a samotná obrana státu v případě vnějšího napadení a současně také plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv organizací, kterých je ČR členem.

Výše uvedené stěžejní úkoly ozbrojených sil vyplývají z povinnosti podílet se na zajišťování bezpečnosti zájmů ČR, které jsou souhrnně definovány v Bezpečnostní strategii ČR:

- životní zájmy – zajištění existence ČR, její suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti; obrany demokracie a právního státu, ochrana základních lidských práv a svobod obyvatel;
- strategické zájmy – bezpečnost a stabilita v euroatlantickém prostoru; zachování globální stabilizační role a zvýšení efektivnosti OSN; pevná transatlantická vazba v rámci NATO a budování strategického partnerství mezi NATO a EU; komplementární rozvíjení obranných schopností NATO a EU; rozvíjení role OBSE v oblasti prevence ozbrojených konfliktů, stabilizace a demokratizace; potírání mezinárodního terorismu; snižování rizika šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů; eliminace organizovaného zločinu a nelegální migrace; podpora regionální spolupráce; zajištění

ekonomické bezpečnosti ČR; posilování konkurenceschopnosti domácího obranného průmyslu a zajištění adekvátní úrovně rezerv; podpora šíření svobody a demokracie a principů právního státu;

- další významné zájmy – prevence a připravenost v souvislosti s nepředvídatelnými živelnými, ekologickými či průmyslovými haváriemi a katastrofami; ochrana životního prostředí; možné souvislosti s globálními klimatickými změnami, nedostatkem potravin a vody, nedostatkem průmyslového potenciálu a energií atd. [11].

2.2.2 Prezident ČR

Mimo své kompetence, jakožto hlavy státu, zastává v oblasti bezpečnosti funkci vrchního velitele ozbrojených sil ČR. Může se účastnit schůzí Bezpečnostní rady státu a být součástí jednání zabývajících se bezpečností státu. Prezidentovy kompetence sahají také do spolupráce se zpravodajskou službou. Zde je povinností služby 1x ročně podat prezidentovi zprávu o činnosti. Tato zpráva je ze strany zpravodajské služby podávána kdykoli o ni prezident požádá. V případě, že to situace vyžaduje, jsou informace prezidentovi předávány bezodkladně a bezprostředně. Pakliže vláda prezidenta požádá při válečném stavu, je prezident povinen vyhovět návrhu vlády o nařízení mimořádných odvodů, mobilizace či demobilizace. Je třeba si uvědomit, že odpovědnost v rámci přípravy a zabezpečení obrany státu je na vládě.

2.2.3 Parlament ČR

Parlament zastává moc zákonodárnou a je tedy v jeho kompetenci schvalovat zákony, jakožto i podílet se na tvorbě bezpečnostní politiky ve státě. V oblasti zabezpečení státu lze zmínit některé z jeho kompetencí. Parlament je pověřen případným vyhlášením stavu ohrožení státu či válečným stavem, rozhoduje o tom, zda budou vyslány ozbrojené síly na cizí území a též rozhoduje o případném pobytu ozbrojených cizích sil na našem území. Dále je pověřen projednáváním zpráv, týkajících se vnitřní bezpečnosti a integrovaného záchranného systému (dále jen IZS), také rozhoduje o podílení se ČR na účasti kolektivní obrany. Do rukou parlamentu spadá rozhodování o prodloužení nouzového stavu. Kontrolní činnost parlamentu je vykonávána prostřednictvím dvou výborů:

- Výbor pro obranu a bezpečnost (připadá Poslanecké sněmovně)
- Výbor pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost (připadá Senátu).

2.2.4 Vláda ČR

V ČR zastupuje vláda moc výkonnou a vysokou mírou se tedy podílí na zajištění bezpečnosti státu. Vláda je oprávněná vyhlásit nouzový stav v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost [14].

Vláda především:

- vyhodnocuje možná rizika a hrozby v oblasti bezpečnosti ČR a činí nezbytná opatření ke snížení, popřípadě vyloučení těchto rizik;
- schvaluje strategickou koncepci obrany státu;
- řídí proces plánování obrany státu, rozhoduje o základních opatřeních přípravy státu k obraně a jejím organizování;
- rozhoduje i základních směrech výstavby, přípravy a použití ozbrojených sil ČR;
- schvaluje koncepci mobilizace ozbrojených sil ČR a schvaluje koncepci přípravy občanů k obraně státu;
- rozhoduje o opatřeních k účinnému fungování bezpečnostního systému ČR;
- rozhoduje o prioritách plnění úkolů, které souvisejí se zajišťováním obrany státu;
- rozhoduje o opatřeních potřebných pro vedení války. [14]

V případě, že by nebyl obsazen post prezidenta, stává se vrchní velitelem ozbrojených sil předseda vlády, kterému patří také předsednictví v Bezpečnostní radě státu.

Bezpečnostní rada státu

Stejně jako vláda, tak i Bezpečnostní rada státu (dále jen BRS) zastupuje v soustavě státní veřejné správy moc výkonnou. Jedná se o tzv. nadresortní orgán, podílející se na utváření systému bezpečnosti státu. BRS tak činí zejména tím, že:

- zabezpečuje meziresortní koordinaci plánovacích, přípravných a realizačních opatření v oblasti zajišťování bezpečnosti ČR;
- posuzuje záměry plánovacích, koncepčních, přípravných a realizačních opatření v oblasti zajišťování bezpečnosti ČR předkládané ministerstvy a jinými správními úřady, výbory BRS a orgány územních samosprávných celků;

- vyhodnocuje rizika ohrožení státu, která mohou být příčinou krizové situace, a činí nebo předkládá vládě návrhy na nezbytná opatření ke snížení, popřípadě vyloučení těchto rizik;
- posuzuje souhrnné požadavky ministerstev a jiných správních úřadů uplatňované v rámci zajištění bezpečnosti ČR;
- koordinuje zpracování koncepčních dokumentů meziresortního charakteru potřebných pro zajišťování bezpečnosti ČR;
- posuzuje a následně předkládá vládě k projednání pravidelné zprávy o stavu zajišťování bezpečnosti ČR s návrhy na opatření;
- spolupracuje s bezpečnostními radami krajů v oblasti zajišťování bezpečnosti ČR;
- posuzuje a následně vládě předkládá k projednání návrhy na zapojení ČR při plnění spojeneckých závazků v zahraničí, při účasti ozbrojených sil ČR v mezinárodních operacích na obnovení a udržení míru, při organizaci humanitární pomoci ČR do zahraničí a při jejím zapojení do záchranných akcí většího rozsahu v zahraničí;
- při hrozbě vzniku krizové situace a po vyhlášení nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu posuzuje vzniklou bezpečnostní situaci státu a rozsah možného ohrožení, posuzuje opatření navrhovaná Ústředním krizovým štábem, předkládá vládě návrhy na opatření k řešení vzniklé krizové situace, koordinuje činnosti v oblasti bezpečnosti ČR [15].

Pro efektivnější činnost má BRS zřízeny své pracovní výbory, zabývající se svou specifickou agendou:

- Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky,
- Výbor pro obranné plánování,
- Výbor pro civilní nouzové plánování,
- Výbor pro zpravodajskou činnost,
- Výbor pro kybernetickou bezpečnost,
- Ústřední krizový štáb.

2.2.5 Ozbrojené bezpečnostní sbory

Vnitřní bezpečnost státu na úrovni druhé (státní) analytické roviny je zajištěna především prostřednictvím ozbrojených bezpečnostních sborů. Tyto sbory zajišťují v bezpečnostním systému státu především pořádkovou a bezpečnostní funkci.

Policie ČR

Obecným úkolem Policie ČR je zajišťování veřejného pořádku, bezpečnosti osob a ochrany majetku. Toto je ovšem velmi obecné vyjádření, neboť jednotlivé policejní útvary vykonávají své specifické činnosti. Policie ČR je strukturována do jednotlivých policejních útvarů : Ředitelství služby cizinecké policie, Ochranná služba, Útvar pro ochranu prezidenta ČR, Pyrotechnická služba, Letecká služba, Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy, Ředitelství služby pořádkové policie, Ředitelství služby dopravní policie, Ředitelství služby pro zbraně a bezpečnostní materiál, Národní centrála proti organizovanému zločinu, Národní protidrogová centrála, Útvar zvláštních činností, Útvar speciálních činností, Útvar rychlého nasazení, Kriminologický ústav Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Úřad služby kriminální policie a vyšetřování [16].

Organizační struktura Policie ČR vychází z územního uspořádání státu a v každém z krajů tak působí Krajské ředitelství Policie ČR, které spravuje své území prostřednictvím jednotlivých obvodních oddělení a odborů.

Vězeňská služba ČR

Na základě zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci ČR vznikla dnem 1. ledna 1993 Vězeňská služba ČR jako rozpočtová organizace ministerstva spravedlnosti k zajišťování výkonu vazby a trestu odnětí svobody s rozčleněním na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu [17].

Vězeňská služba se tímto začlenila k ozbrojeným bezpečnostním sborům a vzhledem k výše uvedenému rozčlenění je nyní stát schopen institucionálně zabezpečit výkon vazby a trestu odnětí svobody a zajistit veřejný pořádek při soudních jednáních. Řídicím organizačním článkem se stalo Generální ředitelství VS ČR a podřízenými články vazební věznice a věznice s dozorem, dohledem, ostrahou, zvýšenou ostrahou a věznice pro mladistvé k výkonu trestu [17].

Celní správa ČR

Celní správa má ve své kompetenci mnoho úkolů. Hlavními úkoly Celní správy jsou především zajišťování bezpečnosti zahraničního obchodu, provádění celního řízení, boj proti porušování celních předpisů a ochrana společnosti a životního prostředí [18].

Celní správu zřizuje Ministerstvo financí, které je jejím nadřízeným orgánem. V dalších stupních organizační struktury pak působí Generální ředitelství cel v Praze, tomu jsou pak podřízeny celní úřady jednotlivých krajů. Výjimku tvoří letiště Václava Havla, kde je zřízen Celní úřad Ruzyně. Tento úřad sice nespadá pod krajský obvod, ovšem svou činností je krajským úřadům naroveň.

2.2.6 Záchranné sbory

Hasičský záchranný sbor ČR

Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen HZS ČR) je jednotný bezpečnostní sbor, jehož základním úkolem je chránit životy a zdraví obyvatel, životní prostředí, zvířata a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi. HZS ČR se podílí na zajišťování bezpečnosti ČR plněním a organizováním úkolů požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, integrovaného záchranného systému, krizového řízení a dalších úkolů, v rozsahu a za podmínek stanovených právními předpisy. [19]

Zdravotnická záchranná služba

Zdravotnické záchranné služby jsou zřizovány jednotlivými kraji a mají své jednotky rozmístěny napříč státním územím tak, aby splňovaly tzv. dojezdový čas. Zákon č. 374/2011 Sb., o Zdravotnické záchranné službě, ukládá těmto službám dojezdový čas k pacientovi, a to v délce maximálně do 20 minut. Hlavním úkolem záchranné služby je postiženému zajistit neodkladnou přednemocniční péči.

Sbory dobrovolných hasičů

Sbory dobrovolných hasičů jsou zřizovány obcemi na základě zákona č. 135/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Svou činností se podílí na zajišťování ochrany obyvatelstva.

Integrovaný záchranný systém

Vznik IZS si vyžádaly situace, kdy docházelo k mimořádným událostem při jejichž řešení bylo nutno koordinovaně propojit činnosti hasičských, záchranných a policejních sborů. Základními složkami IZS jsou:

- HZS ČR a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
- poskytovatelé zdravotnické záchranné služby,
- Policie ČR [20].

Celý IZS je tvořen dalšími složkami, které se podílejí na likvidaci mimořádných událostí. Všechny složky IZS mají své rozmístění napříč celým státem tak, aby mohly v případě mimořádné situace včas zasáhnout. Základní složky IZS drží nepřetržitou pohotovost.

Ostatními složkami IZS jsou:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (např. Vězeňská služba ČR, obecní policie),
- ostatní záchranné sbory (např. Báňská záchranná služba),
- orgány ochrany veřejného zdraví (krajské hygienické stanice),
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby (energetika, komunikační a informační systémy apod.),
- zařízení civilní ochrany (zřizovaná obcemi nebo právníckými a podnikajícími fyzickými osobami podle zákona o IZS),
- neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím (horská služba, vodní záchranná služba, speleologická, záchranná služba, kynologové, Český červený kříž, ADRA, Hand for Help, apod.) [20].

2.2.7 Havarijní služby

Havarijní služby mají spíše soukromý charakter. V rámci bezpečnostního systému ČR jsou havarijní služby využívány v případě krizových situací, kdy se právě tyto služby řadí do integrovaných záchranných sborů. Především se jedná o služby v oblasti energetiky, informačních a komunikačních technologií a další.

2.3 Analytická rovina na úrovni krajů

V této analytické rovině je zajištění bezpečnosti svěřeno krajům a obcím vykonávajícím státní správu v přenesené působnosti. Tyto územní celky vykonávají ve svém území krizové řízení.

2.3.1 Krizové řízení

„Krizové řízení je ucelený soubor názorů, zkušeností, doporučení, metod, opatření a vazeb uplatňovaných v hierarchizovaném a funkčně propojeném systému věcně příslušných orgánů veřejné správy, právnických a fyzických osob, jehož cílem je minimalizovat (zamezit) možnosti vzniku krize (formou prevence a korekce krizových situací ve spojitosti s účinnou protikrizovou intervencí) nebo (v případě, že krize již nastala) redukovat rozsah škod a minimalizovat dobu trvání krize. Důležitou součástí krizového řízení je i odstraňování následků krizových situací a obnova systému do nového, mnohdy vylepšeného stavu [21].

Hejtman kraje, starosta obce s rozšířenou působností či starosta obce jsou legislativně zmocněni pro krizové řízení, které vykonávají prostřednictvím svého koordinačního orgánu (bezpečnostní rady) a pracovního orgánu (krizového štábu).

V případě mimořádných událostí má kraj, případně obec, zpracované scénáře ve formě krizových a havarijních plánů, obsahující jednotlivé postupy a jejich alternativy v závislosti na daném stavu situace. Do krizového řízení jsou zapojeny bezpečnostní a záchranné složky, se kterými krizový štáb úzce spolupracuje.

2.4 Analytická rovina na úrovni organizací

Utváření bezpečnostních podmínek a bezpečnosti jako takové probíhá i na úrovni organizací. Stát legislativně ukládá podmínky pro zajištění bezpečnosti organizací. S rozdílností účelu organizace úzce souvisí i zajištění její bezpečnosti. Základ tvoří bezpečnost a ochrana zdraví při práci, havarijní plánování, ochrana osobních údajů, požární bezpečnost, fyzická bezpečnost a další druhy bezpečností. Organizace tak částečně plní státní požadavky. Každá bezpečnost z jednotlivých druhů bezpečnosti je zastoupena svým kontrolním orgánem, který zpravidla v zákonem daných intervalech vykonává kontrolu nad dodržováním bezpečnostních opatření, případně stanovuje sankce za jejich porušení. Další opatření v organizaci jsou plněna s ohledem na předcházení narušení bezpečnosti např. v oblasti kybernetické bezpečnosti, personální bezpečnosti a další.

2.5 Analytická rovina na úrovni jedince

Poslední analytická rovina stojí na zajištění bezpečnosti samotným jedincem. Tento má možnost ke své vlastní ochraně využívat pouze zákonem stanovené instituty. Mezi nejčastější možnosti bezpečnosti jedince je využití institutu krajní nouze či nutné obrany. V souvislosti se zabezpečením vlastního majetku se jedinec může spolehnout na využití soukromého sektoru.

Jedinec si zajišťuje fyzickou bezpečnost, kybernetickou bezpečnost, osobní bezpečnost, požární bezpečnost a ochranu soukromí. Soukromí se v poslední době stalo novým aktivem v oblasti bezpečnosti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 KOMPARACE ZAJIŠŤOVÁNÍ OCHRANNÉ FUNKCE V PRŮBĚHU STALETÍ PO SOUČASNOST

V průběhu formování společnosti a se vznikem prvních státních útvarů je to právě stát, který si po staletí buduje systém zajišťování bezpečnosti. V současné době nám bezpečnostní věda nenabízí jasnou klasifikaci, na jejímž základě by byly ochranné funkce státu členěny.

Příkladem možné bezpečnostní klasifikace podoborů ochranné funkce státu je členění na:

- obrannou funkci (mocensko-obrannou),
- zpravodajskou funkci (rozvědně-kontrarozvědní),
- pořádkovou funkci (kriminálně-pořádková),
- bezpečnostní funkci (bezpečnostně-ochranná),
- záchranářskou (ochranářskou) funkci (záchranně-ochranná) [4].

Komparace zajišťování ochranné funkce na úrovni států bude zpracována dle příkladného členění.

3.1 Česko

Význam ochranné funkce na území Česka se formoval již dlouhá tisíciletí. Velkou roli ovšem sehrálo vlastní utváření státu a schopnosti a vize tehdejších elit (panovníků). Historie předkládá spoustu událostí, které postupně ovlivňovaly bezpečnost až do nynější podoby, struktury a funkcí, ale stále se stejným cílem – zajistit ochranu života, majetku a celkové bezpečí jak jedince, tak celé společnosti.

3.1.1 15. století

Za vlády Karla IV. (1316 – 1378) došlo k významnému upevnění českého státu, jakožto nejvýznamnějšího státního útvaru patřícího ke Svaté říši římské. Velký vliv na to mělo vydání Zlaté buly sicilské (1212), která dala českým panovníkům dědičnost královského titulu a také právo volit římského krále. Panovníci se také snažili o uzavírání mezinárodních dohod a zajistit tak ochranu svých obyvatel.

Během 15. století se událo několik husitských válek. Husitské vojsko bylo velmi silné, neboť bylo vedeno silným vojevůdcem Janem Žižkou. Ten zpracoval vojenský řád, kde jasně specifikoval jednotlivé úkoly oddílů, což se projevilo v boji – každý přesně věděl, co má dělat. Na rozdíl od starších vojenských řádů je prodchnut husitskou ideologií a zavádí do Žižkova

vojska základní principy husitského práva: rovnost, všeobecnou přísnou kázeň, ze které nepřipouští žádné výjimky, požadavek vysoké morálky a uvědomělosti, základní zásady husitské strategie a taktiky [22]. Vítězství husitů spočívalo hlavně v dobré organizaci vojska v boji a využití válečných zbraní. Využívali tzv. vozovou hradbu. Jednalo se o vůz, vedený hejtmanem, který velel dvaceti mužům – střelcům využívajícím kuše, ručnice, pavézy, cepy, sudlice a další střelné zbraně. Velení deseti vozů zastával desátník. Mezi další používané zbraně patřil meč, samostříl, prak, okovaný cep, houfnice, bombardy a tarasnice. Vozová hradba, osazená nadšenými revolučními bojovníky, se stala pro nepřítele těžko dobytou pevností [23]. Hradba se v průběhu let osvědčila jako systemizovaný způsob vedení boje a byla následně po léta využívána českými vojsky pod velením Jiřího z Poděbrad bojujícím s uherským králem Matyášem Korvínem. Později se však ukázalo, že i vozová hradba je zranitelná zejména při přesunech na bojištích. Následně se taktika vozové hradby objevovala téměř do poloviny 16. století, kdy jsou zaznamenány poslední zprávy o jejím užívání.

K obranným funkcím státu 15. století patřila armáda. Vojsko Jiřího z Poděbrad tvořili těžkooděnci (jezdci). Ti sestávali z příslušníků šlechty a z části i neurozené vrstvy. Ke službě bývali buďto povoláni na základě lenního systému nebo byli najímáni na určitou dobu. V případě, že byli najati, odměnou jim byl pravidelný žold. Další složku vojska tvořilo tzn. kopí. Jednalo se o skupinu tří jezdců, kteří byli pověřeni plněním úkolů velitele a zajišťováním servisu. Další složkou byli pěší žoldnéři a lučištníci. Celkový počet mužů pak mnohdy dosahoval okolo 1500 těžkooděnců a 30000 pěších žoldněřů a lučištníků.

Pro útok a obranu jim sloužily zbraně, především kopí, luky, kuše, meče, dýky, děla, přílby štíty apod. Ještě v první polovině 14. století pokrývaly železné plátky pouze malou část těla (zejména končetiny), drátěná výstroj se omezovala na ochranu hrudi a zad, zatímco v 15. století zakrývá „bílé odění“ svým štítem končetiny, hlavu a tělo, takže drátěné pletivo začíná být doplňkem menších rozměrů a slouží například k ochraně břicha nebo krku [24].

Není zmínka o tom, že by v tomto období byla aktivována zpravodajská funkce. Získávání zpráv a jejich přenos zastávali poslové, nicméně král se snažil o získávání informací, souvisejících s bezpečností státu, prostřednictvím zvěďů a špehů.

Jiří z Poděbrad se snažil ucelit správu měst. V přístupu Jiřího k městům se po celou dobu jeho vlády prolínala hlediska politická, vojenská a hospodářská [25].

V závislosti na jeho snaze o klid uvnitř státu a zajištění vnější bezpečnosti se podařilo zavést bezpečné cesty a hospodářské styky.

Jednu z významných rolí bezpečnosti na území měst měli v období 15. století na českém území rychtáři. Zastávali funkci pořádkovou. Nejprve působili jako zeměpanští úředníci disponující soudní pravomocí, později byli zproštěni soudní pravomoci a stali se z nich policejní úředníci. Jejich nadřízeným byl purkmistr. Za náplň práce měli zajištění pořádku a bezpečnosti nejen přes den, ale hlavně v noci. Také byli pověřeni vybíráním daní a celkovou péčí o bezpečnost obyvatel. Tuto funkci samozřejmě nemohl rychtář obsáhnout sám, proto si z několika měšťanů vytvořil městskou radu a ta mu pomáhala spravovat město. Podřízenými rychtářů byli ponocní. Ponocní zajišťovali požární bezpečnost, protože jejich úkolem byla kontrola, zda jsou dodržována protipožární opatření, v případě požáru pak varování okolí. Ponocný měl později také zatýkací právo. Hlídkovou a pořádkovou činností ve městě se zabývala policejní služba a hlídáním městských bran byli pověřeni vojáci. Postupem času se jednotlivé úkoly funkce měnily. Rychtář se stal velitelem městské policie, jeho podřízeným byl městský kapitán, který vedl měšťany zastávající hlídkovou a strážní službu. Mezi rychtářovy pomocníky patřili také písař - ten disponoval právem zajišťování pachatele, dále pacholek, biřici, kat a posel. Policie se tehdy rozdělovala do dvou skupin – bezpečnostní složku a pořádkovou složku. Obsahem bezpečnostních složek byla kriminální policie, mravnostní a cizinecká policie, pořádková služba zajišťovala hlídkování jak ve městech, tak na městských hradbách.

Na území vesnic vykonával správu vesnice tzv. vesník. Byl pověřen zeměpanským rychtářem. Pro zajištění vnitřního pořádku ve vesnici mohl vesník v součinnosti s obecným soudem stíhat a trestat každého, kdo narušoval zvykové normy soužití v obci, nebo jinak poškozoval majetek a práva vesničanů [26].

Specifičtější rozdělení a strukturu zajišťování vnitřní bezpečnosti pak můžeme nalézt na přelomu 18. a 19. století.

S myšlenkou o zajištění bezpečnosti nejen svého státu, ale i širšího okolí, si pohrával i Jiří z Poděbrad, který měl vizi o vytvoření společné unie, jejíž součástí by byli evropští křesťanští panovníci. Se svou myšlenkou se tak hluboce zabýval, že v roce 1462 předložil návrh o této unii, ve které byly zpracovány cíle, organizační struktura a pravomoci unie a v roce 1464 mělo dojít k jejímu založení v Basileji. Přestože se nepodařilo tuto unii založit, neboť tehdejší papež Pius II. projevil značnou iniciativu proti založení takovéto unie, je dodnes považován tento pokus Jiřího z Poděbrad za nadčasový a oceňován nejedním z českých i světových historiků.

Z pohledu jednotlivce spočívalo zajištění vlastní bezpečnosti v právu nosit u sebe zbraň. Toto právo bylo vyhrazeno pro majetné občany žijící ve městě, měšťany dalších měst a šlechty.

Ostatním občanům nebylo dovoleno nosit u sebe zbraň a v případě, že u nich byla zbraň nalezena, hrozilo jim vykázaní z města.

Od dob morových epidemií byly na českém území zakládány špitály, které zajišťovaly péči o nemocné. První takový špitál založila Anežka Česká v roce 1231 v Praze. S rostoucí potřebou péče o nemocné se špitály zřizovaly i v dalších městech. Špitály zanikly v době třicetileté války, ale později byly opět obnoveny.

Charakteristika ochranné funkce

Ochranná funkce byla zajišťována jak na úrovni státu, tak na úrovni regionu, obcí i jedince. Stát řešil především hlavní bezpečnostní problémy. Zaměřoval se na zajištění ochrany svrchovanosti, územní celistvosti, ochranu elit a řešení kriminality. Na zajištění bezpečnosti se rovněž podílely regionální elity a města. Osobní bezpečnost si zajišťoval každý příslušník společnosti sám. Elity mohly nosit zbraň a využít ji ke své ochraně. Prostí obyvatelé toto právo neměli. Institucionalizace bezpečnosti byla na nízké úrovni. V tabulce 1 jsou uvedeny základní složky bezpečnostního systému.

Tabulka 1. Základní složky bezpečnostního systému Českého království ve středověku

název	Charakteristika, rozsah působnosti
Vojsko	Vojenské síly Českého království zajišťovaly především vnější bezpečnost státu. Vedly jak útočné, tak obranné operace. Vojsko tvořili těžkooděnci (jezdci), pocházející z příslušníků šlechty a z části i neurozené vrstvy. Ke službě bývali buďto povoláni na základě lenního systému nebo byli najímáni na určitou dobu (za žold). Další složku vojska tvořilo tzv. kopí. Jednalo se o skupinu tří jezdců, kteří byli pověřeni plněním úkolů velitele a zajišťováním servisu. Další složkou byli pěší žoldníci a lučištníci. Celkový počet mužů pak mnohdy dosahoval okolo 1500 těžkooděnců a 30000 pěších žoldníků a lučištníků. Vojsko se mobilizovalo v době obranných a útočných vojenských tažení.
Rychtář	Rychtáři zastávali ve městech pořádkovou funkci. Nejprve působili jako zeměpanští úředníci disponující soudní pravomocí, později byly zproštěni soudní pravomoci a stali se z nich policejní úředníci. Zodpovídali za zajištění pořádku a bezpečnosti nejen přes den, ale hlavně v noci. Také byli pověřeni vybíráním daní a celkovou péčí o bezpečnost obyvatel. Tuto funkci samozřejmě nemohl rychtář obsáhnout sám, proto si z několika měšťanů vytvořil městskou radu a ta mu pomáhala spravovat město. Mezi rychtářovy pomocníky patřili také písař - ten disponoval právem zajišťování pachatele, dále pacholek, biřici, kat a posel. Působnost rychtáře byla omezena hranicemi města.
Městská policie	Městská policie zajišťovala bezpečnost a veřejný pořádek ve městě. Policie se tehdy rozdělovala do dvou skupin – bezpečnostní složku a pořádkovou složku. Obsahem bezpečnostních složek byla kriminální

	police, mravnostní a cizinecká policie, pořádková služba zajišťovala hlídkování jak ve městech, tak na městských hradbách.
Ponocný	Ponocní zajišťovali požární bezpečnost, jejich úkolem byla kontrola, zda jsou dodržována protipožární opatření. V případě požáru pak varovali okolí. Ponocný měl později také zatýkácí právo. Působnost byla omezena na teritorium města.
Vesník	Úkolem bylo zajišťovat veřejný pořádek na teritoriu vesnice. Byl pověřen zeměpanským rychtářem. Pro zajištění vnitřního míru ve vesnici mohl vesník v součinnosti s obecným soudem stíhat a trestat každého, kdo narušoval zvykové normy soužití v obci, nebo jinak poškozoval majetek a práva vesničanů.

Hlavním prvkem bezpečnostního systému Českého království ve středověku bylo vojsko, které zajišťovalo jak vnější, tak vnitřní bezpečnost. To sestávalo ze sil podřízených králi a sil elit (vypsat tituly). Z hlediska vnitřní bezpečnosti se vojsko podílelo na strážní službě, ochraně hradů, tvrzí a měst. Rozhodující roli při zajištění ochrany měst sehrávali rychtáři, disponující městskou policií, pomocníky a ponocným. Na vesnici v případě nutnosti působili vesníci.

Abychom mohli srovnat způsob zajištění ochranné funkce v analyzovaných údobích, bude nutné charakterizovat jejich realizaci s pomocí jednotné klasifikace podoborů ochranné funkce. Mezi základní podobory v současné době podle Lukáše patří obranná funkce, zpravodajská funkce, pořádková funkce, bezpečnostní funkce a záchranářská funkce [4].

Tabulka 2. Způsob zajištění ochranné funkce v Českém království

Funkce	Způsob zajištění
Obranná	Obrannou funkci zajišťovalo vojsko, složené z královské družiny a sil poskytovaných elitami. Vojsko se mobilizovalo v době vojenského ohrožení. Za doby Jiřího z Poděbrad byla snaha o vznik společné unie, zajišťující kolektivní bezpečnost.
Zpravodajská	Zpravodajská činnost neměla insitucionální rámec a zajišťovala se podle potřeb ad hoc. Podíleli se na ní jak elity, tak úředníci, kteří byli vysíláni na zájmové území jako velvyslanci.
Pořádková	Pořádková funkce byla zajišťována jak ve městech, tak na vesnicích. Ve městech tuto funkci vykonával rychtář, městská policie a ponocný. Na vesnicích byla zajištěna vesníkem.
Bezpečnostní	K vzniku druhů bezpečnosti ještě nedošlo. Vzniklé bezpečnostní problémy byly řešeny v rámci pořádkové funkce. Jistým specifikem byla pouze požární ochrana, která byla v některých městech institucionálně zajištěna ponocnými.
Záchranářská	K vytvoření bezpečnostních sborů k jejímu zajištění nedošlo. Funkce byla realizována spontánně prostým obyvatelstvem.

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- z pohledu vývoje bezpečnosti se společnost nacházela v institucionalizační fázi, chránila se tradiční aktiva státu a společnosti, ochrana byla zajišťována především proti záměrným antropogenním hrozbám,
- chráněná aktiva nevyhnuovala širší specializaci bezpečnostních činností, postačovalo rozdělení na vnější a vnitřní bezpečnost, druhy bezpečnosti v tomto období ještě nevznikly,
- obsah bezpečnostních činností patřil k běžným dovednostem bezpečnostních profesionálů, k výrazné dělbě práce při realizaci bezpečnostních činností ještě nedošlo,
- důraz byl položen na vojenskou taktiku, ovládání zbraní a fyzickou zdatnost,
- ve vnější bezpečnosti se spoléhalo především na vlastní síly, spojenectví vznikalo na základě bilaterálních dohod a upevňování panovnických rodinných/rodových vazeb (sňatkové koalice), existovaly však snahy o vytvoření kolektivní obrany,
- vnitřní bezpečnost byla strukturována především na základě územního členění, na státní, regionální a obecní úrovni,
- podíl na zajištění bezpečnosti byl rovným dílem rozdělen mezi stát, územní prvky a jedince; jedinec byl zodpovědný za zajištění především osobní bezpečnosti.

3.1.2 19. století

Česko v době 19. století připadalo do područí tehdejšího Rakousko – Uherska, kterému vládli Habsburkové. Rakousko-Uhersko bylo státním útvarem zahrnujícím území dnešní České republiky, Rakouska, Maďarska, Německa, Slovinska, Srbska, Chorvatska a Polska.

Obrázek 6. Rakousko-Uhersko mapa [27].

V čele státu stál císař a šlo tedy o stát monarchického typu. Počátkem 19. století zde vládl císař František II. Ten byl po své smrti vystřídán svým synem Ferdinandem I. Dobrotivým. Ferdinandova vláda byla spíše reprezentací hlavy státu, neboť František před svou smrtí svěřil vládu kancléři Metternichovi a státní radě. Předseda státní rady František Antonín Kolovrat a Klemens Wenzel von Metternich nesdíleli společnou politiku, což v důsledku vedlo v roce 1848 k revoluci. Ferdinand I. Dobrotivý se vzdává trůnu ve prospěch svého synovce – Františka Josefa I.

Název „Rakousko – uherské mocnářství“ či „Rakousko – uherská říše“, je produktem Rakousko – uherského vyrovnání z roku 1867 [28].

S počátkem své vlády začíná František Josef I. s formováním státní správy. K doposud existujícím ministerstvům války, financí a zahraničí, přidává nová – ministerstvo vnitra a ministerstvo spravedlnosti.

Každou z korunních zemí spravoval pod nadvládou císaře tzv. místodržitel, ten také vykonával funkci nejvyššího policejního šéfa ve své zemi a zastával správu veřejného pořádku, publikace zákonů platných v zemi, dohled nad živnostmi, divadly, kulturními spolky a vedení cizinecké agendy. Z uspořádání funkcí lze vyvodit územní uspořádání státu. Reprezentanty krajské správy se stali úředníci mající soudní a policejní pravomoc. V čele krajské vlády stál krajský

prezident, v čele krajského úřadu pak předseda a to až do zrušení krajů v roce 1860, kdy krajská agenda přešla do kompetence místodržitelů.

Bezpečnost státu byla svěřena do rukou policie, jež měla naplnit bezpečnostní a pořádkovou funkci.

Doposud byla policejní činnost přenesena na obyvatelstvo, které se podílelo na stíhání zločince, zastávali hlídkovou a pořádkovou službu, kontrolovali dodržování protipožárních opatření. Nyní však nastává jistý zvrat a při náboru je po uchazečích požadována znalost čtení, psaní, schopnost vytrvat při pochodu, fyzická zdatnost, z čehož můžeme vyvodit jakýsi požadavek částečné odbornosti budoucích policistů. Policie byla velmi úzce spjata s armádou a pro rozlišení využívaly jak vojenské, tak policejní sbory své uniformy. Policisté byli za svou službu placeni.

Obrázek 7. Četnictvo 1849-1860: slavnostní a služební uniformy [28].

Utváření policie provázela nejedna reforma. Tento proces trval dlouhá desetiletí. Od roku 1848 spadá policie pod ministerstvo vnitra a je obnoven Nejvyšší policejní úřad. Od počátku ministerstva vnitra je policie úzce propojena s armádou. Policie, nazývána také jako četnictvo, zajišťovala i ochranu a obranu státního území. Tuto službu vykonávali pohraniční strážci. Například v jihovýchodní části státu se nazývali serežáni.

Obrázek 8. Serežán – pohraniční stráž [28].

Počátkem 19. století došlo ke zrušení doživotní vojenské služby, která od této doby byla stanovena na 8 let a poté následovalo dvouleté období, kdy byli vojáci převeleni do zálohy - tzv. zeměbrany. Skutečnost však byla taková, že v aktivní vojenské službě vojáci trávili tři roky a posléze působili v záloze. Toto se ovšem nevztahovalo na jezdecko, neboť to procházelo náročnějším a delším výcvikem.

Pro vstup do armády bylo nutno splňovat fyzická kritéria – jedním z nich byla předepsaná minimální výška brance. Naproti branné povinnosti však existovala možnost se z vojny vyplatit, což si mohli dovolit pouze majetnější rodiny.

Obrannou funkci státu tedy zajišťovala armáda. Měla svou specifickou strukturu, která se postupně dostávala do dnešní podoby armád. Skládala se z pěších pluků, jezdecka, dělostřelectva, součástí bylo i ženijní vojsko a na počátku 20. století se vyčlenily i speciální jednotky a později vojenské letectvo. Vlivem nízké úrovně hospodářství byla armáda značně slabě zabezpečena. Její rozvoj postupoval velmi pomalu a oproti jiným světovým armádám se pomalý vývoj odrážel zejména na technice a vybavení vojska. Ani sám císař nebyl zastáncem revolučních novinek a držel se zpátky.

Bezpečnostní ochranná funkce začíná být utvářena v oblasti bezpečnosti práce. Nejspíš se o to přičinil průmyslový rozmach, stoupající výroba, rozvoj strojů a vzrůstající hrozba úrazů.

Všeobecný občanský zákoník, vydaný roku 1811, obsahoval první právní předpisy z této oblasti, platné na území habsburské monarchie.

O naplnění záchranářské funkce se zasloužil už Josef II., zakladatel Vojenské lékařské akademie, v níž se vzdělávali vojenští chirurgové. Tato se ale nesetkala s úspěchem a od svého založení roku 1784 se udržela pouze do roku 1874, kdy zanikla.

Během napoleonských tažení můžeme registrovat také první záchranáře, kteří byli kupodivu vybíráni z řad kadeřníků či holičů. Lékařství zdaleka nedosahovalo potřebné úrovně a těžce ranění vojáci umírali vlivem tetanu. Polovina 19. století dala za vznik Pražskému dobrovolnému sboru ochrannému. Stalo se tak v roce 1857. O šest let později vzniká v sousedním Švýcarsku Mezinárodní červený kříž a roku 1881 je ve Vídni založena Vídeňská záchraná společnost.

Institucionální utváření záchranářské funkce jako takové, který by integrovala bezpečnostní složky, je záležitostí následujícího století. Prozatím je tato funkce spontánně zajišťována obyvatelstvem.

V Praze 23. března roku 1853 sbor obecních starších rozhodl o zřízení sboru pro čištění ulic a požární ochranu. Základem budoucího hasičstva se stali tzv. městští počist'ovači. [29]

Průmyslová revoluce dala za vznik železniční dopravě, s čím souvisí i zajištění bezpečnosti železniční dopravy. Také vznikající automobilový průmysl přináší utváření dalšího druhu bezpečnosti a to dopravní. Auta se spalovacími motory sice byla hojněji využívána až počátkem století 20., ale do této doby měli lidé možnost využívat parní automobily. S jejich výrobou, užíváním výrobních procesů v továrnách se nabízí utváření bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Dochází tedy k utváření jednotlivých druhů bezpečnosti a stát, jakožto provozovatel výše uvedených technologických procesů, nabývá zodpovědnosti v zajištění těchto bezpečností.

Tabulka 3. Základní složky bezpečnostního systému Rakouska – Uherska v 19. století

název	Charakteristika, rozsah působnosti
Vojsko	Rakousko – uherské vojsko zajišťovalo především vnější bezpečnost státu. Bylo tvořeno pěšími pluky, těžkooděnci, jezdeckem a nově i dělostřelectvem. Počátkem 19. století byla zrušena celoživotní vojenská služba a branci tak povětšinou působili v armádě 3 roky a následně byli převeleni do zálohy. Pro majetné existovala možnost se nechat z armády vyplatit.
Místodržitel	Správce korunní země. Každá z korunních zemí měla svého místodržitele, který měl zároveň funkci nejvyššího policejního šéfa v zemi. Byl odpovědný císaři a do jeho kompetence spadal mimo jiné

	veřejný pořádek, cizinecká agenda, dohled nad živnostmi, divadly a kulturními spolky.
Police/četnictvo	V každé z korunních zemí Rakouska – Uherska bylo zřízeno četnictvo či policie. Dbali na bezpečnost a veřejný pořádek, zabývali se i potíráním kriminální činnosti na území své korunní země. Policie i četnictvo úzce spolupracovali s armádou.
Serežán	Byl součástí policejních struktur. Jeho úkolem bylo hlídat jihovýchodní hranice státu zejména před napadením Turků.
Městský počišťovač	Tvořil základní složku budoucího hasičstva. Jeho funkce byla zřízena na základě potřeby zajištění požární ochrany, jejíž součástí bylo také udržování pořádku a čistoty v ulicích.

Rozdílnost bezpečnostních složek lze vyvodit například z rozvoje vojska, které se přizpůsobilo novým možnostem a je schopno využívat intenzivnější způsob obrany/útoků ve formě dělostřelectva. Také délka služby v armádě byla zkrácena, neboť bylo výhodnější častěji obnovovat armádu mladými muži, kteří sice museli procházet výcvikem, ale oproti starším, kterým často docházely síly na bojišti, měli daleko větší výdrž a sílu. Rakousko – Uhersko bylo členěno na korunní země, jejichž správu zastával místodržitel a působil jako prostředník mezi císařem a územně samosprávnými celky. Policie, na některých územích nazývána jako četnictvo, dbala na jistou odbornost uchazečů do služby, odměnou byla pravidelná mzda. Stát spatřoval hrozbu v napadení svého území Turky, spoléhal se proto na ochranu hranic serežány.

Tabulka 4. Způsob zajištění ochranných funkcí v Rakousko – Uhersku v 19. století

Funkce	Způsob zajištění
Obranná	Obrannou funkci zajišťovalo vojsko. Bylo již sice vybaveno děly a střelnými zbraněmi, ale slabé hospodářství neumožňuje dostatečné zabezpečení armády a sám císař není revolučním novinkám nakloněn.
Zpravodajská	Zpravodajská činnost neměla institucionální rámec a zajišťovala se podle potřeb ad hoc. Podíleli se na ní jak elity, tak úředníci, kteří byli vysíláni na zájmové území jako velvyslanci.
Pořádková	Pořádkovou funkci si zajišťovala každá korunní země zvlášť. Správou veřejného pořádku byl pověřen místodržitel, ten dohlížel na činnost policie/četnictva.
Bezpečnostní	Vzniká bezpečnost práce. V roce 1811 jsou ve Všeobecném občanském zákoníku vydány první předpisy z oblasti bezpečnosti práce. Ostatní bezpečnostní záležitosti jsou řešeny v rámci pořádkové funkce. Dalším specifickým byla požární ochrana, která byla v jednotlivých korunních zemích zajišťována městským čističem.
Záchranářská	K vytvoření bezpečnostních sborů k jejímu zajištění nedošlo. Funkce byla realizována spontánně prostým obyvatelstvem.

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- společnost dostává podobu institucionalizační,
- jsou chráněna tradiční aktiva státu; bezpečnostní politika státu směřuje pouze proti antropogenním hrozbám a prozatím není věnována pozornost ochraně obyvatelstva před přírodními hrozbami,
- u bezpečnostních činností začíná docházet k diferenciaci a objevuje se bezpečnost a ochrana zdraví při práci, dopravní bezpečnost a bezpečnost železniční přepravy,
- vnější bezpečnost byla zajišťována armádou, ta měla působnost ve všech korunních zemích,
- vnitřní bezpečnost byla strukturována především na základě územního členění - korunní země, regionální celky a obecní celky,
- podíl na zajištění bezpečnosti byl rovným dílem rozdělen mezi stát, územní prvky a jedince; jedinec byl zodpovědný za zajištění především osobní bezpečnosti.

Změny:

- korunní země spadající pod správu císařství,
- příčiny geopolitické, sociální, hospodářský růst, průmyslová revoluce, vznik nových technologií,
- zpočátku pouze vnější a vnitřní bezpečnost, potom specializace, nárůst složitosti bezpečnostních činností,
- část bezpečnostních činností byla realizována soukromými poskytovateli jako služba za úplatu,
- podíl státu na zajištění ochranné funkce vzrostl, podíl občana klesnul,
- v důsledku zavádění nových technologií a tím i nových aktiv došlo k procesnímu i hierarchickému strukturování ochranné funkce,
- v důsledku potřeby specifických znalostí a dovedností pro realizaci bezpečnostních činností došlo ke vzniku druhů bezpečnosti,
- možnost sebeochrany jedince se začala právně omezovat,
- pro zajištění spolupráce v rámci obrany vznikl tzv. Trojspolek – jednalo se o spojení Německa, Itálie a Rakousko-Uherska.

3.1.3 Současnost

Česká republika, jakožto samostatný demokratický právní stát, vznikla 1.1. 1993. Forma vlády je realizována na principu dělby moci – tzv. Parlamentní forma vlády. Parlamentní forma vlády nebo také parlamentarismus představuje formu vlády, ve které je výkonná moc rozdělena mezi formální hlavu státu, jež je oddělena od zákonodárné moci, a mezi vládu v čele s předsedou, která je odpovědná parlamentu [30]. Bezpečnostní politika je realizována mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní. Tyto tři tvoří stěžejní pilíře zajištění ochranné funkce státu. Prezident je nejvyšším představitelem státu, vnějším nositelem jeho suverenity, plní (některé) exekutivní a moderační funkce (jako například funkci ústavně politického arbitra mezi vládou a parlamentem) [31].

V ČR je moc zákonodárná svěřena parlamentu, dělicího se na poslaneckou sněmovnu a senát. Vláda spolu s prezidentem zastává moc výkonnou a řídí stát dle platného práva. Moc soudní připadá soudům, které jsou interprety zákonů. Prezident vyvstává z volby občanů, je pověřen jmenováním vlády a také ústavních soudů.

Obrannou funkci státu jakožto vnitřní a vnější bezpečnost a současně plnění závazků z mezinárodních smluv zajišťují ozbrojené síly ČR spadající pod ministerstvo obrany. Vrchním velitelem ozbrojených sil je prezident republiky. Ozbrojené síly ČR tvoří AČR, Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž.

Oproti 19. století je moderní armáda značně diferenciovaná. Pozemní síly tvoří Velitelství pozemních sil, pod které spadají Bojové síly, Síly bojové podpory a Síly bojového zabezpečení. Pozemní síly reprezentují jednotlivá vojska:

- mechanizované vojsko,
- dělostřelectvo,
- výsadkové vojsko,
- ženijní vojsko,
- logistika,
- chemické vojsko.

Vzdušné síly zajišťují přímou podporu pozemních sil a zajišťují vzdušnou nadvládu při možném napadení státu.

Vojenská kancelář prezidenta republiky je specifický útvar spadající pod ozbrojené síly, v jehož čele stojí náčelník. Hradní stráž je sice samostatnou součástí ozbrojených sil, ale jmenování a odvolávání velitele hradní stráže spadá do kompetence náčelníka vojenské kanceláře.

Počet příslušníků armády k 1.1.2021 je 34.771 včetně občanských zaměstnanců a státních zaměstnanců [32].

Zpravodajská funkce je zajišťována též AČR, jejíž součástí je vojenská zpravodajská služba. V rámci ochrany státu je jejím úkolem získávání, shromažďování, třídění a analýza získaných informací týkajících se bezpečnostní politiky státu.

Pro zajištění vnitřní bezpečnosti ČR slouží Policie ČR. Jedná se o celostátní instituci, která byla zřízena za účelem ochrany bezpečnosti osob, majetku a státem chráněných zájmů. Policii tvoří Policejní prezidium v čele s policejním prezidentem. Pod policejní prezidium spadají krajská policejní ředitelství, územní obvody a obvodní oddělení.

Počet příslušníků Policie ČR je 40.226 k 1.2.2020 [33].

Specifická strukturalizace Policie bude rozebrána v další kapitole.

Mnoho obcí v ČR přistoupilo ke zřízení svých obecních policií. Ta slouží obdobně k zajišťování veřejného pořádku. Rozdíl je spatřován zejména v zákonném ukotvení pravomocí Policie a obecní policie, neboť státní policie je zřízena na základě zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění, zatímco obecní policie je zřízena na základě zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, v platném znění. Zatímco Policie ČR je zřízena státem, spadá pod ministerstvo vnitra a nejvyšším nadřízeným orgánem je policejní prezident, obecní policie zřizuje obec, tudíž jsou zaměstnanci obce.

Stát ovšem nezajišťuje bezpečnost pouze prostřednictvím ozbrojených složek. S rozvojem technologií a postupů vyvstala během let spousta dalších hrozeb, které mohou ohrozit stát. Jednu z bezpečnostních funkcí státu plní Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost – zajišťuje mimo jiné prevenci před kybernetickými hrozbami proti prvkům kritické infrastruktury, informačním systémům základní služby, proti významným informačním systémům a vybraným informačním systémům veřejné správy [34].

V minulém století byla objevena síla jaderné energie, která se pro lidstvo stala nejen prospěšnou, ale také život a stát ohrožující komoditou. Vzhledem k využívání jaderné energie na území našeho státu byl 1.1.1993 založen Státní úřad pro jadernou bezpečnost, dohlížející na

zákonné zacházení s jadernou energií a radioaktivními prvky dle zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon, v platném znění.

Jednou z dalších institucí zajišťující ochranu občanů je Státní úřad inspekce práce. Jedná se o úřad, který je veden Ministerstvem práce a sociálních věcí a jeho hlavním úkolem je kontrolovat, zda podnikatelské subjekty dodržují povinnosti týkající se pracovněprávních předpisů a předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (dále jen BOZP)[35].

Naplnění záchranářské funkce ze strany státu je svěřeno integrovanému záchrannému systému. Tento systém tvoří: HZS ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, Policie ČR a z ostatních složek ostatní síly a prostředky ozbrojených sil, obecní policie, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany a neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím [36].

Všechny instituce, zřizované státem pro jeho bezpečnost, mají celostátní úroveň. Téměř všechny (až na oblast kybernetické a jaderné bezpečnosti) můžeme spatřovat na úrovni regionální. Jedinec má ve výsledku zajištěnu státní bezpečnost, která je realizována dle platných právních předpisů ČR.

Tabulka 5. Základní složky bezpečnostního systému České republiky

název	Charakteristika, rozsah působnosti
Ozbrojené síly	Armáda České republiky, Hradní stráž, Vojenská kancelář Prezidenta republiky. Jsou součástí vnějšího bezpečnostního systému v republice.
Ozbrojené bezpečnostní sbory	Policie České republiky, Vězeňská služba České republiky, Parlamentní stráž, Celní správa. Úkolem těchto složek je zajišťování a vynucování vnitřní bezpečnosti, bezpečnosti obyvatel a veřejného pořádku.
Zpravodajská služba	Zpravodajská služba plní úkol zajišťování vnitřní i vnější bezpečnosti státu. V prostředí České republiky je zřízena Bezpečnostní informační služba, Vojenské zpravodajství a Úřad pro zahraniční styky a informace. Uvnitř státu mají funkci kontrarozvědní a mimo stát je jejich funkce rozvědní.
Záchranné sbory	Hasičský záchranný sbor, Zdravotnická záchranná služba, Letecká pátrací a záchranná služba. Posláním těchto institucí je zajišťování záchranářské funkce státu. Spolu s Policií České republiky a dalšími složkami tvoří integrovaný záchranný sbor, připravený na krizové situace ve státě.

Stěžejní prvek bezpečnostního systému tvoří ozbrojené síly. AČR má svou propracovanou strukturu, která dokáže zajistit obranu státu pozemními i vzdušnými silami. Počet příslušníků

armády dosahuje téměř 35 000 vojáků. Nejpočetnější složkou pro zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti obyvatel je Policie ČR. Je členěna v rámci územního uspořádání a působí tak na úrovni celého státu v rámci jednotlivých policejních obvodů. Policie ČR spadá pod ozbrojené bezpečnostní sbory, stejně tak jako Vězeňská služba ČR, Parlamentní stráž a Celní správa. Součástí zabezpečující vnější i vnitřní bezpečnost je zpravodajská služba, která je díky svým složkám – Bezpečnostní informační službě, Vojenskému zpravodajství a Úřadu pro zahraniční styky, schopna získávat informace, které mohou ovlivnit bezpečnostní situaci ve státě. Stát se touto formou snaží identifikovat možné hrozby, tyto hrozby vyhodnocovat a připravovat možná opatření zabráňující vzniku škod. Poslední složkou vnitřní bezpečnosti jsou záchranné sbory. Aby mohli tyto sbory zasáhnout v jakékoli situaci a v jakémkoli prostředí, jsou členěny na HZS ČR, Zdravotnickou záchrannou službu a Leteckou a pátrací službu. Tyto složky mají k dispozici špičkové vybavení a pro svou službu musí mít specializované vzdělání a odpovídající fyzickou kondici.

Tabulka 6. Způsob zajištění ochranných funkcí v současné České republice

Funkce	Způsob zajištění
Obranná	Obranná funkce je zajišťována vojskem. Armáda ČR je tvořena profesionálními vojáky a dostatečně vybavena. Branná povinnost byla v České republice zrušena a stát se profesionálním vojákem znamená zvolit si tuto činnost jako své povolání. Součástí armády jsou tzv. aktivní zálohy, tvořené neprofesionály, avšak proškolenými, pravidelně cvičenými a připravenými konat svou povinnost. Vzhledem k tomu, že je Česká republika součástí Severoatlantické aliance, vykonává své závazky, plynoucí z členství, například účasti na zahraničních misích.
Zpravodajská	Zpravodajská činnost má plně institucionalizovaný systém, skládající se z civilní i vojenské složky.
Pořádková	Pořádkovou funkci plní Policie České republiky a působí na celém území státu. Jedná se o tzv. státní policii. V rámci posílení zajišťování veřejného pořádku si jednotlivé obce zřizují své městské policie. Tyto orgány nemají identické pravomoci jako státní policie, což nebrání zajišťování veřejného pořádku. Policie České republiky a městská policie spolu úzce spolupracují.
Bezpečnostní	Současná doba nabízí mnoho druhů bezpečností, které vyvstaly s rozvojem technologií a potřebou vynucování si ochrany před nežádoucími vlivy.
Záchranná	Záchranná funkce je realizována prostřednictvím integrovaných záchranných sborů. Bezpečnostní politika státu má velký zájem na ochraně obyvatelstva, jež zajišťuje Hasičský záchranný sbor.

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- ochranná funkce státu má strukturovaný plně institucionalizovaný systém, který zahrnuje veškeré složky zajišťující bezpečnost; tyto složky fungují na základě jasně dané legislativy státu a dá se říci, že na sebe vzájemně navazují,
- prvkem zajišťujícím vnější bezpečnost jsou ozbrojené síly, které jsou navíc součástí Severoatlantické aliance a plní tak závazky vyplývající z členské smlouvy,
- prvkem, který zajišťuje jak vnější, tak vnitřní bezpečnost je zpravodajská služba, vnitřní bezpečnost zajišťují ozbrojené bezpečnostní a záchranné sbory,
- stát má své územní uspořádání; katastrálně jsou zde vymezeny hranice státu, hranice krajů, okresů i obcí; tam, kde stát nevykonává svou správu přímo, tam působí samostatná nebo přenesená působnost v rámci územně samosprávných celků,
- stát tak vytvořil prostředí, ve kterém je zajištěna ochranná funkce jak státu samotného, tak regionů,
- ochrana jedince je vymezena legislativou; jedinec má možnost vlastní ochrany prostřednictvím využití institutu krajní nouze či nutné obrany; jedinec má možnost legálně vlastnit zbraň pouze na základě legislativy.

Změny:

- stát je plně institucionalizován,
- bezpečnostní politika státu směřuje vůči přírodním, antropogenním (sociálním, společenským, ekonomickým, vojenským i bezpečnostním hrozbám),
- bezpečnostní činnosti jsou diferencované a dále se rozvíjí,
- existence několika desítek druhů bezpečností,
- bezpečnostní složky pokrývají území celého státu,
- pro přípravu výkonu ochranné funkce již existuje vzdělávací soustava zajišťující odbornost jednotlivých profesí,
- bezpečnostní politika státu zahrnuje diplomatické styky v rámci ostatních zemí a uzavírání mírových dohod a dohod o spolupráci států,
- stát je na svém území zastoupen v rámci jednotlivých úřadů.

3.2 Velká Británie

Velká Británie má za sebou obsáhlou historii vývoje společnosti, kdy procházela složitými změnami. Původní obyvatelstvo bylo vytlačeno Kelty, v dalším období pak spadalo pod nadvládu Římanů a od první poloviny 5. století patřila Anglie Germánům. Po nevalném pokusu vikingů ovládnout anglické území v 9. století, se zrodil národ Walesanů, Irů, Skotů a Angličanů. Vlády se ujali nejprve anglosaští králové, později dánští a normanští. Až do 12. století byla moc soustředěna pouze do rukou panovníka. O centralizaci moci se zasloužil Richard I. Lví srdce, za jehož vlády byla posílena šlechta, což významně ovlivnilo královu silnou pozici.

3.2.1 15. století

Stejně jako v Česku, tak i v Anglii bylo v 15. století mnoho bojů. Bitvy, které se odehrály byly důsledkem konfliktů spojenců rodů Lancasterů a Yorků. Dlouhodobé neshody a rozkrádání majetku krále vyústily v tzv. války růží.

Vnější bezpečnost královského území byla zajišťována vojskem, obdobně vybaveným ostatním královským armádám vrcholného středověku.

Vstup do armády úzce souvisel s majetkem. Vlastníci půdy měli povinnost stát se rytíři a vykonávat vojenskou službu pro svého krále. Část bojovníků pocházela z urozených rodin a ti to byli již od mládí cvičeni pro boj a za vojenskou službu byli řádně placeni. Další část vojska byla tvořena obyčejným lidem. Na každého rytíře v boji připadali 3 lučištníci. Ti byli nejpočetnější složkou vojska. K vojsku patřili i pěšáci a celé vojsko čítalo v bojích 5 – 6 tisíc mužů. Existovala možnost se nechat z vojny vyplatit a tyto peníze pak sloužily na najímání dalších vojáků. Armáda byla financována zejména výběrem daní od obyvatel.

Zajištění vnější bezpečnosti státu mělo nejspíš obdobnou povahu jako na území českých království ve stejném období.

V období vrcholného středověku bylo území Anglie rozděleno na několik krajů, jejichž součástí pak byla hrabství. Hrabství spravoval šerif. V čele státu stál král se svými pobočníky – rytíři a barony.

Vyšetřovací pravomoci spadaly do rukou smírčích soudců a soudní řízení byla veřejná. Nejvyšší soud byl svěřen královské radě v čele s justiciářem.

O zajištění veřejného pořádku ve městech se starali pověřeni strážníci z řad lidu. Anglie byla velmi sužována kriminalitou, a proto byli stanoveni nejdříve noční hlídači. Jednalo se o skupinu šesti mužů, kteří často doprovázeli v noci obyvatele na cestě domů. Mnohdy se stávalo, že sami

noční hlídači byli součástí zkorumpovaného systému a za menší úplatek vedli člověka přímo do pasti zlodějům.

Také na anglickém území byly vydány vyhlášky zakazující nošení zbraní, ale vzhledem k tomu, že nebyla zajištěna kontrola a dodržování těchto vyhlášek, tak u sebe zbraně nosil prakticky kde kdo. Tato situace vládla v celém království. Ani město Londýn nebylo výjimkou. Výtržnosti a rvačky byly na denním pořádku. Sídlo krále bylo ve Westminsteru a správa Londýna spadala do rukou zdejšího starosty. Starosta svými nařízeními zajišťoval pořádek ve městě. Noční hlídky střežily vstup do města a hlídaly brány. Obranu města měla na starost i měšťanská hotovost, která byla později nahrazena úředníky a vojáky. Významnou funkci zastával noční uliční hlídač, vyzbrojený halapartnou. Ten byl pověřen dohledem nad protipožárními opatřeními a případným vyhlášením požárního poplachu. Další bezpečnostní složkou města byl konstábl. Do své funkce byl volen lidem a jeho úkolem bylo potírání zločinu, stíhání pachatelů a předvedení zločince smírčímu soudci.

O bezpečnost krále se starala královská stráž, ta se od krále nikdy nevzdalovala, a proto se policejní činnosti účastnila sporadicky.

Kontrolu nad přistěhovalci vykonávala přistavní a cizinecká policie, která vedla evidenci obyvatel a kontrolovala dovoz zboží na anglické území.

Tabulka 7. Základní složky bezpečnostního systému Velké Británie ve středověku

název	Charakteristika, rozsah působnosti
Vojsko	Vojsko bylo v období středověku sestaveno z rytířů, pěšáků a lučištníků. Rytíři pocházeli jak z urozených vrstev, tak z řad prostého lidu. Urození byli k boji cvičeni od mládí. Celé vojsko čítalo na 5 – 6 tisíc mužů ve zbroji.
Šerif	Do jeho působnosti spadalo hrabství. Spolu se svou družinou dohlížel na veřejný pořádek a výběr daní ve svém hrabství. Byl volen králem, kterého navštěvoval za účelem odevzdání vybraných daní a informování stavu na území hrabství.
Justiciář	Justiciář byl součástí královské rady, ta zastávala Nejvyšší soud, jehož byl právě justiciář hlavním představitelem.
Smírčí soudce	Působil v každém z jednotlivých krajů a byla mu svěřena vyšetřovací pravomoc. Soudy byly v této době veřejné.
Noční hlídač	Jednalo se o skupinu šesti mužů. Jejich úkolem bylo doprovázet obyvatele města na potemnělé cestě domů. Vzhledem k vysoké míře kriminality se často stávali, že tito hlídači za úplatek záměrně vedly občany do pasti, kde byli okradeni.
Noční hlídky	Působil na území Londýna a měly za úkol střežit vstup do města a hlídat městské brány.

Starosta	Zatímco na území jednotlivých hrabství byli správou území pověřeni šerifové, v Londýně zajišťoval správu starosta.
Měšťanská hotovost	Šlo o skupinu obyvatel, mající za úkol bránit město v případě potřeby. V pozdějších letech tvořilo tuto skupinu několik úředníků a vojáků.
Noční uliční hlídač	Ač je název této funkce velmi podobný nočnímu hlídači, jsou zde velké rozdíly v kompetencích. Noční uliční hlídač zajišťoval dohled nad dodržování protipožárních opatření, případně vyhlášoval požární poplach. Byl vyzbrojen halapartnou.
Konstábl	Do rukou konstábla byla svěřena povinnost stíhání pachatelů trestných činů, které následně předával smírčím soudcům.

Stěžejní prvek bezpečnostního systému tvoří vojsko, zajišťující vnější bezpečnost státu. Vojsko bylo tvořeno muži z urozených i neurozených vrstev. Vybavení vojska bylo obdobné jako u armád v evropských zemích. Počet mužů anglického vojska dosahoval 5 – 6 tisíc. Stát byl členěn na jednotlivé kraje a hrabství, ve kterých byla zajišťována bezpečnost veřejného pořádku prostřednictvím šerifů. Konstábl plnil funkci stíhání pachatelů trestných činů. Soudy vykonávali smírčí soudci a v případě Nejvyššího soudu justiciář. Veřejný pořádek ve městech nebyl zajišťován státní institucionalizovanou jednotkou, nýbrž místním obyvatelstvem, kteří byli nazýváni noční hlídači. Stát však zakazoval nošení zbraní, ale neměl systém na kontrolu dodržování tohoto zákazu. Na území města byl veřejný pořádek zajišťován prostřednictvím starosty, který nechal zřídit noční hlídky a měšťanskou hotovost pro obranu města. Na území města se utvářela požární bezpečnost, kterou zajišťoval noční uliční hlídač. Jedinci si svou ochranu zajišťovali sami. Systém ochrany byl utvářen spíše ve větších městech a do menších měst se dostával pomaleji.

Tabulka 8. Způsob zajištění ochranných funkcí Velké Británie ve středověku

Funkce	Způsob zajištění
Obranná	Obranná funkce byla zajišťovaná vojskem a měšťanskou hotovostí. Vojsko zajišťovalo obranu v rámci vnější bezpečnosti státu, naopak měšťanská hotovost byla součástí vnitřní bezpečnosti.
Zpravodajská	Stejně jako na území Českého království nebyla institucionálně zajištěna zpravodajská činnost. Zprávy byly získávány prostřednictvím zvěďů.
Pořádková	Pořádkovou funkci plnil šerif spolu s konstáblem. V nočních hodinách pak noční hlídači (mnohdy zkorumpovaní). Hlídačům se říkalo strážníci a působili na území měst. Na veškerou činnost bezpečnostních hlídek vykonával dozor starosta.
Bezpečnostní	Jednotlivé druhy bezpečnosti ještě nebyly vytříbeny, neboť bezpečnost spadala do ochranné pořádkové funkce. Výjimkou byla pouze požární ochrana, která byla například v Londýně zajištěna ozbrojeným nočním uličním hlídačem.
Záchranářská	Záchranářská funkce prozatím nebyla utvořena a odpovědnost za řešení případných mimořádných událostí bylo na obyvatelstvu samotném.

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- stát monarchického typu; moc byla soustředěna do rukou panovníka,
- ochranná funkce státu se soustředila na vnější bezpečnost státu, kterou zajišťovala armáda,
- stát se zaměřil na řešení hlavních bezpečnostních problémů, zejména na ochranu svrchovanosti státu, územní celistvosti a ochranu elit,
- vnitřní bezpečnost byla řešena v rámci územního členění státu, do jehož částí král jmenoval své správce ,
- jednotlivé druhy bezpečnosti prozatím nevznikaly, ovšem objevovaly se jejich prvky zajištění prevence a požární ochrany,
- státem zajištěná ochrana byla na státní i regionální úrovni.

3.2.2 19. století

V průběhu let došlo k velkým změnám v armádě vlivem mnohaletých zkušeností ve vyhraných i prohraných bitvách. Britská armáda v 19. století čítala přibližně 142 000 mužů ve složení:

- pěchota (3 gardové pluky, 85 řadových pluků, 13 pluků lehké pěchoty, 2 pluky střelců, celkem 120 000 mužů),
- jezdecko (3 gardové pluky, 6 gardových dragounských pluků, 4 pluky těžkých dragounů, 4 pluky lehkých dragounů, 5 pluků husarů, 4 pluky hulánů, celkem 10 000 mužů),
- dělostřelectvo (1 pluk pěšího dělostřelectva, 1 brigáda jízdního dělostřelectva, celkem 12 000 mužů). [37].

Berme v potaz, že tento počet vojáků byl rozdělen na bojových frontách ve světě a část zůstávala doma pro zajištění obrany státu.

Politika státu prošla také mnoha reformami a rozvinul se i způsob zajištění vnitřní bezpečnosti. Velké změny otřásl vývojem policie, která se konečně začínala stávat uznávanou státní institucí. Do této doby svírala Anglii vysoká míra kriminality a celkové nerespektování jednotek zajišťujících veřejný pořádek. Významným policejním reformátorem se stal John Fielding. Počátkem 19. století se v Londýně parlament začal zabývat vznikem policie jako jednotné bezpečnostní složky. Zřízení moderní policie bylo úzce spjato s právní reformou. S rozhodující iniciativou v tomto směru přišel významný politik sir Robert Peel, kterého v této

činnosti podporoval ministerský předseda lord Liverpool [26]. Po tom, co se Peel stal ministrem vnitra se ihned snažil o reorganizaci britského soudního a policejního systému.

Reforma představovala rozdělení soudních a policejních pravomocí, které doposud připadaly pouze smírčím soudcům. Nově byla policejní pravomoc přiznána policejním prefekturám a soudní pravomoc zůstala v rukou smírčích soudců. Vznikaly policejní obvody – divize o 165 mužích, které měly svého inspektora, policejní kancelář i soudce. Tyto divize spadaly pod jednotnou centrálu – metropolitní policii v jejíž čele stáli dva komisaři. Každá městská čtvrť měla svou stanici a svého vrchního konštábla. Počet sloužících mužů u metropolitní policie dosahoval ve 30. letech 19. století okolo 3000 mužů – policistů a seržantů. Muži sloužili v modrošedých uniformách, na hlavách nosili cylindr a byli patřičně ozbrojeni. Úkol policistů se ovšem nijak nezměnil. Do náplně jejich práce patřila denní i noční hlídková činnost, stíhání pachatelů kriminální činnosti a předvedení k soudům. Samotná policie měla vlastní soudnictví, týkající se pouze policistů. S rozšířením policie vznikala nová oddělení, ke kterým patřila například tajná služba, jízdní policie, ale také policejní prezidium. S průmyslovou revolucí a vznikem automobilového průmyslu se na konci 19. století rozšířila policie o dopravní oddělení. Nejinak tomu bylo i mimo velká města. Menší města spadala do policejní správy konštábla-inspektora. Nejmenší města neměla svou policii, ovšem zde byla bezpečnost zajištěna policií hrabství.

Požární bezpečnost byla doposud zajišťována ponocným, ale sjednocení policejního systému dalo za vznik vyčlenění požární bezpečnosti jako samostatné bezpečnostní složky státu. Přesto, že tehdejší hasiči byly spíše dobrovolníci z řad lidu, kteří na hašení požáru nebyli nijak cvičeni a počátkem století neznali výhody hasičských stříkaček, jako například Francouzi. Později se Anglie mohla pyšnit jednou z největších hasičských organizací světa.

O rozvoj zdravotnictví se zasloužila Florence Nightingale, která se svými znalostmi a životní filozofií podporovala vzdělávání v oblasti ošetrovatelské péče. Ze zdravotních sester se stávaly profesionálky na úrovni. Všeobecný pokrok společnosti se projevil také u lékařů, kteří nalézali nové medicínské postupy nejen v oblasti operačních postupů, ale i vývojem léků. Anglie disponovala mnoha nemocnicemi, které však byly dostupné pouze pro střední a vyšší společenskou vrstvu. Zdravotní péče pro chudé byla realizována prostřednictvím „šarlatánů“.

Tabulka 9. Základní složky bezpečnostního systému Velké Británie v 19. století

název	Charakteristika, rozsah působnosti
Vojsko	Vojsko této doby bylo značně posíleno jak zbraněmi, tak počtem mužů. Čítalo na 142 000 mužů. Mnozí z nich zajišťovali vnější

	bezpečnost státu mimo rodné území, další byli připraveni na domácí půdě pro případ obrany státu. Armáda sestávala z pěšáků, jezdců a nově i dělostřelectva.
Policie	Období 19. století bylo pro rozvoj policie velmi zásadní, neboť téměř udává podobu dnešní moderní policie. Po mnoha policejních i právních reformách se policie stává jednou z hlavních bezpečnostních složek státu. Nově je vyšetřovací pravomoc svěřena pouze policii a soudní pravomoc smírčím soudcům (doposud měli i smírčí soudci vyšetřovací pravomoci). Policie je členěna do jednotlivých hierarchicky upravených obvodů.
Policejní obvody (divize)	Obvody měly svého komisaře, policejní kancelář i smírčího soudce a sestávali ze 165 mužů a zpovídali se metropolitní centrále. Město Londýn bylo rozděleno do městských čtvrtí, z nichž každá měla svého vrchního konstábla. Celkem čítala metropolitní policie ve 30. letech 19. století 3000 ozbrojených a uniformovaných mužů.
Policie hrabství	Policie hrabství, v čele s konstáblem – inspektorem, byla zřízena v menších městech mimo Londýn, nejmenší města a obce neměla svou policie, neboť spadala právě pod policii hrabství
Ponocný/dobrovolné hasičstvo	Ponocný zajišťoval dohled nad dodržování protipožárních opatření, případně vyhlašoval požární poplach. Později vzniká také dobrovolné hasičstvo z řad prostého lidu.

Pro zajištění vnější bezpečnosti státu byla prvotním článkem armáda, tentokrát značně posílena oproti středověké době. Armáda využívala „nové“ prostředky umožňující větší sílu v boji – střelný prach. Vzhledem ke své rozloze působí část vojska na domácí půdě pro zachování bezpečnosti státu a část mimo vlastní území. Vnitřní bezpečnost byla zajišťována strukturovanou policií, která je nově oddělena od soudní moci. Policejní složky působily na základě územního členění státu. Metropolitní policie působí ve velkých městech, Londýn má své členění na základě městských čtvrtí a menší města spadají po policejní správy hrabství. Společně mají jedno policejní prezidium, podléhající Ministerstvu vnitra. Požární ochranu zastává ponocný, později vzniká dobrovolné hasičstvo. Anglie je stále zmítána kriminalitou, což si vyžádalo posílení počtu mužů zajišťujících veřejný pořádek.

Tabulka 10. Způsob zajištění ochranných funkcí Velké Británie v 19. století

Funkce	Způsob zajištění
obranná	Obranná funkce byla zajišťovaná početným vojskem. To bylo rozděleno na část vojska, bojující mimo stát a část, setrvávající v rodné zemi pro případ zajištění obrany státu.
zpravodajská	V tomto období vzniká první tajná služba, mající za úkol získávání informací a zajišťování vnější i vnitřní bezpečnosti státu. Tajná služba byla součástí policejních složek.

pořádková	Pořádková funkce byla zajišťována reformovanou policií, která měla své hierarchické uspořádání, působila na úrovni metropolitního města i mimo ně.
bezpečnostní	Z důvodu vzniku dopravního oddělení v policii lze spatřovat vznik bezpečnosti dopravy. Další samostatnou bezpečností je bezpečnost práce, požární bezpečnosti i bezpečnost železniční dopravy.
záchranná	Samostatně vznikla požární bezpečnost, zajišťována ponocným. Hasičský sbor byl sice tvořen dobrovolníky z řad lidu, ovšem už se nejedná o nahodilé a hektické řešení požáru, nýbrž předem danou jednotku hasičů, ovládající požární postupy.

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- stát má svou institucionalizovanou podobu,
- velikost území Spojeného království si vyžádala posílení početního stavu mužstva na vnější obranu státu,
- bezpečnostní politika se rozvíjí směrem k reformám vnitřní bezpečnosti státu,
- chráněná aktiva státu si vyžádaly širší specializaci bezpečnostních činností,
- průmyslová revoluce přinesla hospodářské změny i příliv přistěhovalců; vznikaly nové druhy bezpečností,
- vnitřní bezpečnost je zajišťována na základě územního členění,
- ochrana jedince spočívala na jeho bedrech; kdo chtěl nosit zbraň, musel být majitelem placené licence.

Změny:

- posílení vojska, které nyní čítalo 142 000 mužů,
- využívání dělostřelectva (střelného prachu) v boji,
- rozvíjel se způsob zajištění vnitřní bezpečnosti a vznikla institucionalizovaná bezpečnostní složka státu – policie,
- došlo k oddělení soudního a policejního systému,
- diferenciaci policejních struktur (tajná služba, jízdní policie, dopravní oddělení),
- požární ochrana byla zajišťována ponocným, vznik dobrovolného hasičského sboru,

- průmyslová revoluce – vznik nových bezpečností; proměna hospodářství, přechod od ruční výroby k tovární výrobě, parní stroje, těžební průmysl apod.,
- zahraniční politika stavila na komunikaci s ostatními představiteli států a vznikaly mírové smlouvy. Pařížská mírová smlouva z 30.3.1856 – uzavřená na kongresu v Paříži mezi Ruskem na jedné straně a koalicí Velké Británie, Francie, Turecka a Sardinského království na straně druhé, která ukončila Krymskou válku (1853-1856) [38].

3.2.3 Současnost

V současné době zastávají vnější bezpečnost ozbrojené síly Spojeného království, jakožto i členství Spojeného království v Severoatlantické alianci NATO. O vnější bezpečnost celkové populace v počtu téměř 61 milionů obyvatel se stará britská armáda o počtu 108 800 vojáků, námořnictvo v počtu 38 700 vojáků, letectvo v počtu 44 000 vojáků a v dobrovolnických rezervách slouží 29 000 vojáků, přičemž 19 000 z nich je připraveno k okamžité dispozici [39].

Obrázek 9 Současná královská pěchota [40]

Současně je Spojené království součástí koalice Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO). Stěžejní funkcí organizace je sdružování národů za účelem ochrany svobody a bezpečnosti každého z jejich členů.

V roce 1919 vznikla ve Spojeném království zpravodajská služba Government Communications Headquarters, která je součástí jak vnitřní, tak vnější bezpečnosti státu. Soustřeďuje se na boj proti terorismu, kybernetickou bezpečnost, mezinárodní trestnou činnost a podporu obrany. Nespadá ovšem pod ministerstvo obrany, nýbrž pod ministerstvo zahraničí.

Vnitřní bezpečnost je zajišťována Metropolitní policií a policií v historickém centru Londýna (City of London Police), která tvoří samostatnou policejní strukturu. Obojí mají v kompetenci zajišťování veřejného pořádku na svém území.

V případě Metropolitní policie je velitelem vrchní konstábl, kdežto u City of London je to komisař. Nejnižší hodností policisty je v obou případech strážník. V obou policejních složkách lze nalézt mírné odlišnosti zejména v policejních hodnostech, nicméně výsledek kompetencí a činností je téměř totožný.

Společnost se může spolehnout také na fungující systém zdravotní péče, který je v této zemi na velmi dobré úrovni.

Součástí zajištění ochrany státu a jejího obyvatelstva jsou i požární sbory, které mají své umístění napříč celým územím státu. Jsou samostatně zřizovány obcemi, případně hrabstvím. Financování požárních sborů je jak ze strany státu, tak ze strany zřizujících organizací. Tyto sbory jsou stěžejním článkem integrovaného záchranného systému. Největším požárním sborem a zároveň největší záchranářskou a hasičskou organizací na světě je Londýnská požární brigáda [41].

Státní sektor je v oblasti bezpečnosti obyvatel propracovaný a navazuje tak na reformy z předchozích období.

Soukromý sektor pak nabízí jednotlivcům využití soukromých služeb zajištění bezpečnosti prostřednictvím bezpečnostních agentur, nabízejících jak ochranu osob, tak ochranu majetku.

Vyspělý stát již staví bezpečnost státu a jeho obyvatel na první příčky společenských potřeb. Proto není divu, že stát je schopen obsáhnout veškeré dosavadní základní druhy bezpečnosti, které postupně člení do specifických oblastí jako například bezpečnost potravin, bezpečnost hraček, bezpečnost a kvalita léčiv, surovinová bezpečnost a další. Významným druhem bezpečnosti moderního světa se stala kybernetická bezpečnost, bez níž by jen těžko odolával kybernetickým útokům i stát jako je Spojené království Velké Británie.

Tabulka 11. Základní složky bezpečnostního systému současné Velké Británie

název	Charakteristika, rozsah působnosti
Vojsko	Ozbrojené síly Spojeného království jsou hlavním aktérem zajišťování vnější bezpečnosti státu. Jsou tvořeny pozemním vojskem, námořnictvem a letectvem. Součástí ozbrojených sil je na 30 000 vojáků v dobrovolnických rezervách. Spojené království je jednou ze zakladatelských zemí Severoatlantické aliance, z čehož vyplývá i spolupráce při zajištění bezpečnosti dalších států a potažmo i spolupráce členských států NATO v případě ohrožení Anglie.

Zpravodajská služba	Zpravodajská neboli bezpečnostní služba je samostatným článkem zajišťujícím jak vnější, tak i vnitřní bezpečnost státu. Zaměřuje se na získávání informací o hrozbách terorismu, možných kybernetických hrozbách, mezinárodní trestné činnosti a působí jako obranná podpora státu. Tvoří jí tzv. sekce MI5 a MI6.
Policie	Policie je rozdělena dle územní působnosti do dvou složek – Metropolitní policii v čele s konstáblem, zastávající službu na celém území Spojeného království mimo historické centrum Londýna, kde působí druhá část policie, a to City of London Police, kterou řídí komisař.
Hasičské sbory	Jsou součástí ochrany obyvatelstva, ve svých jednotkách působí napříč celým státem. Největším požárním sborem a zároveň největší záchrannou a hasičskou organizací na světě je Londýnská požární brigáda. Hasičské sbory jsou také organizací, zabývající se pátráním a koordinací záchranné služby.
Soukromé bezpečnostní agentury	Tyto agentury slouží firmám i obyvatelstvu jako služba, na jejichž úhradu se stát nepodílí. Tyto služby jsou využívány jak právníckými, tak fyzickými osobami za účelem ochrany zdraví, osob a majetku tam, kde stát neposkytuje své zajištění.

S postupným formováním států se měnila i forma vlády v jednotlivých státech. Spojené království však nadále zůstalo monarchií, v jejímž čele stojí královna. Vojsko je stěžejním prvkem, zajišťujícím ochranu a obranu státu. V případě napadení státu má Spojené království obrannou podporu členských států Severoatlantické aliance, stejně tak je povinno v případě potřeby spolupracovat na jejich obraně. Na ochraně státu se svou činností podílí také zpravodajská služba. Pořádkovou funkci zajišťuje policie. Důležitým prvkem plnícím funkci ochrany obyvatelstva jsou hasičské sbory, které zároveň koordinují záchranné a pátrací akce.

Tabulka 12 Způsob zajištění ochranných funkcí současné Velké Británie

Funkce	Způsob zajištění
Obranná	Obranná funkce je zajišťována armádou Spojeného království, zpravodajskou službou a Severoatlantickou aliancí NATO.
Zpravodajská	Zpravodajská služba je plně institucionalizovaná a zabývá se mimo jiné problematikou terorismu, kybernetické bezpečnosti, mezinárodní trestnou činností a podporou obrany.
Pořádková	Funkce pořádková je zajišťována zejména policejními jednotkami po celém území státu.
Bezpečnostní	Bezpečnostní funkce státu je zajišťována samotným státem a to v rámci obdobného systému jako v současné České republice. Je tvořena jednotlivými bezpečnostními sbory, orgány územních samospráv i soukromým sektorem. Stát, prostřednictvím svých institucí, zajišťuje dozor nad jednotlivými druhy bezpečnosti, kterých je v současnosti velmi mnoho a s rozvojem lidské společnosti postupně vznikají další.
Záchranná	Záchranná funkce je obsažena v činnosti hasičských sborů, které spolupracují s policií a záchrannou službou. Jsou zřizovány obcemi a

	hrabstvím a na jejich financování se podílí jak stát, tak jejich zřizující organizace.
--	--

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- ve Spojeném království nadále přetrvává typ vládnutí monarchie; státní moc ovšem není plně svěřena do rukou královny; přestože jsou královniny pravomoci obsáhlé, většina z nich je vykonávána prostřednictvím vlády,
- spojené království patří mezi státy s nejvyšší mírou zalidnění; obyvatelé státu jsou mnoha národností i náboženského vyznání,
- obranná funkce státu je zajišťována armádou, členství v Severoatlantické alianci (NATO) deklaruje kolektivní bezpečnost států a zahraniční politika podporuje spolupráci s ostatními státy v rámci mezinárodních politických dohod; jedním z úkolů OSN, jejímž členem je také Spojené království, je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti,
- současná bezpečnostní politika nabízí mnoho samostatných druhů bezpečností, působících jak na úrovni státu, tak i úrovni regionální,
- spojené království značně legislativně omezuje osobní bezpečnost jedince, hlavní úkol ochrany jedince zde plní právě policie; jedinec tak nemá možnost efektivní sebeobranu v případě napadení pachatelem, neboť nesmí pro svou obranu využívat předměty, které by mohly být považovány za zbraň (např. pepřový sprej),
- pořádková ochranná funkce je zajišťována Metropolitní policií a v případě historického centra Londýna City of London Police; z dostupných zdrojů není jasné, proč na území státu nepůsobí pouze jednotný policejní systém,
- došlo ke vzniku mnoha desítek druhů bezpečnosti, které jsou součástí britské legislativy; v současné době se britská vláda snaží zvýšit zabezpečení ochrany státu v rámci revize zahraniční politiky, bezpečnostní politiky i obranné strategie; výsledky revize přinesly nutnost zvýšení výdajů na resort obrany ve výši 24 milionů liber,
- bezpečnostní audity nejsou výjimkou v žádném bezpečnostním odvětví, neboť je nutné neustále bezpečnost hodnotit a zpracovávat možná rizika jednotlivých oblastí,

- vzhledem k teroristickým útokům ve světě, dbá Spojené království na zvýšení preventivních bezpečnostních opatření na svém území, a to zejména ve velkých městech, při významných akcích s výskytem velkého počtu osob.

Změny:

- rozvoj jednotlivých druhů bezpečnosti,
- bezpečnostní politika státu zajišťuje ochranu státního území, regionů, ale v případě zajištění ochrany jedince stát spoléhá na policii a možnosti jedinců, zajistit si ochranu jsou státem značně omezené,
- existence mírových dohod,
- členství v Severoatlantické alianci a Organizaci spojených národů zaručující plnění závazků ze smluv a kolektivní ochranu států,
- zřízení jednotlivých institucí dohlížejících na jednotlivé druhy bezpečnosti (například výbor pro jadernou bezpečnost, inspekce bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, apod.),
- legislativní vymahatelnost dodržování bezpečnostních opatření, v případě nedodržení plynoucí postihy fyzických i právnických osob,
- zvýšení preventivních bezpečnostních opatření z důvodu možných teroristických útoků,
- pravidelné bezpečnostní audity jednotlivých bezpečnostních odvětví.

3.3 Francie

Utváření Francie do dnešní podoby předcházelo mnoho historických událostí, což lze spatřovat v kulturním bohatství tohoto státu, který se pyšní mnoha památnými skvosty. Každý z nich by mohl vyprávět svůj příběh.

3.3.1 15. století

Nezapomenutelným historickým milníkem je také válka mezi Anglií a Francií, trvající 116 let. Šlo o vyvrcholení feudálních konfliktů tehdejších panovníků. Stoletá válka, jak ji historici dodnes nazývají, nebyla jednou nepřetržitou válkou, nýbrž se jednalo o několik menších či větších bitev s krátkým obdobím míru.

Francouzská armáda, považována za prvek vnější bezpečnosti státu, byla v několika bitvách méně početná, v jiných více. Máme-li popsat francouzské vojsko 15. století, musíme hledat v bitvách tohoto období.

Jednou z nich je právě bitva u Azincourtu, kdy na jedné straně bojovali Angličané čítající 4 tisíce až 15 tisíc mužů. Francouzská strana v naprosté přesile čítala od 10 do 200 tisíc mužů. [42]

41. Bitva u Azincourtu na podzim roku 1415, v níž Jindřich V. porazil Francouze na hlavu. Po návratu z bitevního pole ho Angličané vítali provoláváním „pán Anglie, výkvět světa, Kristův voják“.

Obrázek 10 Bitva u Azincourtu [43]

Vybava francouzského vojska byla poněkud silnější, neboť Angličané prozatím odmítali používat nový druh zbraní. Měli sice svou sílu v lučištnících, ale síla střelného prachu byla daleko intenzivnější.

Francouzi se však snažili zvýšit efektivitu své bojeschopnosti a již v oné době disponovali střelným prachem, což vedlo ke vzniku dělostřelectva. V bitvách se upozadilo využívání šlechticů k boji a nasazováni byli muži prostého původu. Bojovali halapartnami, malými ručními palnými zbraněmi a bombardy využívali k obléhání opevněných míst [44].

Vnitřní bezpečnost byla zajišťována příslušníky královského vojska. Ti se starali o veřejný pořádek i výběr daní. Představitelem hlavního města byl prévot, který byl později nazýván městským velitelem. I přes změnu názvu této funkce, kompetence byly prakticky neměnné. Plnil funkci nejvyššího policejního a vojenského velitele a byl pověřen zastupováním krále na

území hlavního města pokud byl král nepřítomen. Francie měla již zavedeny královské seržanty, kteří zajišťovali veřejný pořádek, ale četnost francouzského obyvatelstva si vyžádala posílení řad seržantů o jízdní seržanty. Ti dohlíželi na bezpečnost na předměstí Paříže i v samotném hlavním městě. Město disponovalo také městskými lučištníky, neboť bylo třeba ochránit hranice Paříže před náhlým napadením. Protože i Paříž byla poznamenána vysokou mírou kriminality, začala se v 15. století využívat pevnost Bastila k věznění odsouzených. Dohled nad zajištěním vězňů vykonávali biřici.

Ve své době bylo ve Francii přístupováno k požární bezpečnosti s respektem, proto bylo ve městech využito požárních řádů, které specifikovaly způsoby požární prevence a postupy v případě požárů. Nebylo zvláštností, že ten, kdo vědomě nevzal do ruky vědro při hašení, byl pokutován. Dohled nad požární prevencí zajišťovaly řemeslné cechy.

Francie vzkvétala v oblasti vzdělávání, byly zakládány univerzity, jež produkovaly nejen umělce, ale také lékaře. Lékaři prožívali těžká období, protože mnohé jejich lékařské praktiky se setkávaly s nevolí církve. Lékařem se mohl stát pouze člověk studovaný a ke své činnosti musel mít oprávnění. Péči o nemocnou chudinu zastávaly často ženy ve špitálech či chudobincích.

Tabulka 13. Základní složky bezpečnostního systému Francie v 15. století

název	Charakteristika, rozsah působnosti
Vojsko	Vojsko Francie vždy patřilo mezi nejsilnější armády na světě. Jejich síla byla spatřována nejen v počtu mužů v boji, bojové strategii, ale i ve využívání nových zbraní. V této době se Francouzi těšili z využívání střelného prachu, což dalo za vznik dělostřelectvu. V bitvách se upozadilo využívání šlechticů k boji a nasazování byli muži prostého původu. Armáda disponovala pěchotou, jezdci i lučištníky.
Královské vojsko	Královské vojsko mělo za úkol zajistit vnitřní bezpečnost země. Sem spadala ochrana krále i udržování veřejného pořádku a v neposlední řadě i výběr daní.
Královský seržant	Tento muž byl jednotkou královského vojska a staral se o veřejný pořádek.
Královský jízdní seržant	K vytvoření této nové funkce došlo z důvodu posílení královského vojska. Obyvatelstvo Paříže bylo početnější a bylo třeba posílit i zajištění veřejného pořádku. Jízdní seržanti působili nejen v centru Paříže, ale i na předměstí.
Městský lučištník	Městští lučištníci zajišťovali ochranu městských hradeb pro případ, že by došlo k napadení města.
Biřic	Biřic zajišťoval ostrahu věznic, neboť na území Francie, a zejména pak v Paříži, byla velmi vysoká míra kriminality.
Řemeslné cechy	Působily jako dohled nad dodržováním požární prevence.

Prévot	Představitel hlavního města, městský velitel, později nejvyšší policejní a vojenský velitel. V případě nepřítomnosti krále plnil funkci zástupce krále.
--------	---

Vojsko tvoří nejsilnější prvek v zajištění vnější bezpečnosti státu. Francie je pokládána za jeden ze států disponující nejsilnější armádou. Výhodou francouzského vojska v 15. století byly zkušenosti s využíváním střelného prachu a tím zvýšení efektivity útoku a obrany státu dělostřelectvem. V boji nebyla nasazována elita, nýbrž prosté obyvatelstvo. Prioritou státu byla ochrana země a panovníka. Centrem zajištění bezpečnosti byla Paříž a její předměstí. Na město dohlížel prévot, který také zastupoval krále v případě jeho nepřítomnosti. O zajišťování ochranné funkce regionů se mi nepodařilo získat dostupné informace. Královské vojsko bylo pověřeno ochranou krále i zajišťováním veřejného pořádku ve městě, na předměstích se o veřejný pořádek staral královský jízdní seržant. Obrana města byla zajištěna městskými lučištníky. Ostraha věznic byla vykonávána biřici. Požární ochranu zajišťovaly řemeslné cechy v rámci dohlížení na požární prevenci. Požární prevence byla zakotvena v požárních řádech a jasně stanovovala pravidla, případně postihy za jejich nedodržování.

Tabulka 14. Způsob zajištění ochranných funkcí ve Francii v 15. století

Funkce	Způsob zajištění
Obranná	Obranná funkce je zajišťována vojskem, městskými lučištníky a královským vojskem vně státu.
Zpravodajská	Stejně jako na území Českého království i ve Francii, nebyla institucionálně zajištěna zpravodajská činnost. Zprávy byly získávány prostřednictvím zvěďů.
Pořádková	Funkce pořádková je zajišťována královským vojskem, které disponovalo jak pěšími muži, tak jezdci, kteří působili a na předměstí Paříže. Není zmínka o tom, jakým způsobem byl zajišťován veřejný pořádek v odlehlých oblastech země.
Bezpečnostní	Jednotlivé druhy bezpečnosti ještě nebyly vytříbeny, neboť bezpečnost spadala do ochranné pořádkové funkce. Výjimkou byla pouze požární ochrana, jež byla ustavena v souladu s tehdejšími požárními řády, obsahujícími jasné preventivní pokyny v případě předcházení požárům.
Záchranářská	Záchranářská funkce prozatím nebyla utvořena a odpovědnost za řešení případných škodlivých událostí bylo na obyvatelstvu samotném.

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- bezpečnost byla členěna na vnitřní a vnější,
- obrannou funkci státu tvořilo vojsko, které se podílelo jak na vnitřní, tak vnější bezpečnosti země; bylo financováno králem z vybraných daní,
- ochrana státu směřovala vůči záměrným antropogenním hrozbám,

- informace o dění ve státě i mimo něj byly získávány prostřednictvím zvěďů; nebyla známa oficiální existence zpravodajské služby,
- pořádková funkce ve městě i na předměstí byla zajištěna příslušníky vojska,
- požární ochrana podléhala psaným požárním řádům obsahujícím i postihy za nedodržování požární prevence, dohled vykonávaly řemeslné cechy,
- jedinec si svou vlastní ochranu zajišťoval sám.

3.3.2 19. století

Území Francie patřilo počátkem 19. století pod vládu Napoleona Bonaparte. Panoval bezprostředně nad císařstvím, jež v sobě zahrnovalo nejen dřívější Francii a země připojené republikou (Belgii a rýnské provincie), ale také části Švýcarska, třetinu Itálie, Nizozemí, německé oblasti přiléhající k Severnímu moři, pak provincie illyrské; všem těmto zemím vnutil vládu absolutní a vojenskou [45]. Po Napoleonově mocenském pádu nebylo dlouho jasno, jakou formu vládnutí bude nyní Francie prosazovat, nicméně se v polovině 19. století stala republikou v čele s prozatímní vládou. Napoleon však po sobě zanechal jistou systemizaci vnitřní bezpečnosti, která se stala vzorem pro sousední země.

Francouzská armáda čítala na 600 000 mužů. Vojenské uniformy byly stejně propracované jako výzbroj. Vojsko se dělilo do čtyř skupin – pěchota, jezdecko, dělostřelectvo a speciální složky. Ty zahrnovaly generální štáb o 560 důstojnících, 1187 důstojníků zdravotní služby, ženijní vojsko v počtu 1200 mužů a další struktury. V armádě platil se služební řád. [37]

Pro zajištění vnější bezpečnosti jde o kupodivu jednu z nejsilnějších armád své doby, často také obdivovanou a zároveň nenáviděnou okolními státy.

Ač se Napoleon neudržel v čele Francie dlouhou dobu, jeho vize o obraně státu byly promyšlené. Za jeho vlády došlo k utvoření nového systému vnitřní správy a bezpečnosti.

Jednotlivé kraje spadaly do rukou prefektů, jejíž zástupci byli sub-prefekti a městská správa byla v rukou starosty. Úkolem prefektury bylo zajišťování veřejného pořádku, boj se zločinem, řešení kriminality na svých územích. Vyšetřovací kriminalistické metody se v tomto období rozvíjely a součástí prefektur byly i policejní laboratoře. Pro dohled na pořádek v ulicích bylo vyčleněno 750 mužů pořádkové služby a 300 policejních úředníků pro speciální a mimořádné služby [26]. Systém policejních prefektur se ve Francii zachoval dodnes.

Zvláštní pozornost si jistě zasloužila ochrana představitele hlavy státu. Francouzské četnictvo sloužilo v řadách královské stráže, nicméně tato skupina strážníků plnila spíše reprezentativní funkci. Bezpečnost představitele státu byla svěřena do kompetence tajné policie. Ta měla pro tuto činnost vyčleněno dokonce několik oddílů četnictva.

Zpravodajská činnost ve Francii byla doposud koncipována bez oficialit, zprávy a informace byly šířeny a předávány nejrůznějšími formami. Nejčastěji však prostřednictvím úplatných občanů – od prosté chudiny, přes prostitutky až po vlivné městské úředníky. Jeden z představitelů tajné policie byl Antoine Santerre. Vytvořil Kancelář veřejného ducha (*bureau d'esprit public*), která se stala neoficiální tajnou vnitřní i zahraniční rozvědkou [26].

Napříč vyspělými světovými státy se rozvíjela požární bezpečnost. V tutéž dobu ve Francii obrátil pozornost na rostoucí potřebu ochrany před požáry Napoleon Bonaparte, který vydal pokyn, podle něhož musela jedna z divizí francouzské armády zajistit dostatek mužů na vytvoření hasičského sboru s úkolem ochránit Paříž a její obyvatele před ohněm [46]. Pařížští hasiči využívali požárních stříkaček, což se ovšem zdaleka nedá říci o vybavenosti hasičů anglických stejné doby. Požární bezpečnost si tak upevnila svůj význam v ochranných funkcích státu.

Zdravotní péče o nemocné je zajišťována studovanými lékaři v městských nemocnicích či lékařských ordinacích na maloměstech. 19. století představovalo pro zdravotnictví velký rozvoj nejen díky objevení stetoskopu a rentgenu, ale také díky diferenciaci jednotlivých zdravotnických oborů.

Přes všechny živelné historické události v dějinách Francie, ať už jsou to požáry či povodně, doposud není zmínka o krizovém řízení ani tvorbě záchranných složek určených pro ochranu obyvatelstva.

19. století je obdobím průmyslové revoluce. Došlo k živelné industrializaci, technologickým pokrokům a objevení či sestavení dosud nepředstavitelných věcí. Tato doba umožňovalo výrobu v továrnách pomocí parních strojů. Námořní obchodní cesty byly nahrazeny železniční dopravou, což způsobilo vznik nových druhů bezpečnosti. Šlo zejména o bezpečnost při práci, bezpečnost silniční a železniční dopravy. Nedá se říci, že by byly utvářeny některé další bezpečnosti, neboť společnost se tehdy až příliš soustředila na pozitiva průmyslové revoluce a nebrala v potaz možné hrozby, vyplývající z tak kolosálních změn.

Tabulka 15. Základní složky bezpečnostního systému Francie v 19. století

název	Charakteristika, rozsah působnosti
vojsko	Francouzská armáda pod vedením Napoleona čítala na 600 000 mužů. Francouzský voják nosil propracovanou uniformu a byl dokonale vyzbrojen. Armáda byla tvořena pěchotou, jezdeckem, dělostřelectvem, speciálními složkami a nově také zdravotní službou. Francie si držela místo mezi nejsilnějšími armádami světa.
Prefekt	Prefektovi byla do rukou svěřena správa kraje. Dohlížel na veřejný pořádek a kontroloval složky, které jej zabezpečovaly.
Sub - prefekt	Zástupce prefekta.
Pořádková služba	Pořádková služba spadala pod prefekturu a byla pověřena zajištěním veřejného pořádku.
Četnictvo	Četnictvo bylo součástí královské stráže, mělo by plnit bezpečnostní funkci. Skutečnost je však, že tito muži měli spíše reprezentativní funkci, neboť skutečná ochrana představitele státu byla svěřena jiným osobám.
Tajná policie	Tajná policie byla skutečným ochranným a obranným prvkem představitele státu. Jednalo se o civilní četníky, kteří při výkonu služby nenosili uniformy. Jen tak mohlo dojít k naplnění ochrany panovníka.
Pařížští hasiči	Jednotka byla na příkaz Napoleona sestavena z vyčleněné vojenské jednotky za účelem ochránit obyvatele Paříže před případným ohněm. V této době již hasiči využívali k hašení vodní stříkačku.

Francie ztrojnásobila počty mužů ve vojenských službách a upevnila si tak pozici jedné z nejsilnějších světových armád. Vojsko bylo specificky strukturované a ve svých řadách mělo nově speciální složky a zdravotní službu. Země byla členěna na kraje a každý kraj měl v čele svého prefekta, který dohlížel na složky zajišťující veřejný pořádek. Veřejný pořádek zajišťovala pořádková služba spadající pod prefekturu. V tomto ohledu šlo o zajištění veřejného pořádku mezi veřejností. Hlava státu měla svou ochrannou složku – královskou stráž. Skutečnou ochranu panovníka však zajišťovala tajná služba. Požární ochrana byla zajišťována hasičskými jednotkami. Stát naplnil ochrannou funkci na úrovni státu, regionu i jedince.

Tabulka 16. Způsob zajištění ochranných funkcí ve Francii v 19. století

Funkce	Způsob zajištění
Obranná	Obranná funkce státu spočívala v činnosti vojska, které působilo jak mimo stát, tak uvnitř státu. Činnost armády byla formulována ve služebním řádu a vojáci tak přesně věděli, jaké mají služební povinnosti. Francouzská armáda byla okolními státy obdivovanou, ale i nenáviděnou armádou.
Zpravodajská	Zpravodajská činnost ve Francii byla doposud koncipována bez oficialit, zprávy a informace byly šířeny a předávány nejrůznějšími formami. Nejčastěji však prostřednictvím úplatných občanů – od prosté chudiny, přes prostitutky až po vlivné městské úředníky.

Pořádková	Pořádkovou funkci tvořily policejní prefektury v čele s prefekty. V rámci prefektury sloužili muži pořádkové služby, policejní úředníci a mužstvo speciálních služeb. Vyspělejší doba přinesla nově zřízení policejních laboratoří pro řešení kriminálních případů.
Bezpečnostní	Vlivem průmyslové revoluce byly utvářeny nové druhy bezpečnosti. K stávající požární ochraně se nově zařadila i bezpečnost při práci, bezpečnost silniční dopravy a bezpečnost železniční dopravy.
Záchranářská	Záchranářská funkce byla v tomto období spatřována pouze ve zřízení hasičských sborů. Ty byly tvořeny z řad vojáků. Další prvky záchranářské funkce prozatím nebyly institucionálně zřízeny. Záchrana tak spadala do kompetencí jednotlivého obyvatelstva.

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- stát byl ve fázi, kdy docházelo k postupné institucionalizaci jednotlivých státních bezpečnostních složek,
- velikost francouzského území byla natolik velká, že si vyžadovala uspořádání tak, aby mohlo docházet k zajištění bezpečnosti ze strany státu, proto byly bezpečnostní složky zřizovány v závislosti na jednotlivých krajích,
- obranná funkce byla zajišťována armádou, její náplň, působnost i jednotlivé funkce byly zakotveny ve služebních rádech; vojáci tak měli jasně dané povinnosti, dle kterých plnili a dodržovali vojenskou službu,
- zpravodajská služba nebyla státem institucionalizovaná; informace byly podávány prostřednictvím úplatných občanů,
- pořádková služba fungovala dle územního uspořádání státu v rámci svých krajských prefektur; šlo o institucionalizovanou složku státu,
- bezpečnostní funkce se postupně členila na specifické druhy bezpečnosti, jež byly vyžadovány; velkou roli ve vzniku druhů bezpečnosti sehrála průmyslová revoluce, která způsobila velký hospodářský, sociální i ekonomický rozmach,
- záchranářská funkce prozatím nebyla plněna, neboť stát zřídil pouze hasičské jednotky, které měly za úkol chránit obyvatelstvo před požárem.

Změny:

- důsledky rozvoje státu jsou spatřovány v průmyslové revoluci,
- vznikaly nové technologie, které si vyžádaly vznik jednotlivých druhů bezpečnosti,

- existence požární bezpečnosti, ochrany obyvatelstva, dopravní bezpečnosti, bezpečnosti práce, a další,
- stát monarchického typu se změnil v císařství, později v republiku v čele s prozatímní vládou,
- obrana státu spoléhala na silnou armádu a promyšlenou vojenskou taktiku,
- působnost zahraniční politiky a snaha o spolupráci s dalšími státy v rámci zajištění bezpečnosti,
- existence Basilejské mírové smlouvy o stažení francouzských vojenských jednotek na pruském území,
- Pařížská mírová smlouva (1856) – spojení Ruska a koalice (Velká Británie, Francie, Turecko, Sardinské království) znamenalo ukončení Krymské války,
- Francie byla součástí tzv. Trojdohody – spojení s Ruskem a Velkou Británií. I zde vznikla potřeba zajištění bezpečnosti a spolupráce s dalšími státy,
- hasičské jednotky využívaly k hašení požárů hasičské stříkačky,
- stát spatřoval ochranu obyvatelstva pouze v zajištění ochrany před požáry, institucionálně nehledal další možné hrozby vůči obyvatelstvu.

3.3.3 Současnost

Francie, nyní oficiálním názvem Francouzská republika, se pyšní výsadou největšího státu západní Evropy. Rozprostírá se na bezmála 544 000 km² s více než 65 miliony obyvatel nejrůznějších etnik.

Podobně jako u výše komparovaných zemí, je i ve Francii zastřešujícím systémem ochrany a obrany státu moc zákonodárná, výkonná a soudní. Mocí zákonodárnou je myšlen parlament, mocí výkonnou je vláda a prezident a soudní moc tvoří soustava soudů. Není třeba tuto strukturu detailně rozebírat. Co je však důležité zmínit, je to, že moc výkonnou zastupuje ve Francii Generální sekretariát pro obranu a národní bezpečnost. Tento orgán není nijak zvlášť institucionálně rozdělen. Mocí zákonodárnou je pověřen soustavnou činností obsahující identifikaci, posuzování a vyhodnocování hrozeb, jež by mohly mít negativní dopad na stát.

Představitelem státu je prezident a uznávanou formou vlády je parlamentní prezidentská republika, rovněž nazývána poloprezidentskou republikou. Smyslem této formy vlády je dělba

moci a zároveň vyšší pravomoci prezidenta než je tomu u parlamentní republiky například v ČR.

Poslední dvě století byla pro Francii obdobím neklidu, kdy se francouzské obyvatelstvo vyrovnávalo jak s první, tak druhou světovou válkou, opětovným utvářením fungujícího a prosperujícího státu, nastartováním ekonomiky, průmyslu, obchodu a především politiky státu.

Druhá světová válka zachvátila prakticky celou Evropu a pro vítězství nad Hitlerovým vojskem bylo třeba vytvořit spojení. Tato myšlenka spojení, ochrany států a zabezpečení mírové politiky, vyvrcholila v roce 1949 vytvořením organizace North Atlantic Treaty Organization – NATO, jejíž součástí se Francie stala jako jeden ze zakladatelských států.

Společnou myšlenkou sdružovat státy v oblasti politické a ekonomické spolupráce se zabývá Evropská unie. Francie byla zakladatelským státem této unie a své pevné postavení si zachovává dodnes. V současnosti je Francie také členem sdružení Group of Eight, tzv. G8. Jedná se o sdružení světových států s nejvyspělejší ekonomikou.

Vnější bezpečnost Francie je tvořena ozbrojenými silami. Francouzské armády vždy patřily mezi nejsilnější armády světa a stejně tak je tomu i v současnosti. Pravdou je, že bohatý rozpočet armády se mnohdy nedá srovnat s rozpočty armád ostatních světových zemí. Vrchním velitelem armády je prezident republiky. Armáda sestává z pozemních sil, námořnictva a letectva. Jak vláda uvádí ve své Bílé knize o obraně, vnější hrozbu spatřuje v použití zbraní hromadného ničení [47]. Není to snad i proto, že sama Francie disponuje množstvím jaderných zbraní?

K zajištění vnější, ale i vnitřní bezpečnosti nepochybně přispívá také zpravodajská služba. Francouzi mají tyto služby podrobně členěné:

- Generální ředitelství pro vnější bezpečnost,
- Ředitelství vojenské výzvědné služby,
- Ředitelství pro obranné zpravodajství a bezpečnost,
- Generální ředitelství pro vnitřní bezpečnost,
- Národní ředitelství Intelligence a celní vyšetřování, a další. [48].

Současná podoba policie, která je článkem vnitřní bezpečnosti státu se od dob 19. století moc nezměnila. Policii zřizuje ministerstvo vnitra, kam také spadá veškerá policejní odpovědnost. Státní policie má zřízena svá jednotlivá ředitelství, kteří zajišťují správu police soudní, správu veřejné bezpečnosti, správu policie hraniční a kriminální. Paříž má ovšem stále svou prefekturu

v čele s prefektem. Kompetence prefektury se rozrostly o úřední agendu, jejíž náplní je nyní výdej řidičských průkazů i průkazů totožnosti občanů a nově i dohled nad hasiči a záchrannou službou.

Druhou složkou zajišťující bezpečnost a veřejný pořádek je vojenské četnictvo, jehož působnost je vymezena do malých měst a příhraničních a venkovských oblastí.

Vlastní ochrana jedince je legislativně upravena. Aby mohla být sebeobrana legálně uznána, stát pro tyto případy legislativně stanovil 6 podmínek :

- útok musí být neoprávněný, to znamená bez platného důvodu
- obrana musí být provedena pro sebe nebo pro jinou osobu
- obrana musí být okamžitá
- k její ochraně musí být nutná obrana, to znamená, že jediným řešením je reakce
- obrana musí být přiměřená, tj. rovná se závažnosti útoku
- obrana majetku nesmí mít za následek úmyslné zabití, to znamená smrt člověka [49].

Francouzská bezpečnostní politika je členěna na bezpečnost vnitřní, ta se spoléhá na policejní činnost a bezpečnost civilní. Tento druh bezpečnosti lze v českém prostředí snadno přirovnat k civilní obraně. V rámci civilní obrany, jakožto prvku zajišťujícího integrované záchranné akce, mají významné postavení právě hasiči. Jejich bezpečnostní funkce spočívá v zajištění preventivních opatření před jakoukoli hrozbou ohrožující obyvatelstvo, v případě potřeby zajistit ochranu obyvatel i majetku a v neposlední řadě také zajistit ochranu životního prostředí. V případě krizové situace spolupracují se záchrannou službou i státní policií.

Podobně jako v dalších vyspělých státech je bezpečnost zajišťována jak ze strany státu, tak i v rámci soukromého sektoru, který v dnešní době nabízí nepřehledné množství zajištění fyzické bezpečnosti obyvatel i jejich majetku. Tuto službu lze pořídit prostřednictvím soukromých bezpečnostních agentur, zabývajících se ochranou i ostrahou jak osob, tak i majetku.

Tabulka 17. Základní složky bezpečnostního systému současné Francie

název	Charakteristika, rozsah působnosti
Generální sekretariát pro obranu a národní bezpečnost	Generální sekretariát pro obranu a národní bezpečnost je orgánem výkonné moci, který je pověřen soustavnou činností obsahující identifikaci, posuzování a vyhodnocování hrozeb, jež by mohly mít negativní dopad na stát. Sekretariát působí na úrovni vnitřní i vnější bezpečnosti státu.
Armáda	Francouzská armáda je členěna na pozemní síly, námořnictvo a letectvo. Plní své závazky vyplývající ze smlouvy se

	Severoatlantickou aliancí a naproti tomu se může spolehnout na případnou pomoc ze strany aliance v rámci zajištění vnější bezpečnosti státu.
Zpravodajská služba	Zpravodajská služba je státem zřízená instituce, sestávající z dalších jednotlivých specifických složek uvedených výše v textu.
Policie	Policie je hierarchicky členěna na jednotlivá ředitelství zajišťující soudní policii, správu veřejné bezpečnosti, hraniční policii a kriminální policii. Působí na území celého státu.
Vojenské četnictvo	Je pověřeno zajišťováním veřejného pořádku. Působnost vojenského četnictva je vymezena do malých měst a příhraničních oblastí.
Prefektura	Prefektura byla zachována v Paříži z doby 19. století. Má obdobnou strukturu jako policie, navíc má v kompetenci agendu vydávání průkazů totožnosti a řidičských průkazů a nově i dohled nad hasičskou a záchrannou službou ve městě.
Hasičské sbory	Hasičské sbory jsou hlavní integrovanou složkou státu zajišťující ochranu obyvatelstva i životního prostředí. V případě nastalé krizové události koordinují spolupráci se záchrannou službou a policií a jsou pověřeni řízením záchranných akcí.

Složkou podílející se na zajištění vnější i vnitřní bezpečnosti je Generální inspektorát pro obranu a národní bezpečnost, který se soustřeďuje na vyhledávání a identifikace možných hrozeb pro stát. Vnější bezpečnost je zajišťována armádou a také členskými státy Severoatlantické aliance, na jejichž obraně se vzájemně podílí i Francie. Působí zde tedy kolektivní bezpečnost. Zpravodajská služba se zaměřuje na získávání a zpracování informací ohledně bezpečnosti státu. Tyto informace zpracovávají jednotlivá ředitelství věnující se specifickým bezpečnostním problémům v rámci systémového uspořádání bezpečnosti státu. Policie je složkou zodpovídající za veřejný pořádek. Je specificky členěna do odborů a působí na území celého státu. Vojenské četnictvo má své působíště v rámci malých měst a příhraničních oblastí. Systém policejních prefektur na úrovni hlavního města je zachován z období 19. století a do jeho správy o veřejný pořádek mu připadla také část činnosti veřejné správy. Hasičské sbory jsou pověřeny ochranou obyvatelstva a tvoří tak stěžejní prvek při řízení záchranných operací a koordinaci záchranné služby a policie. Vlastní ochrana jedince je umožněna za státem taxativně vymezených podmínek. Bezpečnostní složky jsou plně institucionalizované.

Tabulka 18. Způsob zajištění ochranných funkcí současné Francie

Funkce	Způsob zajištění
Obranná	Obrannou funkci státu tvoří armáda. Stále je považována za jednu z nejsilnějších světových armád. Francie se navíc řadí ke státům disponujícím jadernými zbraněmi. Obranná funkce státu je zajištěna i v rámci spolupráce se Severoatlantickou aliancí.

Zpravodajská	Zpravodajství je systemizováno do jednotlivých ředitelství zabývajících se vnější a vnitřní bezpečností státu, vojenskou výzvědnou službou, obranným zpravodajstvím a celním vyšetřováním.
Pořádková	Pořádkovou funkci reprezentuje policie na území celého státu, prefektura v hlavním městě a vojenské četnictvo v malých městech a příhraničních oblastech. Zde je vidět zajištění kompletního státního území.
Bezpečnostní	V rámci ochrany společnosti už má současná doba vyčleněno velké množství druhů bezpečnosti. Tyto druhy bezpečnosti lze spatřovat ve všech vyspělých státech. Pro výkon zajištění těchto druhů bezpečnosti má stát legislativně zřízeny kontrolní orgány, které jsou schopny si zajišťování bezpečnosti vynutit právní formou, případně konkrétní subjekt vést k odpovědnosti za možné způsobení škody.
Záchranářská	Záchranářská funkce je v kompetenci hasičských sborů, kteří jsou pověřeni zajišťováním ochrany obyvatel i životního prostředí. Spolupracují se záchranou službou a policií.

Specifika ochranné funkce v analyzovaném období

- obranná funkce státu je realizována armádou a zajištěním kolektivní bezpečnosti v souladu se smlouvou o členství v Severoatlantické alianci,
- zpravodajská funkce je realizována na mezinárodní úrovni a stát má pro tyto činnosti vyčleněny specifické instituce,
- pořádková funkce je realizována policejními složkami a vojenským četnictvem, působnost pořádkové funkce je na celém státním území, v regionech i v hlavním městě,
- bezpečnostní funkce je funkcí nejvíce se rozvíjející; na základě vyhodnocování možných hrozeb vznikají jednotlivé druhy bezpečností, které jsou institucionalizovány; stát má tak legislativně zakotveny jednotlivé druhy bezpečnosti, způsoby jejich dodržování, kontroly a případného sankcionování; institucemi zabývajících se jednotlivými druhy bezpečností je mnoho; z těch nejznámější lze zmínit například Radu obrany a národní bezpečnosti, Národní agenturu pro bezpečnost informačních systémů, Úřad pro posilování jaderné bezpečnosti a radiální ochrany, Francouzská agentura pro zdravotní bezpečnost, Národní institut pro výzkum a bezpečnost, Ředitelství bezpečnosti silničního provozu a další,
- záchranářská funkce má obdobnou podobu jako v ostatních porovnávaných státech, ovšem hlavní složkou jsou hasičské sbory, které zajišťují ochranu obyvatelstva i životního prostředí,
- stát plní veškeré standardní bezpečnostní funkce.

Změny:

- členství v Severoatlantické alianci a Organizaci spojených národů zaručující plnění závazků ze smluv a kolektivní ochranu států,
- institucionalizace všech orgánů zajišťujících bezpečnost,
- legislativní úprava, kontrola a sankcionování nedodržení bezpečnostních opatření,
- rozvoj v oblasti vzniku jednotlivých druhů bezpečností,
- bezpečnostní audity,
- nové hrozby ohrožující stát (kybernetické hrozby, pandemie, apod.),
- vyšší míra bezpečnostních opatření z důvodu možných teroristických útoků,
- bezpečnostní politika státu zahrnuje diplomatické styky v rámci ostatních zemí a uzavírání mírových dohod a dohod o spolupráci států nejen v oblasti bezpečnosti.

3.4 Stručné shrnutí

Česká republika, Spojené království Velké Británie a Francie, jakožto komparované státy, jsou si ve svém rozvoji v jednotlivých obdobích velmi podobné v utváření obranné funkce, zpravodajské, pořádkové, bezpečnostní i záchranářské.

Z mého pohledu si myslím, že nejlépe na tom byla Francie, která oproti ostatním státům v boji jako první využívala střelného prachu a tím pádem mohla mít v armádě zřízeno dělostřelectvo. Ostatní armády byly v tomto ohledu zdrženlivější. Stejně tak vidím výhodu Francie v hasičských činnostech. Hasiči, jako státem zřízená jednotka, prozatím neexistovala, ovšem ve společnosti fungovala znalost psaných požárních řádů a také jako první začali využívat hasičskou stříkačku, což jistě usnadnilo hašení požáru. Velká Británie měla jako první z komparovaných států institucionálně zřízenou zpravodajskou službu a tajnou policii. V Česku byla záchranářská funkce naplňována částečně, neboť v období 19. století teprve začaly vznikat dobrovolné hasičské oddíly. Ty nebyly přímo zřizované státem, ale obcemi, stát se tak podílel pouze částečně.

Všechny komparované státy mají za sebou bohatou minulost obrany svého území a bojů s nimi spojených. Vznik jednotlivých druhů bezpečnosti odstartovala ve všech státech průmyslová revoluce, která ovlivnila hospodářský, ekonomický i sociální vývoj států. Jednotlivé státy začaly více dbát na strukturu bezpečnostních složek státu a soustředily pozornost nejen na antropogenní hrozby.

Tabulka 19. Porovnání existence bezpečnostních funkcí v komparovaných státech

Funkce	Česko			Velká Británie			Francie		
	15. století	19. století	21. století	15. století	19. století	21. století	15. století	19. století	21. století
Obranná	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Zpravodajská	NE	NE	ANO	NE	ANO	ANO	NE	NE	ANO
Pořádková	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Bezpečnostní	ČÁST	ANO	ANO	ČÁST	ANO	ANO	ČÁST	ANO	ANO
Záchranářská	NE	ČÁST	ANO	NE	ANO	ANO	NE	ANO	ANO

Vlády se poučily z prohraných bitev a dokázaly spolu komunikovat na takové úrovni, která přinesla mírové dohody a dohody o spolupráci o zajištění bezpečnosti států. Státy nyní dbají nejen na svrchovanost a územní celistvost svých zemí, ale také na ochranu zdraví, života i majetku svých občanů. Toto je považováno za základní povinnost všech komparovaných států.

4 ZÁKLADNÍ MODELY ZPŮSOBU ZAJIŠŤOVÁNÍ OCHRANNÉ FUNKCE VE STÁTĚ

Během vývoje ochranných funkcí až po současné období se rozvíjely i způsoby, jakými byla bezpečnost zajišťována.

4.1 Ošetření rizika

Aby mohl stát zabezpečit své zájmy, je třeba vyhodnocovat rizika a zamyslet se nad tím, jakým způsobem se lze na tato rizika připravit. Cílem rizika je vyjádřit, s jakou pravděpodobností dojde k expozici hrozby (negativní interakci referenčního objektu se škodícím účinkem) a jak velký bude její negativní dopad na referenční objekt [50].

Na riziko lze pohlížet z mnoha úhlů. Lze v něm spatřovat zejména pravděpodobnost expozice hrozby a následek, který může způsobit. Teorii rizik tvoří především její koncept, pojmový aparát a postup ve formě posloupnosti činností (identifikace hrozeb, analýza rizik, hodnocení rizik a způsob ošetření rizik, opatření k zvládnutí rizik) [50].

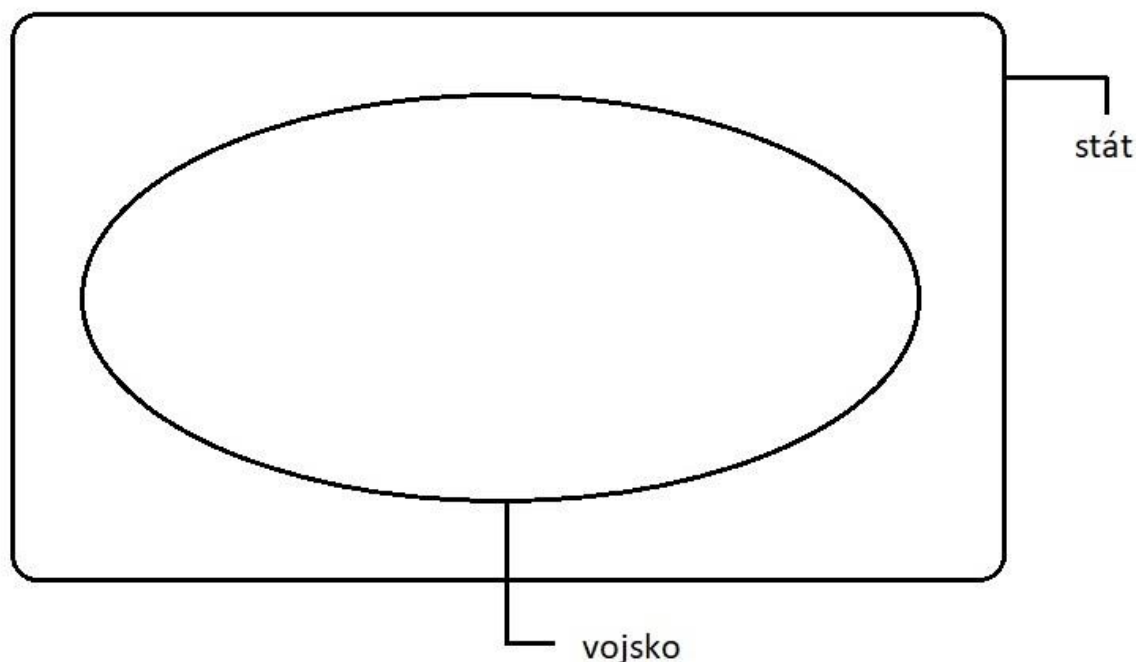
Metody ošetření rizika:

- akceptace rizika – stát přijímá možné riziko a neuskutečňuje žádné kroky pro jeho zajištění a to z důvodu, že právě akceptuje možnou hrozbu i následky vyplývající z této hrozby, protože pravděpodobnost, že riziko nastane je velmi nízká až nepravděpodobná,
- redukce rizika – jde o zajištění kroků v případě rizik, u kterých je vysoká pravděpodobnost, že hrozba skutečně nastane. V této situaci je snaha státu snížit riziko na co nejpříjemnější úroveň,
- transfer rizika – jedná se o přenesení rizika nebo též sdílení rizika na další subjekt. V případě zajištění bezpečnosti státu lze tento transfer spatřovat v uzavírání smluv zajišťujících kolektivní bezpečnost.
- Vyhnout se riziku – samotné riziko se neřeší, nepřenáší se na další subjekt. V případě státu tato alternativa nepřipadá v úvahu. Stát, jakožto hlavní realizátor zajištění bezpečnosti, se nemůže samotnému riziku vyhnout. Naopak je tím, kdo se postará o to, jakým způsobem bude riziko ošetřeno.

4.1.1 Vnější bezpečnost

Výsledky analýz komparovaných států deklarují, že stát v 15. století zajišťoval bezpečnost vlastními silami, a to utvářením vojska. Tehdy bylo na českém území vojsko tvořeno žoldněři a také existovala branná povinnost. Postupem času bylo upuštěno od žoldněřů a všeobecná branná povinnost zajistila v 19. století dostatek mužů připravených bojovat za svou vlast. V současné době je armáda tvořena profesionály, branná povinnost byla zrušena a vstup do armády je tak volbou povolání jedince.

Redukce rizika je zde spatřována právě ve způsobu tvorby vlastních sil státu – vojskem. Stát se snaží o snížení pravděpodobnosti hrozby – čím silnější armáda je, tím větší možnost ochrany může zajistit. Jedná se i o snížení velikosti dopadů vojenské agrese ubráněním území. Nevýhodu lze spatřovat v neexistenci spojení.

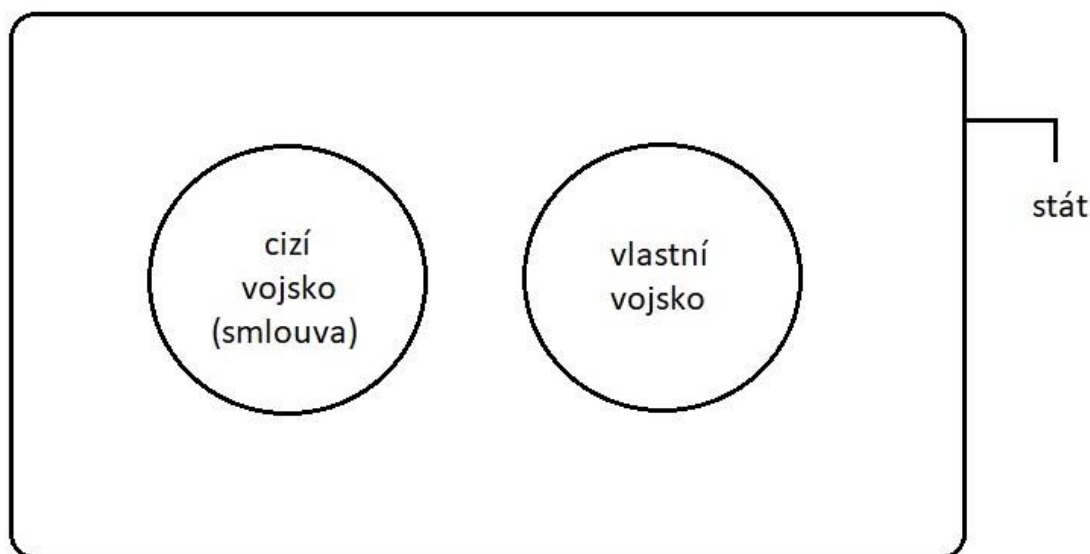

Obr. 11 Redukce

Vývoj bezpečnostní politiky států s sebou přinesl možnosti i využití transferu rizika. Jedná se v podstatě o přesměrování dopadu rizika na předem obeznámenou stranu, která s tímto přesměrováním souhlasí.

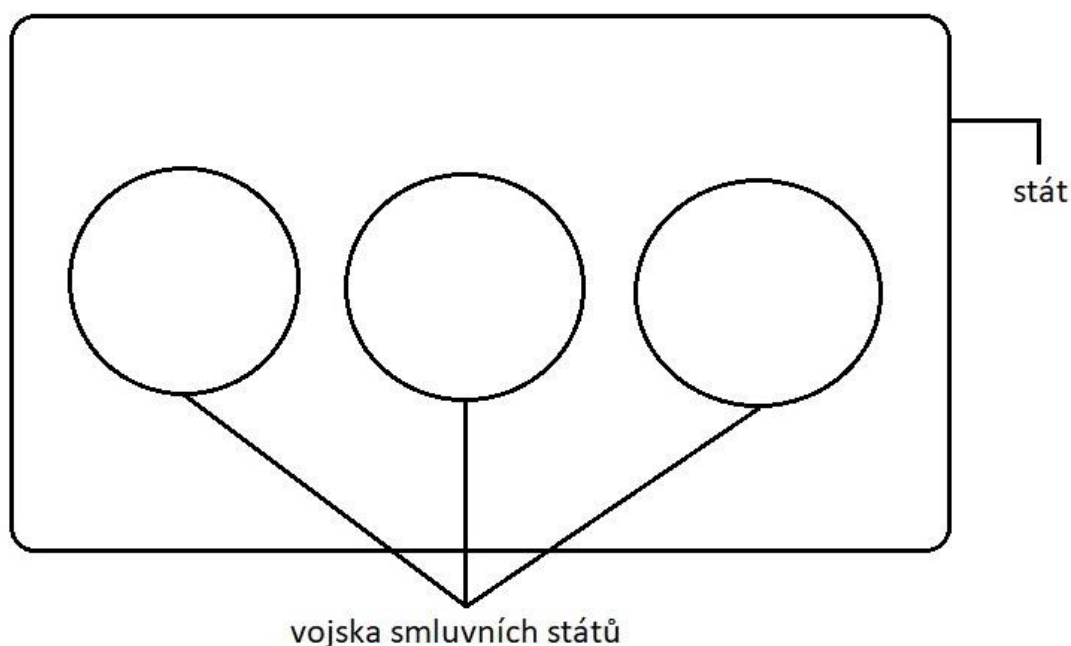
Transfer rizika byl na českém území využit již v 15. století, kdy se Jiří z Poděbrad snažil o uzavření multilaterální dohody o míru s představiteli Francie, Polska, Burgundska a Uherského království. Výsledkem jednání Jiřího z Poděbrad byla alespoň bilaterální dohoda o přátelství

s Francií, kterou tehdy zastupoval Ludvík XI.. Pokrok ve spojení lze zaznamenat v 19. století.

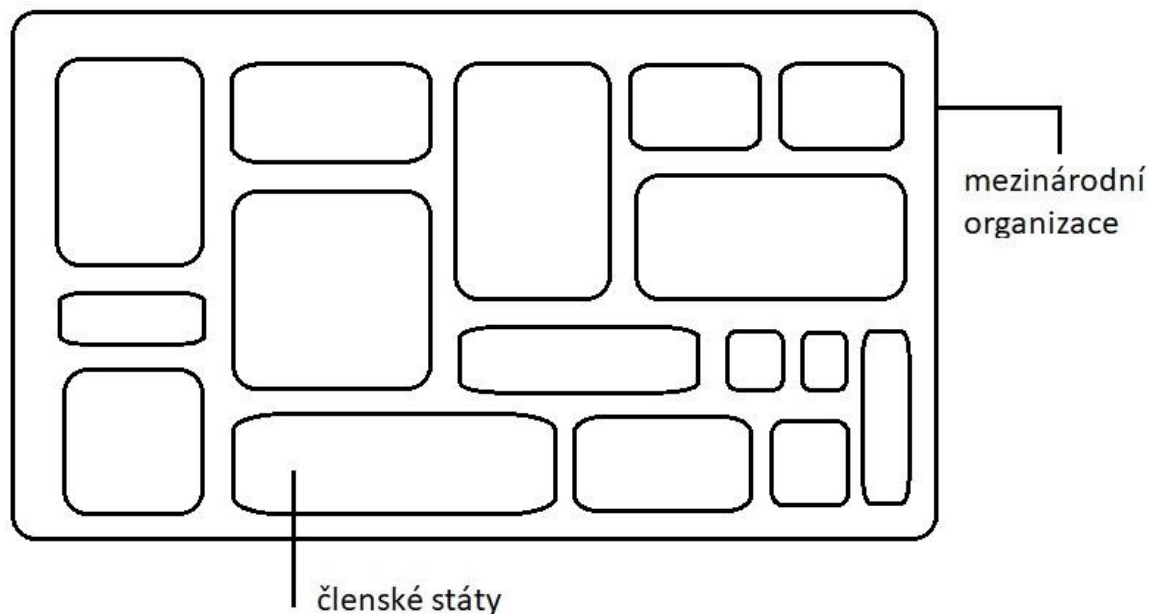
Obr. 12 Bilaterální smlouva

Zde jsou uzavírány dvojstranné i vícestranné spojenecké smlouvy (Dohoda, Trojspolek) přinášející mír a bezpečnost. Uzavírání smluv přináší možnost využít vojenskou sílu smluvního státu v případě napadení a zvýšenou pravděpodobnost zachování bezpečnosti na území státu. Stejně tak i vyslání vlastního vojska na pomoc smluvnímu státu. Zde lze spatřit nevýhodu v možných ztrátách na životech při vyslání vlastních vojsk na cizí území.

Obr. 13 Multilaterální smlouva

V současné době je vnější bezpečnost státu zajišťována členstvím v mezinárodních organizacích podporujících kolektivní bezpečnost.

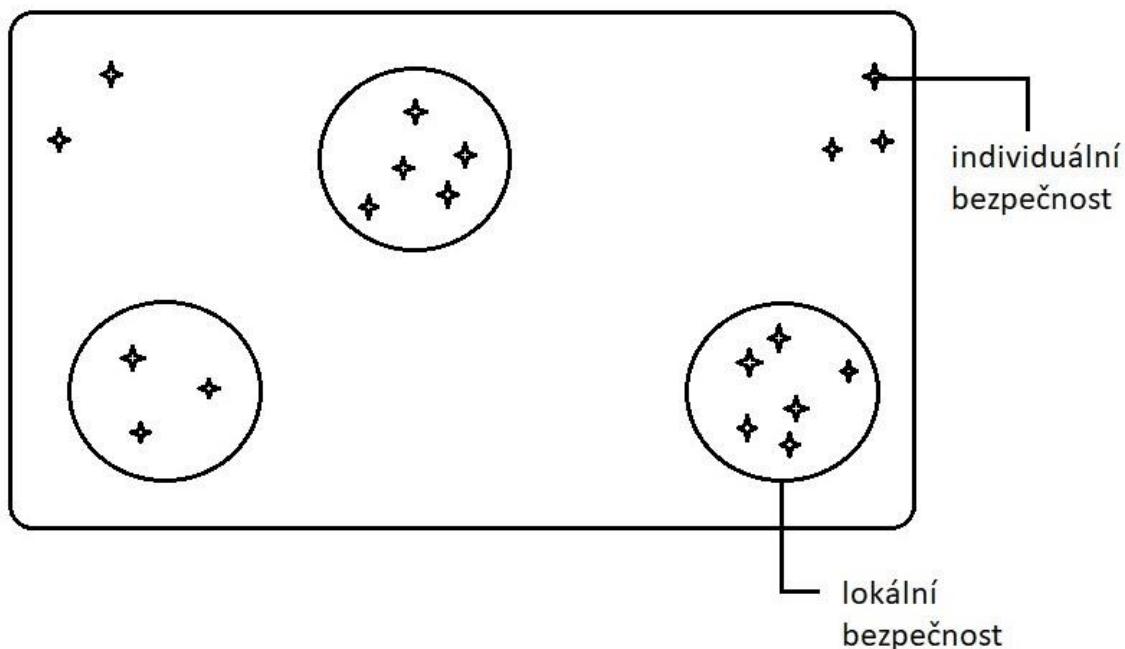
Obr. 14 Mezinárodní organizace s členskými státy

Nejedná se o smlouvu, ale o přistoupení k organizaci. Mezi tyto organizace patří např. OSN nebo NATO. Výhodu zde lze spatřovat v zajištění kolektivní obrany států. Nevýhodou může být plnění koaličních závazků finančního zajištění obrany ve výši 2% HDP jednotlivých států.

4.1.2 Vnitřní bezpečnost

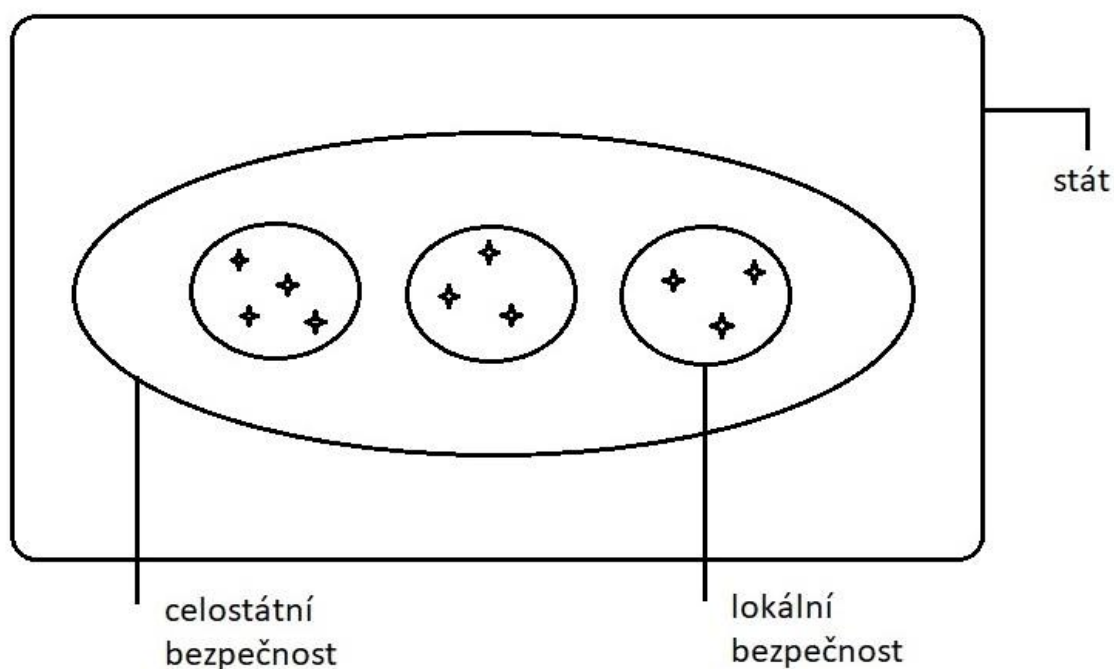
Na úrovni vnitřní bezpečnosti se redukce rizika projevuje bezpečnostní činností. Bezpečnostní činnost je v současnosti realizována jak na úrovni celostátní, tak i na úrovni lokální, což je ideální stav. Nebylo tomu však vždy. Výsledky komparace ukazují, že v prvním sledovaném období byla například pořádková funkce realizována pouze lokálně. Stát si svou činností zajišťoval bezpečnost pouze v centrech měst, případně předměstí, ale v žádném případě nebylo zajištění pořádku pokryto na území celého státu. Tato ochranná funkce se rozvíjela postupně a první policejní sbory působily celostátně až v období 19. století. Například v Anglii nebylo výjimkou, že pachatelé trestné činnosti postačilo opustit centrum města, jeho stopa je ztratila a šance na dopadení byly mizivé. Jak bylo výše zmíněno, stát se nemůže vyhnout riziku. Zloděj v anglickém městě však byl považován za riziko, ale pro jeho dopadení mimo území města neudělal stát o nic víc, než nabídku odměny za jeho dopadení. Není toto snad vyhnutí se riziku? Zloděj sice opustil město, žil nadále ve strachu z dopadení, ale stát neměl vytvořeny podmínky

– zřízeny bezpečnostní složky, které by zajišťovaly veřejný pořádek i mimo město. Jedinec si svou ochranu musel zajišťovat sám individuálně.

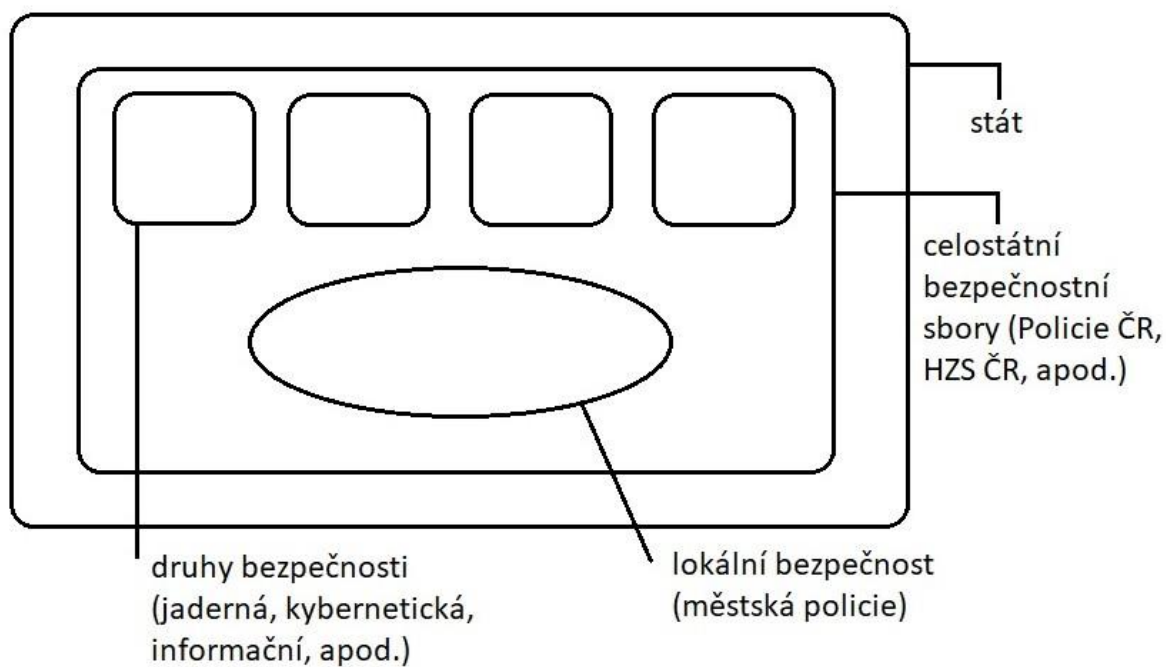
Obr.15 Individuální a lokální bezpečnost

S postupným vývojem pořádkové ochranné funkce se rozrůstal i rozsah působnosti státu v rámci zajištění bezpečnosti na celostátní i lokální úroveň současně. Během 19. století se formovaly jednotlivé bezpečnostní sbory. Na celostátní úrovni vznikaly oddíly policie, dobrovolné i státní hasičské sbory, které se do nynější podoby dostaly ve 20. století. Stát na přelomu 19. a 20. století dokázal naplnit pořádkovou funkci.

Obr. 16 Celostátní a lokální bezpečnost

Historické události si vyžádaly další formování bezpečnosti a všechny komparované státy v současné době kladou velký důraz na bezpečnost obyvatelstva. Ozbrojené bezpečnostní sbory působí na celostátní úrovni a v případě mimořádných událostí tvoří integrovaný záchranný systém. Průmyslová revoluce v 19. století způsobila velký rozmach v oblasti technologické, hospodářské, sociální i ekonomické a vyžádala si postupný vznik jednotlivých druhů bezpečnosti, které jsou v současné době garantovány státem.

Obr.17 Bezpečnost na celostátní úrovni

Pro zajištění bezpečnosti je třeba systematicky využívat výše uvedené modely v závislosti na řešené situaci. Neexistuje jeden univerzální model způsobu zajištění bezpečnosti, neboť neexistují univerzální hrozby. Každá hrozba, tedy každé riziko, je svým způsobem jedinečné a vyžaduje vysokou míru posouzení a nasazení opatření, které má za úkol snížit hrozbu na co nejnížší úroveň.

5 SCÉNÁŘE ZAJIŠTĚNÍ OCHRANNÉ FUNKCE ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2050

Závěrečná kapitola představuje předpoklad dalšího vývoje ochranné funkce do roku 2050.

Scénáře vývoje nejsou jasnou predikcí roku 2050, nýbrž představa o tom, jak by v této době mohlo vypadat bezpečnostní prostředí ČR. Hodnověrnou predikci lze vytvořit s maximálním výhledem deseti let. Možné scénáře v této práci sahají do téměř třicetileté budoucnosti a opírají se zejména o historické poznatky minulých let, případně jsou předkládány vlastní úvahy autorky na danou problematiku.

Scénáře nelze chápat jako pozitivní či negativní možnost vývoje, byť by se tak mohlo na první pohled zdát, ale jedná se pouze o možné výsledky vývoje současné situace.

Scénář je sepsán z pohledu odehraných událostí, které se staly, tudíž je formulován v minulém čase.

5.1 Česká republika jako součást Evropské unie

EU tvořilo třicet členských států. Od roku 2021 došlo k rozšíření počtu členských států o Švýcarsko, Černou Horu a již politicky ustálenou Albánii.

Zahraniční politika stavěla na úzké spolupráci členských států a obyvatelstvo se ztotožňovalo s vizí EU, která si kladla za cíl vytvořit jednotnou demokratickou unii s vedením složeným ze zástupců jednotlivých členských zemí, jednotným úředním jazykem a jednotnou měnou.

Evropskou unii nyní společně řídili viceprezidenti jednotlivých členských států. Úředním jazykem byla angličtina a jednotnou měnou unijních států bylo od roku 2035 Euro. Zavedení jednotné měny způsobilo některým členským státům ekonomické propady, se kterými se dlouhé roky vyrovnávala zejména Albánie a Černá Hora. Efektivní fungování společenství států dokazovalo, že unie je stále na vzestupu.

Vnější bezpečnost České republiky byla zajišťována velmi silnou evropskou armádou, kterou tvořily ozbrojené síly jednotlivých států, a současně také Severoatlantickou aliancí. Povinnost obrany Evropské unie vycházela z členství jednotlivých států v unii. EU ve vysoké míře zabezpečovala vnější hranice svého území, neboť stále častěji docházelo k nelegálním přesunům imigrantů z afrických zemí a Turecka. Vlivem dodržování kvót na přerozdělování azylantů mezi země EU, došlo k jejich rovnoměrnému rozdělení do jednotlivých zemí unie v závislosti na míře zalidnění jednotlivých států. Právě vlivem přívalu migrantů se zvýšila

úroveň násilné kriminality v jednotlivých zemích a EU vyvíjela velké personální i finanční úsilí na podporu návratu imigrantů do rodných zemí., což ve vysoké míře zatěžovalo unijní rozpočet. V souvislosti s ochranou vnějších hranic unie byla obnovena přímá hraniční kontrola jednotlivých členských států a posílena celní správa. Výsledky této činnosti dokazovaly, že se snížila míra pašování nelegálního zboží do unie a jejích dílčích států, také míra teroristických útoků na EU a jednotlivé členské státy měla klesající tendenci. Evropská armáda využívala technologického vývoje jako součást své výstroje a výzbroje mimo zbraní hromadného ničení. Teroristické útoky v hlavních městech několika členských států daly za vznik metropolitním policejním a protiteroristickým složkám, které zajišťovaly vnitřní bezpečnost na mezinárodních letištích a v ulicích hlavních měst členských států.

Evropská zpravodajská služba se sídlem v Bruselu vykonávala svou činnost v rámci celé unie. Jednotlivé členské státy se tak mohly spolehnout na zajištění vnější bezpečnosti prostřednictvím této instituce, mimo to ale každý stát disponoval svou vlastní státní kontrarozvědkou, která podporovala bezpečnost na vnitrostátní úrovni.

Struktury ozbrojených bezpečnostních složek využívaly spolupráce nově zřízené služby monitorovací podpory, zajišťující digitalizaci území. Tato služba měla kompetence v zajištění kamerového pokrytí ČR, využívání pokroku robotizace a umělé inteligence, zejména v oblastech s vyšší mírou kriminality, sloužila k monitorování a případné operační logistice v případě pátracích a záchranných činností. Spolupracovala jak s orgány činnými v trestním řízení, tak s celní správou, ministerstvem životního prostředí a dalšími institucemi. Výrazně se posílila celní kontrola na mezinárodních letištích. Jednu z početných složek kontroly na letištích tvořila robotická zařízení, která dokázala zaznamenávat stav životních funkcí cestujících, kontrolovat a vyhodnocovat obsah zavazadel a následně vyhodnocovat velikost hrozby.

Bezpečnostní činnosti v ČR byly mimo jiné soustředěny zejména na environmentální sféru a ochranu identity jedinců. V průběhu minulých let došlo k výraznému úbytku životně důležitých přírodních zdrojů a antropogenní hrozby měly vzrůstající tendenci. Členské státy, jakožto i ČR, se v rámci spolupráce s OSN, NATO, OECD a dalších institucí snažily o rozvoj udržitelných zdrojů. V ČR byl kladen důraz na kontrolu zacházení s nebezpečnými chemickými látkami a jejich likvidaci. Vysoké, mnohdy až likvidační sankce, donutily firmy zpracovávající chemické látky, zajišťovat vysokou míru zabezpečení ochrany životního prostředí a došlo ke snížení počtu průmyslových havárií. Ochrana životního prostředí se výrazně dotýkala i odpadního hospodářství. Každá domácnost měla povinnost budovat vlastní zařízení pro čištění odpadních vod, přesto se stále nedařilo snížit hrozbu spočívající v nedostatku pitné vody. Organizace pro

ochranu životního prostředí investovaly velké množství financí na omezování využívání plastů, EU se vysokou mírou podílela na kontrole odpadního hospodářství a díky službě monitorovací podpory měla vysokou úspěšnost v dohledání a sankcionování jedinců i firem, které často zakládaly nelegální skládky odpadů. Nejen stát, ale i celý svět sužovaly projevy globálního oteplování – extrémní výkyvy počasí i vymírání živočišných i rostlinných druhů. EU v rámci svých rozvojových programů investovala značné částky do rozvoje klimatického inženýrství. Zvláštní kapitolu bezpečnosti tvořila kybernetická bezpečnost, která byla jednou z hlavních propagovaných bezpečností. Státní instituce plně přešly na digitální formu úložišť dat, zpracování dat umělou inteligencí a využívání robotů v mnoha průmyslových sférách. Tento krok umožnil nejen urychlení činností orgánů státní správy i dalších sfér, ale přinesl s sebou i zvýšenou míru hrozby zcizení dat, nelegální zacházení s nimi či možnost ovlivňování dálkových přístupů životně důležitých systémů. Přes veškeré vynaložené úsilí a snaze zabránit těmto hrozbám, se kybernetické útoky objevovaly se vzrůstající tendencí. ČR prostřednictvím svého Národního úřadu pro kybernetickou bezpečnost monitorovala a vyhodnocovala možná rizika pro stát. Největší kybernetická hrozba byla spatřována v neustupující technologické přítomnosti Číny a mnohonásobným kybernetickým útokům ruských organizací zejména na bankovní systém ČR. Vysoká míra vzdělanosti v oblasti informačních technologií, umožnila velmi kvalitní personální obsazení v oblasti kybernetické bezpečnosti a výsledky zachycených pokusů o kybernetické útoky a následné dohledání pachatelů dokazovaly, že kybernetická bezpečnost ČR byla oproti jiným státům na velmi vysoké úrovni. Propagace kybernetické bezpečnosti mezi českým obyvatelstvem zapříčinila vyšší využívání prevence v ochraně dat, což ovšem nesnížilo počty dokonaných kybernetických útoků s následným zneužitím dat jedinců. Pro vyšetřování kybernetických zločinů byla zřízena samostatná bezpečnostní skupina – Kyberpolicie.

EU prosazovala společnou surovinovou a energetickou politiku, která vždy byla důležitou součástí efektivního fungování unie i jednotlivých států a výrazně ovlivňovala zahraniční, sociální, environmentální a zejména bezpečnostní politiku státu.

Jednotlivé druhy bezpečností spadaly pod jednotný evropský kontrolní institut a všechny podnikající právnické i fyzické osoby měly povinnost řídit se evropskými nařízeními. ČR měla v tomto ohledu na svém území výrazně sníženou pravomoc dohledu nad dodržováním bezpečnostních opatření, na druhou stranu byl systém kontroly sjednocený pro všechny členské státy totožně a nevznikaly tak rozdíly mezi pravidly či sankcemi, což vedlo k větší míře odpovědnosti subjektů.

ČR se díky členství v EU podílela na zabezpečení záchranářské funkce v rámci celé unie. V roce 2004 vznikla v EU Mezinárodní záchranářská organizace, která byla využívána při ochraně obyvatel unijního území při přírodních a technologických katastrofách. Tato organizace byla tvořena speciálně cvičenými hasiči a záchranáři, kteří byli připraveni zasáhnout například v případě zemětřesení či rozsáhlých povodní a dalších živelních pohromách. Tyto složky byly ve spolupráci s OSN nasazovány i mimo území EU.

Faktory ovlivňující tvorbu scénáře:

- Všeobecné trendy – rozvoj udržitelných zdrojů, pozice mezinárodních organizací, globální oteplování, vyčerpání vod.
- Technologické trendy – robotizace, posilování umělé inteligence, výroba potravin, 3D tisk, digitalizace, ochrana soukromí.
- Politické trendy – integrační tendence, propojení států, společná zahraniční, obranná, energetická i potravinová politika, vznik společné armády, vznik společné zpravodajské služby a dalších institucí.

5.2 Česká republika jako samostatný stát po vystoupení z EU

EU se nedokázala vypořádat s přílivem migrantů a česká politika čím dál více směřovala k vystoupení z unie. Výsledkem referenda o vystoupení z EU byl většinový souhlas českých občanů s vystoupením z unie. Započala tedy jednání a k 31.12.2020 ČR vystoupila z EU. Byla obnovena kontrola hranic státu, omezen dovoz i vývoz zboží a ekonomická situace státu nebyla vůbec příznivá. Pro kontrolu pohybu na území státu byla od roku 2020 zavedena pasová kontrola, zvýšeny celní poplatky, byly posíleny policejní a pohraniční hlídky, aby nedocházelo k nelegálním vstupům na území republiky.

Pro zajištění vnější bezpečnosti státu se obnovila branná povinnost. Ze strany státu muselo dojít k velkým investicím v vybudování armádního zázemí i vybavení, došlo také na snížení platů profesionálního vojska, což nemělo vliv na odchod z armády do jiných pracovních pozic, neboť růst platů v zemi se výrazně zpomalil. ČR dlouhodobě neplnila svůj alianční závazek ve výši 2% hrubého domácího produktu a po dlouholetých vyjednáváních odstoupila z NATO. Zahraniční politika a postupná obnova diplomatických vztahů dala za vznik multilaterální dohodě o obraně s Ruskem a Čínou.

Tyto státy se staly největšími dovozci zboží do ČR. Mezi těmito státy také funguje bezvízový styk. Hospodářství ČR bylo obnoveno zejména díky finanční podpoře Ruska a ČR je nyní

stabilním vývozcem svého zboží zejména do východní Evropy. Přátelské vztahy s Ruskem způsobily napětí se státy EU a USA, z jejichž strany byly na ČR uvaleny sankce zejména v oblasti vývozu zboží. ČR se svou politikou i životní úrovní začlenila mezi východoevropské státy.

Vnitřní bezpečnost státu vykonávaly ozbrojené bezpečnostní složky. Počet mužů v bezpečnostních složkách se oproti předchozím letům snížil. Důvodem snížení byla špatná ekonomická situace státu, propouštění státních zaměstnanců. S vývojem technologií došlo na využívání dronů v zajišťování veřejného pořádku a monitorování území, což vzbuzovalo nedůvěru občanů a rostoucí agresivitu vůči bezpečnostním složkám. Obyvatelstvo státu se stále častěji střetávalo s ekonomickými a sociálními problémy. Vlivem vystoupení z unie rapidně stoupla nezaměstnanost. Českou republiku opustilo mnoho zahraničních investorů, výrazně zpomalil růst mezd a bez evropských dotací se stát jen s těží dokázal rozvíjet na úroveň sousedních států.

Mezi populací se brzy vytvořila propast životní úrovně. Zatímco mocnářská a zároveň menšinová elita žila zabezpečeným plnohodnotným životem, méně majetní a chudí lidé, kteří díky technologiím a modernímu využívání umělé inteligence, mnohdy neměli práci, strádali pod nadvládou politického systému. Dostupnost levnějších potravin byla zajišťována zejména potravinami, které byly vyráběny 3D tiskem. Ty ovšem nedosahovaly odpovídajících nutričních kvalit.

Po vystoupení z EU se projeví nedostatky v oblasti zdravotní péče a farmaceutického průmyslu. Lidé neměli finanční prostředky na léčbu svých nemocí a problémy byly náhle spatřovány také v dostupnosti léčiv.

V oblasti hospodářství se rozšířila zemědělská výroba. Časté změny počasí, způsobené vlivem globálního oteplování, zapříčinily nižší a mnohdy ztrátové výnosy zemědělských plodin, což se odrazilo na zvýšených cenách základních potravin. Výrazným podíl na ekonomice státu měl těžký průmysl. Došlo ke zvýšení produkce v oblasti strojírenského, chemického, hutnického a sklářského průmyslu. ČR byla po mnoho let světovou špičkou v oblasti vývoje nanotechnologií. Právě strojírenství a hutnictví udržovalo obchodní styky se západními státy. Stavební průmysl se díky technologii 3D tisku stal vyhledávaným odvětvím a to zejména díky urychlení stavebního procesu a nižším nákladům realizovaných staveb. Téměř všechna průmyslová odvětví prošla procesem modernizace a práce člověka byla na mnohých místech nahrazena roboty, došlo k automatizaci procesů a využívání umělé inteligence.

Velké nedostatky jsou spatřovány v oblasti životního prostředí. Stát má tolik problémů s vlastním rozvojem, udržením ekonomiky ke svému fungování, že nemá dostatečné finanční prostředky k rozvoji udržitelných zdrojů, nemá možnost čerpat evropské dotace a globálně se tak podílet na obnově udržitelných zdrojů, což se projeví v blízké budoucnosti.

Obchodní styky s Čínou přinesly širokou nabídku informačních a komunikačních technologií. Čína se stala předním dodavatelem technologií pro státní organizace. Pro zajištění kybernetické bezpečnosti stát utvořil samostatnou zabezpečenou internetovou síť Czechnet. Na fungování této sítě se v rámci smlouvy o obraně podílí i Rusko. Výrazně klesl počet dokonaných kybernetických útoků, přičemž pokusů o útok na státní či soukromá zařízení přibývalo.

Faktory ovlivňující tvorbu scénáře:

- Všeobecné trendy – vliv globálního oteplování, eskalace napětí mezi mocnostmi.
- Technologické trendy – robotizace, posilování umělé inteligence, výroba potravin, 3D tisk, digitalizace, ochrana soukromí a vlastní identity.
- Politické trendy – posilování samostatnosti, cla, hospodářské problémy, sociální politika, multilaterální smlouvy v oblasti bezpečnosti .

Tabulka 20. Porovnání alternativ budoucnosti

ČR zůstává součástí EU	ČR vystoupila u EU
Zajištění kolektivní bezpečnosti NATO	Bilaterální smlouva o obraně s Ruskem
Rozvoj státu v závislosti na možnostech čerpání evropských dotací	Vysoké náklady na živobytí obyvatelstva
Volný pohyb v rámci EU	Vysoká míra nezaměstnanosti
Spolupráce mezi státy	Posílení samostatnosti státu
Bohatý investiční trh	Odliv investorů
Investování do rozvoje obnovitelných zdrojů	Nedostatek financí na rozvoj obnovitelných zdrojů
Společná obranná, zahraniční, energetická i potravinová politika	Rostoucí ceny energií
Vlastní měnová politika	Vznik společné zpravodajské služby

Horší dostupnost lékařské péče	Samostatná armáda
--------------------------------	-------------------

5.3 Zamyšlení

Ať už se jednotlivé politiky budou vyvíjet jakkoli, je zřejmé, že v současné době by bylo vystoupení z EU špatným krokem. Stát by se dostal do ekonomického propadu a je otázkou, zda by za současné situace dokázal vyvinout natolik perspektivní hybné síly, které by v krátkém čase obnovily schopnost státu samostatně hospodařit bez využití cizích zdrojů. ČR odvádí do společného unijního rozpočtu nemalé finance, což část populace pohoršuje, ale na druhou stranu čerpá z unie prostředky třikrát vyšší oproti tomu, co do unie vkládá. Díky dotacím, které ČR od roku 2004 čerpá, jsme mohli zaznamenat rozvoj nejen v oblasti zemědělství, školství, životního prostředí, ale i v mnoha dalších oblastech.

Jak by asi vypadala naše země, kdybychom tyto možnosti neměli? Co by se skutečně stalo, kdyby republiku opustili zahraniční investoři? Jak by stát hospodařil, když většina majetku, která v minulých letech připadala státu, byla za poslední roky rozprodána do soukromého vlastnictví?

Odpovědi na tyto otázky jsou zcela jasné a ve své podstatě byly zodpovězeny ve druhém scénáři.

ZÁVĚR

Podstatou ochranné funkce státu je zajištění bezpečnosti všeho, co mu náleží – tedy jeho územní celistvosti, svrchovanosti i obyvatel. To vše stát zajišťuje už po staletí. K naplnění všech podoborů ochranných funkcí došlo ve 20. století a tomuto výsledku předcházelo mnoho významných událostí.

Není možné bez jakýchkoli zkušeností vytvořit systém ochrany státu. Aby byly rozvinuty ochranné funkce, bylo třeba, aby se státy poučily z událostí, kterých byly součástí. Jen tak mohly být utvářeny postupy a opatření pro zajištění bezpečnosti státu.

V práci byly formulovány podstaty a příčiny ochranné funkce státu a jejich vývojové etapy. Práce popisuje způsoby zajišťování ochranné funkce státu v dílčích analytických rovinách. Z komparace evropských států vychází, že vývoj ochranných funkcí byl ve všech státech obdobný, možná právě proto, že historické události ovlivňující bezpečnost se těmito státy prolínaly a státy mezi sebou vzájemně čerpaly inspiraci například pro rozvoj v oblasti vojsk, utváření policejních sborů nebo zpravodajské služby. Dá se říci, že současná podoba zajištění bezpečnosti v komparovaných státech má téměř totožnou strukturu.

Základní modely způsobu zajišťování ochranné funkce představují možnosti, jakými je utvářena bezpečnost. Stát zajišťuje vnější bezpečnost zejména členstvím v mezinárodních organizacích s využitím ozbrojených sil, bilaterálními a multilaterálními smlouvami. Vnitřní bezpečnost státu je zajišťována celostátně či lokálně bezpečnostními složkami a jednotlivými organizacemi. Struktura bezpečnostního systému státu jasně definuje jednotlivé bezpečnostní složky, jejich pravomoc a působnost. V závěru práce jsou formulovány scénáře možné budoucnosti ČR v roce 2050. Tyto scénáře jsou pouhou představou alternativ možného vývoje státu.

Nelze předem s jistotou říci, co budoucnost lidstvu přinese, ovšem je jasné, že lidstvo je hlavním činitelem na utváření budoucnosti. Ať už se jedná o vedení státu či jedince, je důležité realizovat taková bezpečnostní opatření, která povedou ke zlepšení podmínek pro život lidstva nejen v jednotlivých státech, ale napříč celým světem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel; ŠTACHOVÁ, Naďa; TAUCHEN, Jaromír. *Nástin právních dějin*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 322 s. ISBN 978-80-210-5462-2
- [2] PEČÍRKA, Jan a kol. *Dějiny pravěku a starověku I. a II.* 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, 1091 s.
- [3] CHLUBNÝ, Jiří. *Druhý triumvirát a jeho rozpad*. Antika [online]. 6.11.2014 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1853>
- [4] LUKÁŠ, Luděk a kol. *Teorie bezpečnosti II.* 1. vyd. Zlín Radim Bačuvčík – VeRBuM. 2020, 298 s. ISBN 978-80-88356-06-6
- [5] Velká Morava. *Slovane.cz* [online]. 2021, 26.4.2008 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <http://slovane.cz/?p=210>
- [6] ADAMCOVÁ, Karolína, SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2010, 362 s. ISBN 978-80-7380-271-4
- [7] MAREK, Václav a kol. *Historie. Pravěk a starověk I.* 1.vyd. Praha: Scientia, spol. s.r.o., 1995, 111 s. ISBN 80-85827-95-6
- [8] SINGH, Simon. *Knihy kódů a šifer*. Praha: Dokořán s.r.o., 2009, 382 s., ISBN 978-80-7363-268-7
- [9] WAISOVÁ, Šárka. *Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 159 s. ISBN 80-86898-21-0
- [10] ZEMAN, Petr a kol. *Česká bezpečnostní terminologie – výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2002. 186 str. ISBN 80-210-3037-2
- [11] ROUŠAR, Jaroslav. *Česká republika a její profesionální armáda*. Praha: Ministerstvo obrany, 2006. 159 str. ISBN 80-7278-312-2
- [12] Cíle OSN. *Osn.cz* [online]. Praha: UNIC, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/osn/cil/>
- [13] Základní informace o bezpečnostním systému. *Bis.cz* [online]. Praha: Bezpečnostní informační služba, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: https://www.bis.cz/bezpecnostni-system/Základní_informace_o_bezpečnostním_systému.Bis.cz [online]. Praha:

- Bezpečnostní informační služba, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/bezpecnostni-system/>
- [14] Orgány odpovědné za vnitřní bezpečnost státu. *Mvcr.cz* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kdo-je-kdo-organy-odpovedne-v-cr-za-vnitri-bezpecnosti.aspx>
- [15] SCHELLE, Karel; TAUCHEN, Jaromír. *Encyklopedie českých právních dějin*. I. svazek, A-Č. Ostrava: Aleš Čeněk s.r.o., 2015. 971 str. ISBN 978-80-7418-282-2
- [16] POLICIE. *Policie České republiky*. Praha: Policejní prezidium. 2017. 151 str. ISBN 978-80-270-0664-9
- [17] SCHELLE, Karel; TAUCHEN, Jaromír. *Encyklopedie českých právních dějin*. IV. svazek, N-O. Ostrava: Aleš Čeněk s.r.o., 2016. 839 str. ISBN 978-80-7380-624-8
- [18] Celní správa ČR. *Businessinfo.cz* [online]. Praha: CzechTrade, ©1997-2021, 12.7.2016 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/celni-sprava-cr-vseobecne-informace/>
- [19] Postavení a úkoly Hasičů. *Hzscr.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/postaveni-a-ukoly-postaveni-a-ukoly.aspx>
- [20] GERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HZS ČR. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky*. Praha: Ministerstvo vnitra. 2019. 125 str. ISBN 978-80-7616-048-4
- [21] Krizové řízení kraje. *Kr-zlinsky.cz* [online]. Zlín: ESMEDIA, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/krizove-rizeni-zlinskeho-kraje-cl-3703.html>
- [22] MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vyd. Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN978-80-87212-39-4
- [23] KLUČINA, Petr. *Člověk, zbraň a zbroj v obraze doby. Díl I. (5. – 17. století)*. Praha: Naše vojsko. 1983, 288 s.
- [24] CONTAMINE, Philippe. *Válka ve středověku*. Praha: Argo, 2004, 485 s. ISBN 80-7203-615-7
- [25] HOFFMANN, František. *České město ve středověku – život a dědictví*. 1.vyd. Praha: Panorama, 1992, 453 s. ISBN 80-7038-182-5

- [26] SLUŠNÝ, Jaromír. *Světové dějiny policie*. Hlásná Třebaň: Slávy dcera s.r.o., 2006, 768 s. ISBN 978-80-903725-2-8
- [27] Habsburská monarchie. *New.truhla.cz* [online]. 2020 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: http://new.truhla.cz/gymnazium/wp-content/uploads/Habsburska_monarchie_Metternich.pdf
- [28] MACEK, Pavel, UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva I*. Praha: Themis, 1997, 178 s. ISBN 80-85821-52-4
- [29] První hasičský sbor v Praze. *Hzscr.cz* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-hlavniho-mesta-prahy-menu-informacni-servis-23-brezna-1853-byl-v-praze-zalozen-prvni-profesionalni-sbor-na-uzemi-ceske-republiky.aspx>
- [30] KOLÁŘ, Petr. *Parlament České republiky 1993 – 2001*. Praha: Linde, 2002, 296 str. ISBN 80-7201-325-4
- [31] FILIP, Jan; SVATOŇ, Jan; ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. *Státověda: učebnice pro bakalářské studium*. 3. nezměněné vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 196 s. ISBN 978-80-210-7972-4
- [32] Základní informace. *Armáda ČR* [online]. Praha: Mocr.army.cz, 2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: https://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/20-let-acr/army20_final_1.pdf
- [33] Počet příslušníků Policie. *Policie ČR* [online]. Praha: Policie.cz, 2020 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pocet-prislusniku.aspx>
- [34] Obecné informace. *Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost* [online]. Brno: Nukib.cz, 2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://nukib.cz/cs/kyberneticka-bezpecnost/>
- [35] Co řeší inspektorát práce. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci* [online]. Praha: Bozp.cz, 2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.bozp.cz/aktuality/inspektorat-bezpecnosti-prace-co-resi/>
- [36] Integrovaný záchranný systém. *Hzscr.cz* [online]. 2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/integrovaný-zachranny-system.aspx>
- [37] Anglická armáda. *Evropské armády* [online]. 2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1855/071855m/ch01.html#s477>

- [38] PEČENKA, Marek. Encyklopedie moderní historie. 1. vyd. Praha: Libri, 1999, 655 s. ISBN 978-80-85983-95-1
- [39] Armáda spojeného království. *Armedforces.co.uk* [online]. Armed forces, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <http://www.armedforces.co.uk/Europeandefence/edcountries/countryuk.htm#British%20Navy>
- [40] Britská královská pěchota. *Pikist.com* [online]. ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.pikist.com/free-photo-xmkt/cs>
- [41] Londýnští hasiči. *London-fire.gov.uk* [online]. London fire commissioner, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.london-fire.gov.uk/about-us/>
- [42] Bitva u Azincourtu. *IDnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, ©1999-2021, 25.10.2015 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/vojenstvi/bitva-u-azincourtu-1415.A151023_135315_vojenstvi_erp
- [43] ACKROYD, Peter. Dějiny Anglie. Základy. Přeloženo z originálu. Praha: BB/art s.r.o., 2014. 479 s. ISBN 978-80-7507-003-6
- [44] HRYCH, Ervín. *Velká kniha vojevůdců, bitev a zbraní*. Praha: Regia, 2000. 719 str. ISBN 80-86367-06-1
- [45] SEIGNOBOS, Charles. *Politické dějiny Francie v století devatenáctém*. Praha: J. Otto, 1903. 237 str.
- [46] WALLINGTON, Neil. *Hasičské automobily a historie hasičství*. Čestlice: Rebo, 2010. 256 str. ISBN 978-80-255-0407-9
- [47] Francouzská Bílá kniha obrany a bezpečnosti. *Obranaastrategie.cz* [online]. Brno: Univerzita obrany, ©1999-2021, 16.12.2008 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/aktualni-cislo-2-2008/materialy/francouzska-bila-kniha-obrany-a-bezpecnosti.html>
- [48] Francie. *Historie francouzské zpravodajské služby* [online]. cf2r.org, 2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://cf2r.org/historique/les-services-de-renseignement-et-de-securite-francais-perspective-historique/>

- [49] Podmínky sebeobrany. *Service-public.fr* [online]. Paris: Allo Service Public, ©2021 [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1766>
- [50] LUKÁŠ, Luděk. Teorie bezpečnosti I. Zlín: Radim Bačuvčík – VeRBuM, 2017, 220 str. ISBN 978-80-87500-89-7

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR Armáda České republiky

BRS Bezpečnostní rada státu

ČR Česká republika

HZS ČR Hasičský záchranný sbor České republiky

IZS Integrovaný záchranný systém

NATO Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)

OBSE Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OSN Organizace spojených národů

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Utváření ochranné funkce států	11
Obrázek 2 Území Velké moravy.....	19
Obrázek 3 Vesnice prvních zemědělců v Evropě.....	22
Obrázek 4 Princip Caesarovy šifry.....	24
Obrázek 5 Analytické roviny a sektory bezpečnosti	27
Obrázek 6 Rakousko-Uhersko mapa	45
Obrázek 7 Četnictvo 1849-1860: slavnostní a služební uniformy.....	46
Obrázek 8 Seražán – pohraniční stráž.....	47
Obrázek 9 Současná královská pěchota.....	63
Obrázek 10 Bitva u Azincourtu.....	68
Obrázek 11 Redukce.....	83
Obrázek 12 Bilaterální smlouva.....	84
Obrázek 13 Multilaterální smlouva.....	84
Obrázek 14 Mezinárodní organizace s členskými státy.....	85
Obrázek 15 Individuální a lokální bezpečnost.....	86
Obrázek 16 Celostátní a lokální bezpečnost.....	87
Obrázek 17 Bezpečnost na celostátní úrovni.....	88

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Základní složky bezpečnostního systému Českého království.....	42
Tabulka 2 Způsob zajištění ochranných funkcí v Českém království... ..	43
Tabulka 3 Základní složky bezpečnostního systému Rakousko-Uherska v 19. století.....	48
Tabulka 4 Způsob zajištění ochranných funkcí v Rakousko-Uhersku v 19. století.....	49
Tabulka 5 Základní složky bezpečnostního systému České republiky.....	53
Tabulka 6 Způsob zajištění ochranných funkcí v současné České republice	54
Tabulka 7 Základní složky bezpečnostního systému Velké Británie ve středověku.....	57
Tabulka 8 Způsob zajištění ochranných funkcí Velké Británie ve středověku	58
Tabulka 9 Základní složky bezpečnostního systému Velké Británie v 19. století.....	60
Tabulka 10 Způsob zajištění ochranných funkcí Velké Británie v 19. století.....	61
Tabulka 11 Základní složky bezpečnostního systému současné Velké Británie.....	64
Tabulka 12 Způsob zajištění ochranných funkcí současné Velké Británie	65
Tabulka 13 Základní složky bezpečnostního systému Francie v 15. století.....	69
Tabulka 14 Způsob zajištění ochranných funkcí ve Francii v 15. století... ..	70
Tabulka 15 Základní složky bezpečnostního systému Francie v 19. století	73
Tabulka 16 Způsob zajištění ochranných funkcí ve Francii v 19. století	73
Tabulka 17 Základní složky bezpečnostního systému současné Francie.....	77
Tabulka 18 Základní složky ochranných funkcí současné Francie.....	78
Tabulka 19 Porovnání existence bezpečnostních funkcí v komparovaných státech.....	81
Tabulka 20 Porovnání alternativ budoucnosti.....	94

